

Åarjelsaemien attribuhte-predikative systeme

SAM 3900

Gaebpien Maajja Læjsa – Maja Lisa Kappfjell

*Mastergradsoppgave i samisk språk
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2010*

Åvtebaakoe

Eeremes sijhtem mov saerniestæjjide vaajmoste gijhtedh juktie mannem dåastoehntin goh baante-spealerine jïh paaehperigujmie böötim. Jis eah leah dan vïssjeleslaakan mannem vaestiedamme, ij maam daehtie barkoste sïjdteme! Gæjhtoe! Gijhteles leam aaj juhkoe åemie aehtj'aaaja Nils Olav Leonard Nilsen Kappfjell lea jïjnïh pæhperh sov mænngan laahpeme. Seammalaakan gijhteles leam juhkoe åemie aahka Anna Johanna (r. Kappfjell) Jacobsen iedtjeldehti gielem eensilaakan lieredh jïh dam buerebelaakan guarkedh.

Mov bihkehtjæjja Trond Trosterudem gæjhtam juhkoe mannem eadtjohkelaakan jïh vïssjeleslaakan viehkiehtamme daejnie laavenjassine! Sijhtem aaj Thomas Ommam joekoenlaakan gijhtedh, juhkoe dan vïssjele lij viehkiehtidh dam systeemem aajhtsedh jïh aaj mohtedidh dam luvlie- jïh noerhtesaemiengieligujmie. Kjell Slettenem aaj sijhtem gijhtedh juhkoe munnjien böökti jïjnïh biografijh Knut Bergslanden, Eliel Lagercrantzen jïh Gustav Hasselbrinken bijre. Ciprian Gerstenbergerem jïh Linda Wiechetekem sijhtem gijhtedh juhkoe mannem viehkiehtigan teevehtjegieleste jarkoestidh. Verena Schall gie viehkiehti sæevmiengieleste jarkoestidh aaj gæjhtam. Lene Antonsenem sijhtem aaj joekoenlaakan gijhtedh viehkien åvteste! Aajkohke Gaebpien Leenam, tjædtjemem Gaebpien Elim jïh David Jonassonem aaj joekoenlaakan gæjhtam juktie vïssjin lohkedh jïh staeriedidh dam tjaalegem.

Mov geries Heikem jïh monnen onne nïejtetjem Eli Máretem vaajmoste gæjhtam. Eli Máret dan giemhpes lij mearan tjahkasjim tjeelim jïh Heike lij dan veahkadihks guktie buektiehtim illedh daam barkoem. Tjïdtjie gon aehtjiem aaj jïjnïem viehkien åvteste gæjhtam. Sjïere sijhtem læjhkan tjædtjemem gijhtedh, juktie nuepiem utni mov gåajkoe gellien aejkien bætedh jïh sov aahkovem geehtedh, gaajhkide mov gyhtjelasside vaestiedidh jïh aaj iedtjeldehti mannem gosse amhkeds biejjieh utnim daejnie barkojne.

Sijhtem aaj Saemiedigkiem, Nordlaanten Fylhkeålma, ööhpehtimmie jïh byjjenimmiegoevtesem, Nordlaanten fylhketjïeltem, Sámi dutkamiid guovddáš, Romssa universitehtam gijhtedh stipeendi åvteste. Gæjhtoe juhkoe mannem daarjoelidh, dihte munnjien storre nuepiem vedti dam barkoem illedh! Jïh minngiegeatjan: Gæjhtoe Norwegian, aelpies giertieahpaj åvteste!

Sisvege

1. AALKOE	6
1.1 AAMHTESE JIH SÄEMIES JIJTJENE BÏJRE	6
1.2 DÄERIESMOERE	7
1.3 TSIEHKIEH BARKOSTE	8
2 BARKOEVUEKIE	9
2.1 SAERNIESTÆJJAH	11
2.2 SAERNIESTÆJJAJ GÏLETSIEHKIE	12
2.3 GIHTJEDIMMIEVUEKIE	13
2.4 GIHTJEDIMMIEBOELHKE LIJ AKTENGÏELESNE	14
2.5 VEESMEDAHKE	16
3 ADJEKTIVE LIDTERATUVRESNE	17
3.1 ELIEL LAGERCRANTZ – ÅARJELSAEMIEN ADJEKTIVI BÏJRE	17
3.2 GUSTAV HASSELBRINK – ÅARJELSAEMIEN ADJEKTIVI BÏJRE	19
3.3 KNUT BERGLAND – ÅARJELSAEMIEN ADJEKTIVI BÏJRE	21
3.3.1 RØROSLAPPISK GRAMMATIKK: ET FORSØK PÅ STRUKTURELL SPRÅKBESKRIVELSE, 1946	21
3.3.2 MATERIALE TIL SØRSAMISK GRAMMATIKK, 1978	22
3.3.3 SYDSAMISK GRAMMATIKK, 1982	23
3.4 PEKKA SAMMALLAHTI – ADJEKTIVEN SYSTEEME SAEMIEN GÏELINE	23
3.5 MICHAEL RIESSLER – ADJEKTIVEN SYSTEEME GÏELEHISTOVRIJEN MUHTESTE	24
3.6 MIKKO KORHONEN – ADJEKTIVEN SYSTEEME GÏELEHISTOVRIJEN MUHTESTE	25
3.7 VEESMEDAHKE	27
4 TEORIJE	27
4.1 MORFOLOGIJEN TEORIJE	27
4.2 MORFOLOGIHKEN VIEHKIEVIERHTIEH	30
4.3 SEMANTIHKEN TEORIJE	32
4.4 VEESMEDAHKE	37
5 ADJEKTIVE VUESTIE SUBSTANTIVE	38
5.1 MORFOLOGIJEN BOEJHKEHTASSE	38
5.2 SYNTAKTIHKEN BOEJHKEHTASSE	39
5.3 ADJEKTIVE VUESTIE SUBSTANTIVE ÅARJELSAEMIENGÏELESNE	40
5.4 VEESMEDAHKE	44
6 JOEKEHTIDH ADJEKTIVEN SYSTEEME	44
6.1 ATTRIBUHTE-PREDIKATIVE 3 + 1 SYSTEEMH	44
6.2 VOESTES SYSTEEME: ATTRIBUHTE = PREDIKATIVE	48
6.2.1 VOESTES SYSTEEMEN MAADTOE	48
6.2.2 JOEKEHTIMMIE ADJEKTIVEN VOESTES SYSTEEME	53
6.2.3 V/V	54
6.2.4 s/s	56
6.2.5 s/s	59
6.2.6 HTS/HTS	61
6.2.6.1 Vaenie/nåake mestie jallh eevre namhtah mestie	62
6.2.6.2 Deverbaale adjektive	64

6.2.7	<i>HTH/HTH</i>	67
6.2.8	<i>H/H</i>	70
6.2.8.1	Adjektive molse: Systeeme 1 → ← Systeeme 4	71
6.2.8.2	Adjektive molse: <i>h/h</i> → <i>s/s</i> voestes systeemesne	72
6.2.9	<i>N/N</i>	73
6.2.10	<i>AH/AH</i>	74
6.3	MUBPIE SYSTEEME : ATTR + SUFF => PRED	75
6.3.1	MUBPIEN SYSTEEMEN MAADTOE	75
6.3.2	MUBPIEN SYSTEEMEN JOEKEHTIMMIE	79
6.4	GÅALMEDE SYSTEEME: PRED + SUFF => ATTR	82
6.4.1	GÅALMEDE SYSTEEMEN MAADTOE	82
6.4.2	GÅALMEDEN SYSTEEMEN JOEKEHTIMMIE	84
6.4.2.1	Vihtiesvoete # ovvihtiesvoete	85
6.4.2.2	DURATIVE -IKTEGISTH # NON-DURATIVE - ANNJEBODTS	87
6.4.2.3	Distributive predikative	88
6.4.2.4	Abstraakte	89
6.4.2.5	Siejhme predikativehammoe vokaline	89
6.4.3	SUF/VOKAL <i>HTS/HTH</i>	90
6.5	NJEALJEDE SYSTEEME: SUF1/SUF2	91
6.5.1	SUF 1/SUF 2(H/N)	92
6.5.2	ADJEKTIVE MOLSE: SUF 1/SUF 2(H/N) → VOESTES SYSTEEME	95
6.5.3	SUF 1/ SUF 2(S/N)	96
6.5.4	ADJEKTIVE MOLSE: SUF 1/SUF 2(S/N) → VOESTES SYSTEEME	98
6.6	VIERHTIEDIMMIE	101
6.7	VEESMEDAHKE	109
7	<u>ATTRIBUHTEN ADJEKTIVEN GELLIENTAALLENHAMMOEJ BEALESNE</u>	109
7.1	VIERHTIEDIMMIE	114
8	<u>DIGKIEDIMMIE</u>	117
8.1	MORFOLOGIHKEN SMAAREHTJÏERTEJOEKEHTSH JÏH MÅLSOMH	118
8.1.1	MÅLSOME VOESTES SYSTEEMESNE	119
8.1.2	MUBPIE SYSTEEMESTE → VOESTES SYSTEEMESE	121
8.1.3	GÅALMEDE SYSTEEMESTE → VOESTES SYSTEEMESE	122
8.1.4	NJEALJEDE SYSTEEMESTE → VOESTES SYSTEEMESE	125
8.2	VEESMEDAHKE	126
9	<u>MINNGIEBAAKOEH</u>	127
LIDTERATUVRE		132
LOHKEMES VIERHTIEH		132
TJAALELDAHKEN LÆSTOE		133
LISSIEPAEHPERH		136
LISSIEPAEHPERE 1: ÅENIEDIMMIEH		136
LISSIEPAEHPERE 2: TABEELLH JÏH GUVVIEH		137

1. Aalkoe

1.1 *Aamhtese j̄ih s̄aemies j̄ijtjene b̄ijre*

Åarjelsaemiengiele lea, guktie j̄iehtsh, gaarveneminie, eah leah man j̄ijnjesh gieh daelie saemiestic̄h j̄ih vielie daajroem gielen b̄ijre utnedh dellie daerpies jis edtjijibie buektiehtidh gielem gorredidh j̄ih evtiedidh. Åarjelsaemien gieledajve lea vijries dajve, j̄ih daesnie h̄ævvi goh jeatjah gieline, leah aaj ovmesseie smaareh-tj̄ierth. Dah joekehth leah annje, j̄ih hijven dihte! Dan åvteste dihte vuesehte giele lea annje j̄ielieminie! Dellie goh veeljim aamhtesem man b̄ijre edtjim tjaeledh, dellie s̄ijhtim vielie daejredh åarjelsaemien attribuhte-predikativen systeemen b̄ijre, dan b̄ijre ij leah tj̄ielkeslaakan tjaaleme tjaaleldh ḡærjine. Daate aamhtese aaj iedtjeldehti mannem dan åvteste dihte mij learoegærjine tj̄åadtjoeji dan b̄ijre, ij lih eevre seamma guktie dihte njaalmeldh giele mov gieledajvesne.

Jilhts giele lea gaarveneminie åarjelsaemienraedtesne, lea læjhkan giele barre goh tjoevtenje gosse edtja almetjigujmie soptsestidh, j̄ih sj̄iere b̄åeries almetjigujmie. Daelie hov lea nimhtie ahte åarjelsaemien – raedtesne lea aaj etnoleekte gusnie åarjelsaemieh bleentieh daaroen j̄ih saemiengielem gosse soptsestiech, guktie nimhtie vuesehtiech gieh sijjieh leah. Johansen tjaala dihte lea s̄iejhme gieleåtnoe åarjelsaemienraedtesne, j̄ih dihte lea barre goh identiteetemierhke j̄ih etnBSITEetemierhke (Johansen 2006:76)

Manne leam bijjiedamme åarjelsaemien- j̄ih daaroengieline. Gielem govli goh almetjh bovtsigujmie berkin j̄ih aaj buertiebealesne tj̄öövkesne gosse tj̄idjtje lij beapmoeh jurjehteminie. B̄åeries almetjh, guktie åemie tj̄iets' aajja aaj mijjine maanajgujmie saemiestic̄in goh guessine böötin. Guktie åarjelsaemiengiele lij dellie goh barre "*ḡåetie-giele j̄ih b̄åatsoe-giele*". Men barre dihte. Goh seasine sj̄idtim barre 11 jaepien b̄åeries, lij dej beeli nimhtie, noere almetjh lin fahkaminie guktie maanaj guktiengielevoetem evtiedidh j̄ih iedtjeldehtedh. Dah noere eejhtegh jis gaajhkide mijjide eevtjin, tjoeverimh barre saemiestic̄idh, j̄ih daate eevtjeme munnjen praedtime sj̄idti gielem eensilaakan lieredh j̄ih guarkedh j̄ih viehkiehtidh b̄åetije boelvide gielem buektedh.

Gielem leam lohkeme joe maanaskuvlen baeleste j̄ih eevre daen beajjan. Manne leam aaj barkeme lohkehtæjjine maajehvååjnesen tj̄jrrh Gaske-Nöörjen Saemien Skuvleste j̄ih leam aaj barkeme prosjeektejuhtiehtæjjine aktine learoevierhtieprosjeektesne

Nordlaanten Fylhkeålman luvnie. Dovne gielebarkijinie, lohkehtæjjine jïh prosjeektejuhtiehtæjjine leam dååjrehtalleme guktie åarjelsaemiengïeline, jïh dej dåeriesmoerigujmie, barkedh – Daejstie barkojste leam aaj dååjrehtalleme mah fååtesieh åarjelsaemien grammatihkelidteratuvresne.

1.2 Dåeriesmoere

Ij Leah tjaaleme dan jïjnjem adjektivi bïjre saemiengïeline. Daajroe dan bïjre fååtese, guktie aaj gieledaejrieh gieh saemiengïeli bïjre aarebi tjaaleme aaj bæjkohtamme, Vuesiehtæmman Pekka Sammallahti naemhtie tjaala *“Because of the complexity of the attributive forms system, there is (partly dialectal) fluctuation between the categories. The main features of the system are common to all Saami languages”* (Sammallahti 1998:73). Hasselbrink jis naemhtie tjaala adjektivi bïjre *“Die Grenzen zwischen Adjektiven und Substantiven, sowie zwischen Adjektiven und Adverbien sind fliessend”* (Hasselbrink 1982:105). Bergslande jis naemhtie tjaala *“de ord som man pleier å slå sammen under betegnelsen ‘adjektiver’ lar seg således ikke skille ut som egen stammeklasse, heller ikke om man regner komparasjonssuffixene som formanter”* (Bergsland 1946:115). Naan bielieh åarjelsaemiengïeleste fååtesieh, jïh guktie manne vuajnam eeremes lij daerpies vielie adjektivi bïjre åadtjodh daejredh. Dan åvteste adjektivi bïjre tjaalam.

Manne aaj vööjnim, guktie doeh mubpieh, dihte mij lea tjaalasovveme åarjelsaemien adjektivi bïjre lea vaenie jïh ij Leah vihties. Mohte manne aaj aerviedim ahte dihte mij lij aaj tjaalasovveme Leah aaj hammoeh mah eah vielie åtnalgovvh dan åvteste jeatjah hammoeh Leah tjaangeme dej sæjjan, jïh mubpie lea smaarehtjierteraastege Bergslanden saerniestæjjaj jïh daaletje åarjelsaemien soptsestæjjaj gaskemsh.

Gaertjiedimmien gaavhtan tjaalam barre adjektiven attribuhte-predikativen systeemen bïjre, jïh dellie eeremes daej guektienlihts adjektivide vuesiehtimmine vaaltam. Ij Leah mij gænnah gellienlihtses adjektivi bïjre daennie tjaalegisnie. Guktie dellie im tjaelieh adjektivi seerkemegietjiej bïjre, jallh adverbiale jallh veerbehammoej bïjre mah adjektiven sijjesne jïjhtieh. Guktie destie edtjem voejhkelidh daejtie tsiehkide giehtjedidh:

- 1) Mohtedidh Knut Bergslanden attribuhte-predikativen systeeme daaletje systeemine.
- 2) Goerehtalledh adjektiven maadtoem.
- 3) Magkerh prossesh gïelesne gosse smaarehtjïerth joekedieh sinsitnijste.

Manne leam dellie veeljeme synkrovnelaketje vuesiehtidh daejtie smaarehtjïertemålsomidie, gusnie dellie vuartasjem magkerh prossesh gïelesne leah gosse gïele joekehtshaaran joekede. Sijhteme hov leam maaje aaj diakrovnelaaketje vuartasjidh åarjelsaemiengïelem, mohte idtjim nuepiem åadtjoeh åarjel-åarjelsaemiendajvesne mïnnedh govledh guktie dïhte daaletje gïele lea debpene daelie. Vaejtie kaanne dïhte bætije prosjeekte lea? Gosse naan aejkien moenem dejtie diakrovne bielide, dellie lea dah barre goh buerkiestimine jallh gotnesjimmine mov joekehtimmeste.

1.3 Tsiehkïeh barkoste

Bætije boelhkesne tjaalam guktie leam barkeme. Gåalmanie boelhkesne goerehtallem maam gïeledotkijh leah aarebi tjaaleme saemien adjektivi bijre. Njealjadinie kapihtelisnie åvtese buaktam teorijem, maam buerkeste guktie smaareh-tjïerth sjidtieh jïh jeatjahtetieh jïh man åvteste/magkerh konnotasjovnh almetjïh fiereguhtide baakojde bieje. Vijhtedinie kapihtelisnie vuajnam daerpies buerkiestidh joekehtsem adjektivi jïh substantivi gaskems. Minngieboelhkesne, govhtedinie kapihtelisnie dellie joekehtem adjektivide jïh dejtie systeemi mietie biejem. Daesnie aaj mohtedem jeatjaj saemien gïeligujmie jïh aaj destie vuajnam mij maadthhammojde dam sojjehtimmiem stuvrie. Mohtedem aaj Bergslanden attribuhte-predikative systeemine jïh aaj digkedem man åvteste åarjelsaemien gïele lea nimhtie jeatjahteteme Bergslanden dotkeme biejjijste jïh eevre daen beajjan. Gaaktsadinie boelhkesne moenem åenehkslaakan aktentaalen-/gellientaallen bijre åarjelsaemiengïelesne. Minngemes jïh åaktsadinie boelhkesne veesmedahkem mov barkoste tjaalam.

2 Barkoevuekie

Tjaktjen 2007 jñh tjaktjegiesien 2008 minnim áarjelsaemien raedtesne gihjtjedim adjektiven hammoej bijre. Saerniestæjjah lohkin baantespealerasse jñh aaj jñjtje tjeelim mah dah soptsestin munnjen. Dah tjoejenassebaanth jñh teeksth Leah daen laavenjassen vâarome.

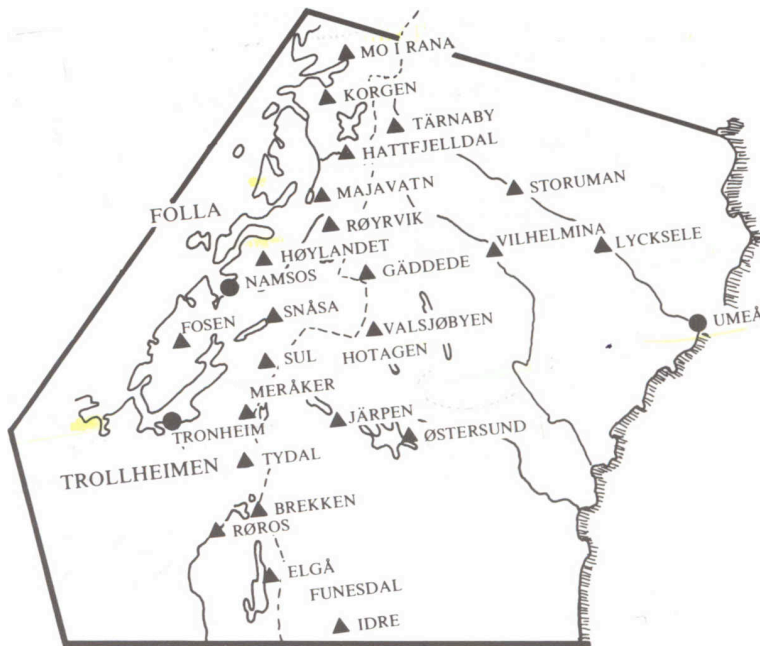
Manne leam lohkeme maam Eliel Lagercrantzen lea tjaaleme adjektivi bijre gærjesne *Wörterbuch des Südlappischen nach der Mundart von Wefsen*. Gustav Hasselbrinken tjaalegh adjektivi bijre *Südlappisches Wörterbuch I-III, Dialekt og folkminnearkivet* jñh Knut Bergsland tjaalegh adjektivi bijre *Røros-lappisk grammatikk: et forsøk på strukturell språkbeskrivelse*. Manne leam aaj lohkeme jñh tjaaleme 2116 adjektivh mah lin Knut Bergsland jñh Laila Mattsson Maggan *Áarjelsaemien-Daaroen baakoegærjesne – Sydsamiska-Norsk Ordbok* jñh dejstie sjëere læstose tjeelim, maam aaj utnim gosse saerniestæjjagujmie soptsestim. Goh veedtjim man jñjnjh adjektivh Leah fiereguhtene systeemesne, leam vïedtjeme dam lâhkoem giallatekno jñh divvunen gaaltjefijleste (GD2010). Destie leam raarhkeme dejtie orrelöönemeadjektivide.

Manne tjoejenassh-baantespealerem meatan utnim goh gihjtjedim saerniestæjjide, jñh aaj tjeelim Excel-fijlese dam maam vaestiedin. Njïelje saerniestæjjah baantespealerasse lohkin, seammasienten goh tjeelim maam dah soptsestin. Tjñjtjesh idtjin sijhth soptsestidh baantespealerasse. Tjeelim dellie maam soptsestin. Voestes aejkien goh minnim lij gaekeren – golken 2007. Dellie golme vâhkoeh fealadim áarjelsaemien raedtesne. Goh eelkim barkedh adjektivigujmie jñh jokehtidh dejtie, mij lij naa stoorre barkoe, juktie tjoeverim áadtjodh dam abpe guvviem daejstie adjektivijste. Aalkoovistie hov ussjedim barre dej attribuhte-predikativehammoej bijre tjaeledh, men aajhtsim daennie prossesne jis edtjem buerebhlaakan áadtjodh daejredh dej hammoej bijre tjoeverim aaj vuartasjidh graadesojjehtimmiem jñh aaj dejtie adjektiven seerkemegietjide. Goh aajhtsim dejtie adjektiven målsomidie jñh dej kompleekse målsomem dle dihte aaj lissiebarkojne sjïdti dejtie joekehtidh grammatihken systeemeste. Mohte, jilhts stoorre barkoe sjïdti, tuhtjim daerpies dam attribuhte-predikativesysteemem áadtjodh áehpiedehtedh. Guktie manne leam daennie

barkoeprocessesne jeatja aamhtesigujmie, vg. graadesojehtimmine jñh seerkemegietjiejgumie aaj barkeme, guktie nimhtie åadtjodh daam attribuhtepredikativen systeemem vååjnesasse. Dah saerniestæjjah lin dan vïssjele mannem vaestiedidh, jñh dillie goh joekehtim daejtie adjektivide dellie aaj orre aamhtsh jijhtin man bijre saerniestæjjide gihtjin. Vienhtem dah aaj utnin vihkeles barkoe daate.

Im leah saerniestæjjide nommide biejeeme, juktie dah saerniestæjjah edtjeh åadtjodh anonyme årrodh. Åarjelsaemien sibriedahkesne leah gaajhkes dovnesh aaj åehpies sinsitnine, guktie leah læjhkan aelhkie aajhtsedh gieh leah gieh. Manne leam dam nimhtie dorjeme ahte leam nommerem biejeeme fiereguhtene raajesi duakan, guktie nimhtie dej saerniestæjjaj anonymiteetem vaarjelidh. Gosse tjaalam smaaretjiertejooekehtsi bijre, læjhkan daerpies tjaeledh gubpede dah saerniestæjjah båetieh. Dam vuelelen darjoem.

2.1 Saarniestæjjah

Guvvie 1: Dajve gustie saarniestæjjah bätieih. Kaarhte lea veedjeme Kirsti Birkelanden gærjeste *Staaloeh* vienhiehtie aske lea dälle 114. bielesne.

Govhte saarniestæjjah leah bijjiesovveme Maajehjaevresne. Akte dejstie saarniestæjjijste juhtiji Snåasese goh pruvri jñ lea bovtsigujmie sov geelline ektesne debpene barkeme. Vijhte dejstie saarniestæjjijste Maajehjaevresne leah jñ aaj desnie bovtsigujmie barkieih, Voengel Njaarke sijhtesne. Akte dejstie saarniestæjjijste lea Gaske-Nöörjen Saemien Skuvlesne Aarportesne sov voeresibeajjan barkeme.

Göökte saarniestæjjah bijjiesovvigan Skearoesjaevrien bealesne. Akte Maajehjaevresne 1982 raajan beerki bovtsigujmie jñ dellie Byrkijasse/Såvsose juhti sov bovtsigujmie. Mubpie skuvlh veedtsi jñ eadtjohkes gieline barkeme jñ daelie lea Tråantesne årroeminie.

Akte saarniestæjja lea Sjelteste Sveerjen bielestie. Dihte lea gaajhki biejjiej bovtsigujmie barkeme, daelie lea Gæjkesne årroeminie.

Akte saerniestæjja Strandvikesne Tjåehkejaevrien bealesne bijjiesovveme guktie giesege juhtin Byrkijasse bovtsigujmie, pruvri jñh juhtiji Sveerjen bealan jñh lea daelie jñjnjevaeresne årroeminie. Eadtjohkes gieline barkeme, vytnesjæjja jñh båatsoerurrie.

Akte saerniestæjja bijjiesovvi Foldereidesne, Nærøy tjïeltesne jñh pruvri Maajehjaavran. Båatsojne barkeme jñh Saemieskuvlesne Aarportesne barkeme sov voeresibeajjan.

2.2 Saerniestæjjaj giëletsiehkïe

Gosse årjelaemien giële lea gaarveneminie, dellie eah Leah man jñjnesh, giejtïe maatam gihtjedidh årjelsaemien gielen bijre. Vijleladtim barre dan tjïelke gielen raadtan, gosse saerniestæjjide ohtsedim. Manne almetjigujmie soptsestim jñh gihtjedim baakoej bijre, juktie *deejrim meehtin* saemiesticdh jñh dellie dallah aaj meehtin vaesticdidh mannem gielen bijre.

Vuajnam hov daen barkoen minngiegietjesne lim daarpesjamme vielie daejredh *guktie* sijjïeh bijjiesovveme saemiengïeline jñh daaroengïeline, gåessïe jñh giejgujmie saemiesticdh, vielie dej histovrijen bijre daejredh, vielie daejredh sijjen guektiengïelevoeten bijre jnv. (Grosjean 1998). Eensi dagkere reektme giëletsiehkïen bijre ij Leah barre daerpies giëleevticdæmman jñh nænoestæmman, badth daerpies abpe årjelsaemien siebriedahkese. Mov tjaalege daen bijre lea barre goh gotnesjimmiie jñh maakta barre debpelen dahkoe maam joem jiehtedh daen giëletsiehkïen bijre.

Manne leam joekedamme saerniestæjjide guektien haaran. Akte dæehkïe gieh lin aktengïeles maanajbaeleste, dah jis bare saemiengïelem soptsestin eevre skuvlebiejjien raajan. Jeenemes saerniestæjjah soptsestin sijjen skuvlebaelijste gusnie idtjin nuekies daaroengïelem maeticdh, jñh man nåakelaakan jñh lyövlehke dihte dobtïe muvhtene sijjide. Dah aaj soptsestin goh sijjen fuelhkïeh juhtin "*geajnoe-bealesë*"¹voenide jallh laeticdh bealesë dellie aaj jïenebem daaroengïelem lierin jñh aaj tjïeverin jïenebem daaroesticdh. Börestam jñh Huss nimhtïe buerkiesticgan dam *subtraktive guektiengïelevoete* (Börestam & Huss 2001:47), gusnie dah skuvlen åajvaladtjh idtjin

---

¹ Saerniestæjjaj jïjtsh baakoe, gosse buerkiesticdh goh saemien gåeticdh jñh voenide juhtin gusnie jïenebh laeticdh lin. "Geajnoe" lea goh væhtïe komunikasjïvnese, mobiliteetese jñh ektïevuakan laeticdhgujmie ektïe (dg. 'felleskap') jeatjaj åålmegigujmie.

seatedh dej maanaj gïelem jïh idtjin iedtjeldehtieh evtiedidh dej maanaj guektiengïelevoetem gænnah. Börestrøm jïh Hussen mietie dah edtjin dellie gïelem låtnodh: saemiengïeleste – daaroengïelese. Badth idtjin dah saerniestæjjah gïelem låtnoeh, dan åvteste gïele lij daerpies sijjen siebriedahkesne goh barkoegïele båtsoemehkesne jïh lij aaj dïhte åajvahkommes gïele gætine. Dïhte gïeledomeene gaertjiedovvi sagki, mohte dïhte jielije gïele lij dennie båtsoemehkesne. Johansen tjaala dïhte båtsoe lea sjïere kultuvre jïh dan lea jïjtse jieleme, misse jeenemes daehtie åarjelsaemien siebriedahkeste lea viedteldihkie. Satne vielimie tjaala daate kanne dïhte åajvahkommes vierhtie, gosse dïhte aehteme daaroen raedteste daej minngemes tjuetie jaepiej lij lyövlekkommes saemiej vööste. Båtsoe lij dïhte mij vaarjeli dam åarjelsaemiengïelem. (Johansen 206:46.) Guktie dellie dah mov saerniestæjjah lin aaj *funksjovneelle guektiengïeles*. (Börestam & Huss 2001:53.) Dan åvteste dah gïelem utnieh joekehth *domeenine* (op.cit) daesnie saemiengïelem *gættesne* jïh aaj *båtsoemehkesne*, jïh dïhte daaroengïelem *byjreskisnie laedtiejgumie* jïh *daaroen åajvaladtjigumie*.

Dïhte mubpie dåehkie, ij leah aelhie joekedidh dejtie saerniestæjjide, men vienhtem daesnie kanne barre akte dejtie saerniestæjjijste gie daen dåahkan govlesåvva. Daate dåehkie lea *primære guektiengïeles* (Börestam & Huss 2001:47) dan åvteste dah leah gåabpatjahkide gielide siejhmeleslaakan maanajbaeleste liereme gusnie saemiengïelem soptsesovvin gættesne jïh byjreskisnie daaroengïelem lierin, vuesiehtæmman goh stååkedin daaroengïeles maanajgumie. Eah leah dah daarpesjamme lieredh gielide formeellelaaketje skuvlesne. Dah gieh *primære guektiengïeles*, saemiengïelem daelie soptsestieh båtsoemehkesne. Dïhte mij daej baeliej gieltegs jïh luste lea, praedtiem lea tsïhkijovveme gïelem bætije boelvide buektedh, guktie noere åarjelsaemien eehtegh daelie dan eadtjohke jïh vïssjele saemiestedidh sijjen maanajgumie.

2.3 Gïhtjedimmievuekie

Goh lim gåatan tjaangeme, bæries aahka gon aajjide bårastehteme jïh sjiehteslaakan jïh rïekteslaakan laahkoestamme, dle åadtjoejim aelkedh gïhtjedidh baakoej bïjre.

Dejtie gyhtjelaside leam nimhtie hammoedamme ahte manne åarjelsaemien adjektivem saerniestæjjide åvtese bööktim, jïh dle gïhtjedim dej baakoej bïjre. Manne dellie gïhtjedim guktie sijjieh guarkoeh dam baakoem, jïh guktie sijjieh jiehtieh dam attribuhte

jih predikative hammosne. Manne dellie nimhtie gihtjedim, vuesiehtæmman adjektive *snaarroeh*.

Dle gihtjedim guktie jih gæssie sijjeh utnieh dam baakoem. Dle gihtjedim mejtie gâaradi jiehtedh nuemhtie jallh naemhtie, jih dle jÿjtje bööktim raajesigujmie vuesiehtimmine, vuesiehtæmman:

Manne: *Maahtam nemhtie jiehtedh; Snaarroeh almetje?*

Saerniestæjja: *“Ij amma! Eah leah amma almetjh snarroeh! Snaarroeh såekie hov lea!*

Manne: *Guktie dellie jiehtedh gosse såekie lea...?*

Saerniestæjja: *Dellie lea såekie aaj snaarroeh.*

Saerniestæjjah jÿjtjh vuesiehtimmiejgujmie böötin guktie dejtie adjektivide attribuhte jih predikativehammosne utnedh.

Goh eelkim barkedh mov gielevierhtiejgujmie, tjoeverim bäästide vihth saerniestæjjide gihtjedh adjektivi bijre vihth. Naan adjektivi bijre mah saerniestæjjah joekehtslaakan vaestiedamme, dej bijre tjoeverim viht bäästide mÿnnedh, dej bijre gihtjedh.

2.4 Gihtjedimmieboelhke lij aktengïelesne

Magkerem gielem saerniestæjjajgujmie soptsestim gosse dejtie gihtjim baakoej bijre lea hævvi vihkeles jih daerpies vaestiedassi sjïekenasse. Grosjean dam gohtje gielemoduse. Dennie fierhtenbeajjetje jïeliemisnie guektiengïeles almetjh leah gellielaaketje gielemodumisnie maam Grosjean jeahta *kontinume* lea. Kontinumen mubpene gietjesne ajve aktengïeles modusisnie lea gosse almetjh soptsestellieh almetjigujmie mej leah seamma giele goh sijjen. Kontinumen mubpene gietjesne leah dah mah guektiengïeles modusisnie fierhtebeajjetje jïeliemisnie leah gâabpatjakhkide gielide åtnosne, jih gielide mahta dellie mastedh. Gosse saerniestæjjide gihtjedidh, dellie tjoevere daejredh magkarinie gielemodusisnie dah saerniestæjjah leah. Grosjean mielen mietie lij jis goerehtæjja sæjhta saerniestæjjah edtjeh aktene gielemodusisnie årrodh, dellie tjoevere goerehtæjja iktegisth dam gielem soptsestidh gosse saerniestæjjajgujmie lea. Gihtjedimmieboelhke tjoevere aaj aktengïelesne årrodh. (Grosjean 1998.)

Manne saemiestim mov saerniestæjjajgumie. Jijnjh dejstie saerniestæjjijste lin aaj åehpies almetjh, dan åvteste sliekte lin, jñh lin aaj åehpies mannine. Munnjien lij daerpies jñh ïemeles barre dejgumie saemiestidh, dan åvteste jñjtje daajram guktie lea målsodh gïelide barre iktegisth. Gosse aaj barre saemiestim dellie baakoeh aaj ïemeleslaakan gahtjelin jñh nimhtie åadtjoejim buerebh båtedh daejredh guktie dihte aarkebeajjetje gïele lea. Daate lea Groesjean mietie aaj bööremes, dan åvtese dihte gihtjedimmieboelhke tjoevere aktengïelesne årrodh (Grosjean 1998).

Im manne daejrieh mejtie Lagercrantz, Hasselbrink jallh Bergsland dam nuepiem utnin gosse dah goerehtallin dam gïelem. Im daejrieh mejtie dah saemiestin sijjen saerniestæjjajgumie, mohte jis idtjin saemesth manne sovmem dihte saerniestæjjaj vaestiedasside såalmoeji. Soptsese gujht maaje jáhta Maajehjaevresne Lagercrantzen bijre gie voejhkeli saemiestidh, men mejtie iktegisth saemesti saerniestæjjajgumie, ij dihte åvtese båtieh. Dan åvtese gosse manne daelie leam vuajneme guktie dihte åarjelsaemien attribuhte-predikative systeeme lea, dellie gellien aejkien bååhperem guktie eah leah vuajneme dan attribuhte-predikativen systeemen målsomidie. Eah leah aajhtseme adjektiven gellientaallihammojde jallh guarkeme guktie guarkedh mij lea joekehtse seerkemegietjie -s jñh sojjehtimmie -s jallh dam 0-derivastjovnem. Åarjelsaemien attribuhte-predikativen systeeme lea naa kompleekse systeeme jñh guktie manne vuajnam Lagercrantz, Hasselbrink jñh Bergsland leah voejhkelamme vuartasjamme dejtie formeelle bielide, eah leah eevre jakseme baakoeh sisvegidie jallh goerehtalleme nuekies dej adjektivi semantihkem.

Jalhts saerniestæjjah munnjien jeenemes aejkien barre saemiestin, læjhkan, Grosjean mietie, guektiengïeles modusisnie lin goh mannine soptsestin. Jalhts manne leam bijjiesovveme gåabpatjahki gïeligumie deejrin aaj manne daaroengïelem maahtam. Akte saerniestæjja aaj jeehti satne lea vaane sjïdteme gïelide målsodh jñh aaj jeenemes daaroestidh dan åvteste saemiengïelesne eah leah gaajhkh dah orre ammesbaakoeh (dg. ' nye lånord') gosse daaroen saernieh vuesiehtæmman edtja saerniestidh. Dagkerh orre ammesbaakoeh hævvi gahtjelin goh soptsestimh. Vienhtem læjhkan vihkele gihtjedimmieboelhke aktengïelesne, daennie tsiehkesne saemiengïelesne, dellie buerebhlaakan dejtie gielen nyanside jaksim. Vuajnam læjhkan gosse saerniestæjjide

gihtjedidh, lea desnie iktegisth nuemie goerehtæjja saerniestæjjaj vaestiedasside klaerede. Jilhts seamma gielem soptsestim goh dah saernietæjjah, kanne leah naan bielieh gieleste im leah govleme jallh eensilaakan guarkeme.

Saerniestæjja	Gieleboelve	Gihtjedæjja
Inf. 1	1	MLK
Inf. 2	1	MLK
Inf. 3	1	MLK
Inf. 4	1	MLK
Inf. 5	1	MLK
Inf. 6	1	MLK
Inf. 7	1	MLK
Inf. 8	1	MLK
Inf. 9	1	MLK
Inf. 10	1	MLK
Inf. 11	2	MLK

Tabeelle 1: Bievnessh saerniestæjjaj bijre

2.5 *Veesmedahke*

Manne leam saerniestæjjide gihtjedamme guktie sijjeh utnieh attribuhtehammoem jñh predikativehammoem åarjelsaemingielesne. Mov lin naa jijnjh adjektivh meatan læstosne, raaktan ååpsen jijnjem sjidti saerniestæjjide vaestiedidh. Goh mov lin dan jijnjh gaervies gyhtjelassh, aaj gaertjiedin nuemide saerniestæjjide govledh jeatjine konteekstine. Mov lin luhkieakte saerniestæjjah jñh dejtie leam aaj joekedamme guektienhaaran. Dah gieh lin *substraktive* jñh aaj *funskjoneelle* guektiengieles jñh dah gieh *primæreguektiengieles*.

3 Adjektive lidteratuvresne

Daennie boelhkesne tjaalam maam leah aarebi tjaalasovveme *åarjelsaemien systeemen* bijre jñh maam lea tjaalasovveme attribuhte-predikativen systeemen bijre gïelehistovrijen muhteste. Im edtjh maam graadesojjehtimmien jallh adjektiven seerkemegietjiej bijre daennie laavenjassesne tjaeledh, dan åvteste ij daennie boelhkesne gænnah dan bijre tjaelieh.

Aalkam dejnie Eliel Lagercrantz, Gustav Hasselbrink jñh Knut Bergsland leah tjaaleme åarjelsaemien attribuhte-predikativen systeemen bijre. Dellie gïehtjedem maam Pekka Sammallahti, Michael Riessler jñh Mikko Korhonen leah tjaaleme attribuhte-predikativen systeemen bijre saemien gïelehistovrijen muhteste. Gïehtjedem dellie maam Riessler lea tjaaleme guktie satne guarkoe dam daaletje attribuhte-predikativen systeemem.

3.1 Eliel Lagercrantz – åarjelsaemien adjektivi bijre

Eliel Lagercrantz reakadi 1894 jñh 1921 Divtasvuodnesne, Årjepluovvesne, Åarjel-Heelgelaantesne jñh Härjedaellesne minni. Destie naa jijnje barkoe sov mænngan sjïdti. (Elsvatn 1991:31.) Akte dejstie byögkelommes barkoe åarjelsaemien gielen bijre lea *Sprachlehre des Südlappischen nach der Mundart von Wefsen* 1923. Lagercrantze sealadi 1973 (Elsvatn 1991:33).

Lagercrantze tjaala åarjelsaemien adjektivh joekedieh seerkemegietjiej muhteste. Gosse fonemiske hammojne leah dellie ovmesse vokalemaadtoeh utnieh jñh gosse funksjoneelle åtnosne leah, dellie joekedieh minngiegietjiej muhteste. (Lagercrantz 1926:85.)

Lagercrantz tjaala gellie adjektivi leah sjïere substantiven hammoe. Gosse adjektiven åtnosne eah dellie syjjesovvh. Tjaala vijriebasse ahte systeeme maam raerhkede åarjelsaemien attribuhtehammojde predikatehammojste leah göökte systeemh. Men, barre akte dejstie maam funksjoneelle aarvoem åtna. Aktene systeemesne dellie roehtse-hammoe vokaline orreje. Daen systeemese leah göökte ovmesse hammoeh; akte mij vokaline orreje jñh mubpie jis -s-ine orreje. Naan adjektivh mej leah dovne -s-ine jñh adjektivh mej leah leah minngiegietjiej namhtah attribuhtehammosne åtnalgávva.

Adjektiven man lea -s jeenemes åtnalgåvva. Lagercrantz aaj tjaala ahte jienehke adjektiviji leah barre akte hammoe, mij lea -s- (Lagercrantz 1926:27).

Tjaala vielie dihte -s-minngiegietjie mij lij dovletje barre attribuhtehammoe, lea aaj siejhme serkemegietjie (Lagercrantz 1926:85).

Dihthe Lagercrantzen mubpie systeeme lea sov mietie dihte jielije systeeme, gusnie predikative iktegesth lij -n- jñh attribuhte lij -o-. Jñh daennie systeemesne leah dovne -a, -e jñh -o-maadtoeh. Jñh Lagercrantz aaj -a-maadtoen bijre ussjedalla, gusnie tjaala satne veanhta ahte dah adjektijvh mah aalkoevistie -a-ine, aaj daejtie minngiegietjide åtneme. (Lagercrantz 1926:85.)

Lagercrantz maadthammoej bijre tjaala jñh beaja dejtie komparativen muhteste. Lagercrantz tjaala, maadtoeh mah e-ine orrejeh, mah ie-ine orrejeh, mah uo-ine orrijeh jñh aaj mah a-ine vuj oa-ine orrijeh, jñh Lagercrantz sjïere dam a:maadtoem moenede, gusnie tjaala relasjovne aksaangen a, oa jallh ie gaskemsh mubpene viesjiesdiedtege (dg. 'trykksvak') lihtsegnie. Tjaala dellie, gosse barre dihte attribuhte jallh predikativehammoe mij lea åehpies, lea dellie geerve gaavnedh mij dihte vihties maadtoe lea. Gelline adjektijvine leah aksaange a, dihte hov soptseste sjïere aksaange a-maadtoeh gååvnesieh. (Lagercrantz 1926:87.)

Lagercrantz tjaala vielie ahte predikative posisjovnesne gusnie -o sjædta, gusnie ij -n orrejeh. Dah adjektijvh subjeekte-predikativine åtnalgåvva viehkieveerben bealesne, gusnie vuesiehtæmman predikative hammoe lea -n. Adjektijvh aaj objeekte-predikativine sjidtieh transitijve veerbi bealesne. (Lagercrantz 1926:28.)

Lagercrantz tjaala fierhten adjektijve maakta ov-syjjeldihkie akten jeatja adjektijven bealesne tjåadtjodh dovne positivesne, komparativesne jñh superlativesne. Lagercrantz aaj muana ij leah aelhie adverbialem joekehtidh jñh subjektijve predikativeste jallh adjektijveeste Vaapstesaemiengïelesne. Lagercrantz naemhtie tjaala gosse adjektijvh adverbialine åtnalgovveme, dellie vååjnoe goh hammoem -o/å- åadtjoeh. (op.cit.)

3.2 Gustav Hasselbrink – áarjelsaemien adjektijvi bijre

Gustav Hasselbrink reakadi 1900 jñh sealadi 1982. Gustav Hasselbrink dáaktergraadem philosophy in Finno-Ugric languages 1944 veelti, gusnie tjeeli Vuoltjeren saemiengäelen fonologijen bijre. Tjeeli naa jijnje áarjelsaemien gielen bijre 1950-60 jñh eelki 1965 baakoegærjam tjaeledh. Luhkievijhte jaepieh dan mænngan dihte voestes bielie sov barkoste olkese bööti 1981. Hasselbrink dan iedtjeleslaakan barki dej sov mubpiej gærjajgumie aaj eevre sov jaememebeajjan, guktie Institute of Dialect and Folklore Research, Lappish language and lappish culture nuepiem áadtjoeji aaj dejtie olkese vedtedh mænngan sov jaememebiejjien. Gustav Hasselbrink lea jijnjem barkeme saemien gieline jñh kulvtuvrine. (Söderström 1983:231.)

Hasselbrinke tjaala raastege adjektiven jñh substantiven gaskems, jñh adjektiven jñh adverbialen gaskems ij lea tjielkes (1981:105) Vielie tjaala ahte adjektiven leah predikative, attributive, komparasjovne jñh syjjehtimmie. Manne barre daennie boelhkesne moenem dejtie attribuhte -jñh predikativehammojde.

Hasselbrinke tjaala adjektivi maadtoej bijre. Hasselbrinke tjaala maahta adjektiveste primæremaadtoem jñh seerkememaadtoe (dg. 'derivasjonstamme') gaavnedh. Hasselbrinke tjaala ahte ij barre maehtieh daejtie maadthhammojde giettijste vuejnedh, mohte aaj dam maadtoem gaavnedh ovmesse tjojemålsomijste (dg. 'omlyd') Maahta maadthklaassigumie (dg. 'stammeklasser'), dej seamma lihtsearhtiaartigumie (dg. 'stavelsesarter') jñh seamma vokalemålsomigumie substantivide gaavnedh. (Hasselbrink 1981:105.)

Hasselbrinke tjaala naa tjielkeslaakan dan adjektiven systeemen bijre. Tjaala adjektivh maehtieh seammalaakan árrodh dovne predikativesne jñh attribuhtesne, dovne vokaline jñh s-ine. Naan Adjektivine predikative vokaline orreje jñh attribuhtesne maam s-ine orreje. Naan adjektivh s-em átna predikativesne jñh vokaline orreje attribuhtesne. (Hasselbrink 1981:105.)

Positivesne leah göökte hammoeh, attribuhte jñh predikate. Hasselbrinke tjaala almetjh daejtie bleentieh jñh leah aaj ovmesse smaarehtjiertemierhkh daej gaskemsh.

Hasselbrinke tjaala eah gäävnesh minngiegietjeh mah gaajhkene lehkine åtnalguvvieh jñh mah Leah sjñere attribuhte jallh predikativemñerhke. (op.cit.)

Hasselbrinke tjaala jñenehke adjektivijste vokaline orreje predikativesne jñh *s*-ine orreje attribuhtesne. Daase govlesåvva aelhkie baakoeh badth aaj baakoeh mejtie seerkesovveme. Hasselbrinken mietie lea jeatja dæehkie aaj jis adjektivh mah predikativehammoeh *s*-ine orrejeh, jñh attribuhtehammoeh vokaline orrejeh. (op.cit 106.)

Hasselbrinke aaj tjaala *-oeh-* minngiegietjesne attribuhtesne åtna jñh dah Leah seerkesovveme substantivijste. Hasselbrinke tjaala, våajnoeh barre goh dah adjektivh eah naan predikativehammoeh utnieh. Hasselbrinke tjaala ahte predikative hammoeh jeenemes aejkien attribuhtehammoejgumie mohtedieh, mohte viht nænnoste ahte almetjh daejtie hammojde bleentieh jñh Leah joekehth dajvijste dajvide. (Hasselbrink 1981:109.)

Hasselbrinke aaj tjaala, dah adjektivh mej minngiegietjeh /sisse/ jñh /sissie/ – Leah barre attribuhtehamosne (Hasselbrink 1981:106).

Hasselbrinke tjaala aaj dah golmelñhtses adjektivh mah vokaline orreje predikativesne, sjædta barre goh gööktelñhtseadjektivine attribuhtesne ellisjovnen tjñrrh, guktie dellie dah ustemt konsonante vokalen åvtene tjåådtje minngielñhtsesne. Jis konsonante lea tjojeles (dg. 'stent'), dellie golmelñhts baakojne sjædta. Dagkerh adjektivh Leah seerkemebaakoeh jallh substantiven jallh veerbi bealesne tjåådtjoeh. (op.cit .)

Jeatja dæehkie lea adjektivh mah seerkesovveme substantijveste, gusnie lissehte barre *-s*. Hasselbrinke tjaala ahte sov vuajnoen mietie daate lea barre attribuhtesne. Hasselbrinke tjaala ij Leah naan aejkien vihties, mejtie predikativehammoe lea vuj substantive. (Hasselbrink 1981:107.)

Stoerre dæehkie adjektivijste mah predikatehammosne *n* orrejeh. Predikate hammoe *n* åådtje gööktelñhtseadjektivesne jñh *ge* jñh *ke* golmelñhtses adjektivesne. Dah maetieh dovne målsodh vokaline hammoejgumie mah vokale minngiegietjesne utnieh. Gosse *s*

lissehte gööktelihtses baakose jallh primæremaadtose mah vokaline orreje jallh golmelihtsemaadtose (dg. 'trestavelsesstamme') dellie dihte attribuhte hammojne sjædta. Dah attribuhte jïh predikative hammoeh jeenemes aejkien ovmessie tjojemolsemem utnieh. (Hasselbrink 1981:108.)

3.3 Knut Bergsland – åarjelsaemien adjektivi bijre

Knut Bergsland reakadi 1914 jïh sealadi 1998. Bergsland lea dihte åavtohke jïh autoriteete dennie åarjelsaemien gielen evtiedimmesne orreme dan åvteste stuerebe boelhkem tjaalam sov bijre daennie kapihtelisnie. Sijjien gaavhtan tjaalam åenehkslaakan sov åahpatjommes barkoej bijre.

Bergsland illi dam sov dåakterebarkoem "*Røroslappisk grammatikk: et forsøk på strukturell språkbeskrivelse*" 1946. Bergslande Hasselbrinkeine ektesne åarjelsaemien voestes gærjam "*Saemien lukkeme-gærja*" tjeeli 1957. Ella Holm Bulline ektesne tjeeli "*Lohkede saemien*" 1968. Åarjelsaemien riectes-tjalemem evtiedi, jïh dam Svenske Skolöverstyrelsen jïh Norske Kirke- og Undervisningsdepartement nænnosti 1978. Bergslande seamma sienten grammatihke-gærjam tjeeli maam skuvlide sjiehtedi 1982. Bergslande Maggine ektesne baakoegærjam lea tjaaleme, mij olkese 1993 bööti. Bergslande aaj joekoen barkoe dorjeme saemien sijjienommi bijre. Bergslande lea dihte autoriteete åarjelsaemien giieleevtiedimmesne orreme, jïh guktie Ole Henrik Magga aaj tjeeli; Bergsland lij akte dejstie åajvahkommes filologijste daennie laantesne jïh lea autoriteete Sævmien-ugrihken giiledaajrosne Nöörjesne jïh Skandinaviesne (Magga 2001(1998):3).

Vuelelen tjaalam maam Bergsland lea tjaaleme åarjelsaemien adjektiven systeemen bijre.

3.3.1 Røroslappisk grammatikk: et forsøk på strukturell språkbeskrivelse, 1946

Ij leah Bergslanden naan tjjelke konklusjovne adjektiven *systeemen* bijre dennie sov voestes grammatihkesne "*Røroslappisk grammatikk: et forsøk på strukturell språkbeskrivelse*". Adjektiven systeemen muhteste maahtam barre dellie gietedalledh dam goh observasjovnine giieleste.

Dam maam tjielkemes tjaala adjektivi bijre, leah ahte dovne nominaalijste jih verbalijste baetieh. Bergslande dovne tjaala, ij gaaaredh tjöönghkedh dagkerh baakoeh goh adjektivh sjiere maadthklaassese (Bergsland 1946:115). Vielie tjaala ij leah aelhie joekehtidh seerkemegietjiem -s- attribuhte s- mierhkeste (Bergsland 1946:240).

3.3.2 Materiale til sørsamisk grammatikk, 1978

Tjielkebe vaaajnoe adjektiven systeemen bijre atna dennie "*Materiale til sørsamisk grammatikk*"-grammatihkesne. Bergslande aalka dam adjektive-boelhkem buerkiestidh adjektive predikative jih gosse adjektive objektepredikative lea (Bergsland 1978:88).

Vielie joeke dejtie adjektivide joekehts haaran, gusnie tjaala ahte gellieh, jallh jeenemes dejtie adjektivijste seamma hammoem utnieh attributtesne jih predikativesne, gusnie dellie joeke dejtie adjektivide mah vokaline a-daaahan jih dah adjektivh mah s-ine orrejeh b-daaahan.

Bergslande tjaala vielie, gellie adjektivijste mah -s- utnieh attribuhtehammosne, vokaline orrejeh predikativehammosne, vuesiehtæmman *guhkie/guhkie*. Dihte njealjede daehkie, tjaala dah adjektivh mah i-tjoejemolseme atna, *ehke*-gietjiem predikativesne aadtje jih dan daaahan aaj Bergslande lissehte dejtie karitvide, gusnie tjaala attribuhtehammoe lea *hts* jih predikativehammoe *-adtje-* aadtje. Dihte vijhtede daehkie tjielkes-laakan naemhtie buerkeste ahte jijnjh dejtie adjektivisjte mej leah vokale e² predikativehammosne aadtjoeh -s- minngiegietjesne. (Bergsland 1978:89.)

Bergslande orreje dej guektienlihtses adjektivigujmie jalke, gisse, jille jih gamte gusnie tjaala ahte predikativehammoe lea *-ge-* duejtie adjektivide. Bergsland aaj tjaala ahte dihte predikative hammoe lea dihte maadthammoe (1978:89). Nimhtie aaj tjaala dennie baakoegærjesne maam lea tjaaleme Maggine, gusnie dellie tjaala dihte predikative hammoe lea dihte *ektiehammoe* (dg. 'fellesform') (Bergsland & Magga 1993:11).

3.3.3 Sydsamisk grammatikk, 1982

Bergslande gærjesne "*Sydsamisk grammatikk*" aalka buerkiestidh mij dñhte attribuhte lea. Daesnie aaj tjaala ahte predikatehammoe ij leah syjjehtamme, jñh seamma hammoem åtna seamma sahth mejtie aktentaallesne jallh gellientaallesne leah. Daennie gærjesne aaj tjaala gellie adjektivh seamma hammoeh utnieh dovne attribuhtesne jñh predikativesne. Naan adjektivh aaj ovmessie hammoeh utnieh, gusnie sñejhme attribuhtehammoem utnedh predikativesne. Bergslande tjaala ij leah dellie dñhte adjektivesysteeme eevre vihties. (Bergsland 1994(1982):115.)

Bergslande buerkeste vijhte dñehkieh leah: Dñhte voestes dñehkie leah attribuhte jñh predikaten seamma hammosne gusnie dellie vokale *s*-ine orrejeh. Mubpie dñehkie attribuhte lea *s* jñh predikative maahta dovne vokalem utnedh jñh *-s*-ine orrejidh. (Bergsland 1994(1982):116.) Dñhte gålmede dñehkie attribuhte *es*-ine orreje jñh predikative lea *ehke*. Njealjädine dñehkesne lea attribuhte vokaline orreje jñh predikative *s*-ine orreje. Bergslanden vijhtedine dñehkesne leah dah adjektivh, maam Bergsland jñjtje jeahta, leah båeries adjektivhhammoeh (Bergsland 1994(1982):116).

Dñhte mubpie adjektiven systeeme maam Bergslande muana seamma grammatihkesne leah naemhtie ahte naan adjektivh seamma minngiegietjiem utnieh attribuhtesne jñh predikativesne, mubpie lea attribuhten lea *-s*- jñh predikativen lea dovne *-s*- jñh *-s*-namhtah, gålmede systeemesne lea attribuhten vokale minngiegietjesne jñh predikativen lea *-s*- minngiegietjesne. Dñhte njealjede jis utnieh *h*- attribuhtesne jñh *-n*-predikativesne (Bergsland 1994(1982):52).

3.4 Pekka Sammallahti – adjektiven systeeme saemien gieline

Pekka Sammallahti lea dñhte daaletje åajvahkommes giëledaejrje saemien gieline, jñh lea tjaaleme geenereellelaaktje adjektiven systeemi bijre saemien gieline. Dan åvteste moenem åenehkslaakan maam Pekka Sammallahti lea tjaaleme saemien gieli adjektivi systeemi bijre.

Sammallahti tjaala dah åejvietsiehkieh (dg. 'hovedtrekk') adjektiven systeemine lea seamma gaajhkine saemien gieline. Vielie tjaala gosse attribuhtehammoej systeeme ij

leah aelhkíe, jìh desnie aaj dialektaale joekehts kategoriji gaskems. Dah áejvietsiehkíeh leah seamma gaajhkine saemien gieline. (Sammallahti 1998:73.)

3.5 Michael Riessler – adjektiven systeeme gieleshovrijen muhteste

Riessler tjaala saemien gieli leah morfologihke attribuhtemierhkesjimmieh adjektivide. Jìh daate lea sjìere mierhkesjimmie saemiengielide jis mohtede jeatjaj auraalske jìh noerhteurasiske gieligujmie.

Tjaala synkrovne systeemen bijre ahte attribuhtegietjien lea daamtaj -s saemiejgieline, men stoerre variasjovne lea guktie naan attribuht jeatja gietjiem átna enn -s, jìh naan attribuht eah leah naan sjìere attribuhtemierhkh gænnah.

-s mierhkem maahta konstrueredh goh prototipihke jìh dihte aalkoe attribuhtemierhkesjimmie saemiengieline. Gosse mohtede dejtie adjektivide saemiengieline, maahta destie vuejnedh ahte dihte -s lea gielen njoelkedasside viedteldihkie jìh lea produktijve hammoe joe aalkoesaemiengielen joekedimmeste. Dihte daaletje variasjovne, mij lea saemiengielesne jìh jeatjaj saemiengieli gaskemsh, lea urrebe fenomeene.

Riessler lea aaj vuortasjamme saemien adjektivh kategorijen *konstrukten* mietie sojjesuvvieh jìh saemien attribuhtehammoe lea morfologijesne dorjeme. Dihte siejhme attribuhtemorfeeme -s lea gaajhkine saemien gieline. Riessler jeahta daaletje saemien gieline ij leah dihte vielie produktive. (Riessler 2006:147.)

Riessler aaj bajjehte ahte dihte -s attribuhtemierhke lea aarebi orreme aajhteregietjie gáalmadinie persovnesne aktentaallesne mij lea aalkovistie átnalgovveme kontrastiv-emfatihke funksjovnesne attribuhtesne. Riessler tjaala ahte “våarome“ dan evtiedæmman lea ahte possessive suffikse lij bealesne (aajhteregietjie gáalmadinie personesne aktentaallesne konstrativ-emfatihke funksjovnesne) báarasåbpoe gieledaltesinie. Nuepies baalka dan grammatihkeprossesse lea vuesiehtamme udmurt jìh jeatjagieligujmie.

Riessler tjaala daate grammatihkeprosesse POSS:3SG > POSS:ART > CONTR > ATTR åvteli maadthsaemiengiele joekedi gellie haaran. Riessler aaj bajjehte dihte attribuhte adjektive gosse -s, viesjies daltesemolsemisnie tjåådtje. Daltesemålsome lij tjjelke fonologihke proseesse aalkoivistie, maadtoen allomorfije jeatjahtehti goh finaale maadtoe rihpesi jallh gosse sojjehtimmiegietjiejgumie ektiedi.

Riessler aaj tjaala ahte dihte saemien attribuhtehammoe lea gieltegs prosesse gosse dej noerhteuropeihke gieligumie mohtede. Tjaala rovnege lea ahte juste dennie raastegisnie indoeuropeihke jñh uraalske gielefuelkiej gaskemsh, nominalfraash gååvnesieh mah leah jeatjhlaakan mubpijste. Dihte attribuhtemierhken maadtoe germaanske jñh balto-slaviske gieline leah jeatjhlaakan indoeuropeihke gieli muhteste mej lea kongruensmierhkesjimmie.

Riessler vielie tjaala ahte saemiengielh jñh luvliesåevmien gielh leah jeatjhlaakan sjejhme juxta-sijjesne. Pryöveme hov lea maaje biejedh dam saemien attribuhtesojjehtimmiem adjektivide gosse lea vuartasjamme dam maadtoem kongruensmierhkesjæmman luvliesåevmiengieline jñh gosse vuartasjamme dam bielikongruensem muvhtide attribuhtide jñh pronomeenidie saemiengielesne. Minngiegeatjan Riessler tjaala daerpies vuartasjidh dej fenomeenide jñh gæssie nimhtie lea sjidteme. (Riessler 2006:148.)

3.6 Mikko Korhonen – adjektiven systeeme gieleshistovrijen muhteste

Korhonen tjaala, ij dihte attribuhte kongruensesojjeht ðejviebaakojne, mohte leah barre naan mah nimhtie darjoeh. Korhonen jehta aaj ahte dihte attribuhte seerkesåvva predikativehammoste mij leah aaj adjektiven maadthhammoe. Jih leah aaj joekehts smaareh-tjærtteste smaareh-tjærtese. Gosse Korhonen tjaala gieleshistovrijen muhteste, dellie noerhtesaemien adjektivsystemen muhteste tjaala.

Korhonen buerkeste guktie noerhtesaemien adjektivesysteeme lea. Gosse attribuhtehammoem darjodh predikativehammoste, dellie leah dah njoelkedassh: Korhonen tjaala gosse attribuhte lea -s, dellie lea vokalen minngesne jñh gosse lea -is dellie konsonanten minngesne. Gosse karitijvesne lea maam dam gietjiem åtna -*tæme*, åådtje -*tis* attribuhtehamosne.

Muvhtide adjektivide maahta barre lissiehtidh attribuhtehammoe predikativehammose. Korhonen tjaala ahte *-is* lissehte predikativehammose j̄ih maadthammose. Gosse adjektivh orreje diftåangine man lea *-i*, dellie *-i* gaarvene attribuhtehammosne gosse *-s* b̄aata.

Mubpene d̄aehkesne dellie lea attribuhte goh maadthammoe. Vuesiehtæmman gosse nj̄ieljelihtses adjektivh mej lea *-š*. Men Korhonen aaj tjuvtjede jeatjah nj̄ieljelihthes adjektivide mah eah leah nimhtie.

Korhonen aaj vuesehte gosse *0*-seerkemegietjeh leah. Gusnie dellie attribuhte aktem lihtsem åeniehkåbpoe sj̄ædta predikativeste. Naan adjektivh leah nimhtie gosse ektede göökte nomeenh, dellie *-ege*-gietjiem åådtje. Korhonen aaj vuesehte guktie dah karitive adjektivh leah, mej leah *-mæt'tom*, maam dellie leah *-mæt'tos* gietjeh. J̄ih minngemes daennie d̄aehkesne leah adjektivh mah vuesehte t̄ijjem, gusnie dellie *-š* åådtje. (Korhonen, M 1981:246.)

Dellie mubpene d̄aehkesne lea adjektivh mej leah *-os* gietjeh j̄ih aaj leah adjektivh gusnie perfektume partisihpe aaj j̄æjhta adjektiven sijjesne.

Gåalmadinie d̄aehkesne leah guektienlihtses adjektivh mej leah maadtoe *-åg*-seerkemegietjeh, gusnie *-g* gahtjele gosse attribuhtehammosne j̄æjhta.

Njealjadinie d̄aehkesne leah *ás*- j̄ih *es*- seerkemeadjektivh mej leah seammalihtses j̄ih dah maehtieh daejtie gietjide utnedh. Attribuhtehammoe mij lea seamma goh maadthammoe. Attribuhtehammoe man lea *-is*-gietjine. J̄ih attribuhte man lea *-á*-gietjine, gusnie dellie seerkemegietjie gaarvene.

Korhonen minngiegeatjan tjaala ahte saemien attribuhtehammoeh leah sj̄iere, j̄ih eah ḡååvnesieh naan uraalske gieline. Naemhtie jeahta daate lea sj̄ire saemien. Dan aalkoe j̄ih evtiedimmie lea annje ov-vihties. Mohte Korhonen vuesehte Bergsländese maam jeahta ahte attribuhten minngiegietjie *-s* b̄aata seamma maadtoste guktie d̄ihte adjektiven seerkemegietjie *-s*. Korhonen aaj tjaala ahte ij leah Nielsenens buerkiestimmie plausibeles, maam jeahta ahte d̄ihte attribuhtegietjie *-s* lea aalkovistie maadthammojne

aktentaallesne genitivesne orreme jñh -s lea galmadinie personen possessive suffiksine orreme.

3.7 Veemedahke

Daennie boelhketjisnie leam tjaaleme maam leah aarebi tjaalasovveme sjere arjelsaemien adjektiven systeemen bjre jñh maam lea tjaalasovveme adjektiven systeemen bjre gelehistovrijen muhteste. Lagercrantz tjaala gkte jielije systeemh leah, akte *s*-systeeme jñh mubpie jis *oeh-an* systeeme. Hasselbrinke tjaala njelje systeemh leah, golme daejstie leah *s*-systeemh jñh njealjede systeeme lea *oeh-an* systeeme. Bergsland lea tjaaleme gkte adjektiven systeemi bjre: akte gusnie lea vjhte systeemh jñh mubpie mij lea seamma guktie Hasselbrinken systeeme, golme *s*-systeemh jñh minngemes lea *oeh-an* systeeme. Sammallahti tjaala dhte saemien adjektive *s*-systeeme lea seamma gaajhkine saemiengeline. Riessler tjaala attribuhte jñh predikativehammoeh leah seamma sjdteminie gaajhkine saemien geline. Mikko Korhonen leah tjaaleme noerhtesaemien adjektiven systeemen bjre saemien gelehistovrijen muhteste.

4 Teorije

Daennie boelhkesne tjaalam åenehkslaakan teoriji bjre maam tnam joekehtimmesne. ehpiedahtam morfologijen teorijem jñh semantihken teorijem.

4.1 Morfologijen teorije

Morfologije lea bielie lingvistihkeste mij goerehtalla guktie baakoeh leah bgkesovveme. Geledotkemisnie leah ovmessie teorijh jñh ovmessie modeellh gosse baakoen leahtam buerkiestidh.

Buerkiestimmie dan mov barkose leam veeljeme *ord og paradigme*-modeellem (OP-modeelle). Vuajnam gellie hov morfem-modeellem utnieh gosse saemiengeli bjre tjaelieh. Manne vuajnam dejnie teorijine jienebh deriesmoerh jjhtieh OP-modeelleste. Dan vteste sïjhtem åenehkslaakan vuelelen buerkiestidh magkerh belpieh munnjien jjhtiejn jñh man vteste manne OP-modeellem sïjhtem jjtjene joekehtimmesne utnedh. OP-modeelle lea akte geledaajroeteorije mij lea gkte stoerretjuetien ovtetje baelijste, mij buerkiesti grekihke jñh romeerske grammatihkem. (Endresen 1993(1988):138.)

Dihthe modeelle buerkeste *baakoehammoem* (dg. 'ordform'), *morfosyntaktihken baakoem* (dg. 'morfosyntaktisk ord') jñh *paradigmem* jñh aaj *morfosyntatihke kategorijh* (dg. 'morfosyntaktisk kategori') jñh *tsiehkje* (dg. 'trekk') leah dan teorijen jarngesne. Akte dejstie teorijijste mah tjuerpieslaakan OP-moddeelen vuestie vuastele, lea dihte morfemmodeelle. Dihthe daej minngemes tjuetie jaepiej dorjesovveme. Dennie teorijesne leah teermh guktie, morfe, morfeeme jñh allomorfe jarngesne.

Saemiengieline leah segmentaale morfologihken proseesse, vuesiehtæmman Åarjelsaemien-gïelesne jis segmentaale morfologihken proseesse, dan åvteste desnie dovne allomorfh vuesiehtæmman akkusativen jallh genetiven minngiegietjesne, guktie maahta vuejnedh magkarinie kasusisnie lea, vuesiehtæmman *gåetien* gusnie ie-maadtoe lea, dellie *-n:e* vuesehte ahte lea genetive. Mohte illativesne aaj lea *-n:e*, mohte desnie lea dihte tjojemolseme maam vuesehte ahte lea illative, vuesiehtæmman *gåatan*. Seammalaakan dejnie noerhtesaemiengieline gusnie ij naan allomorfe v.g minngiegietjesne gosse sojjehtidh substantivem *sápmi* nominative jñh dle *sámi* akk.gen sjædta. Ij leah aelhkje dam buerkiestidh morfemmodeelline gosse dovne nominativesne jñh ack.genetivesne dellie ij naan allomorfe minngiegietjesne, mohte læjhkan daajra ahte lea ack.gen dan åvteste *-p:e* lea gaarvanamme baakoen sistie, daltesemolseme gaavhtan.

Staalhpan böötim goh eelkim adjektivi bijre tjaeledh. Åarjelsaemien adjektiven systeemesne dovne *-s* lea attribuhte jñh predikativemïerhke. Men dihte jis jearohks sinsætnan magkarinie systeemesne leah, vuesiehtæmman *galme gieth* mij lea attribuhte jñh *gieth lea galmes* mij lea predikative mubpine systeemesne. Daennie raajesisnie lea *-s* predikativemïerhke. Mubpie vuesiehtimmie lea *aelkjes barkoe* mij lea attribuhte jñh *dihthe barkoe lea aelkie* mij lea predikative jñh gåalmadine systeemesne. Daesnie lea *s* attribuhten minngiegietjie. *-s* ij leah dellie barre sjïere attribuhte jallh predikativemïerhke (muvhtene lea aaj aktentaallenhaamojne, semantihkemïerhkine jñh muvhtene lea seerkemegietjiemïerhkine). Guktie ij gåaredh barre dejtje morfemidie vuartasjih jñh destie vuejnedh magkerem grammatihkehammoem åtna, dan åvteste *-s* lea gellielaaketje, jñh lea jearohks adjektiven systeemidie, syntaaksese jñh aaj sematihken muhteste maahta *-s* sjïere goerkesem åadtjodh.

Guktie Endresen aaj tjaala, baakoe /'kæt/ *cat* (åasg. 'gaahtoe') åtna morfemem {cat}, jïh baakoe/'kæts/ *cats* (åas. 'gaahtoeh') åtna morfem-sekveensem {cat}+{gellientaallen}. Morfem-modeellesne dellie lea baakoe grammatihken neebnesovveme morfemigujmie, mearan OP-modeellesne dellie baakoem grammatihken nimhtie neebnesovveme ahte lea gellientaallen baakoste, vuesiehtæmman "*flertall av CAT_s*". (Endresen 1993(1988):139.)

Endresen aaj tjaala ibie maehtieh jiehtedh morfemmodeellesne, baakoe *cat* lea morfensekvensse {cat}+{aktetaallen}, dan åvteste ij gåavnesh naan morfeme disse. Nimhtie lea aaj dejnie åarjelsaemiengïeline, vuesiehtæmman gusnie dennie adjektivesne *faavroes* jïh *faavroeh*² maahta vuejnedh mejtie lea gellientaallen jïh aktentaallen adjektive leah. Doeh mubpieh adjektivh gusnie lea barre akte adjektivehammoe dovne aktentaallen jïh gellientaallen, vuesiehtæmman *galme giete* jïh *galme gieth*, gusnie attribuhte lea seamma hammosne dovne aktentaallesne jïh gellientaallesne.

Eah leah gielh nimhtie öörnesovveme ahte maehtiejibie konsekveente vuejnedh jallh aajhtsedh morfemem fiereguhtide bielide/elemeentide. Mijjieh libie joe vuajneme ahte ij leah man gellie morf. Vuesiehtæmman *cat* mij lea aaj allomorfe baakoste *cat*. Baakoe *cat* lea aktentaallen baakoste *cat*, guktie ibie maehtieh vuejnedh aktene bielesne jallh aktene morfemisnie gænnah. Seammalaakan dejnie gellientaallen baakojne *sheep* (åasg. 'sïrvh') gusnie ij naan sjïere morfeme maam vuesehte ahte gellientaallesne tjåådtje. Jiehtebe dihte lea morfologihken joekehtse aktentaallen hammoste, jilhts guabpatjahkh seamma hammoem utnieh. Aktentaallen hammoe barre aktem morfemem {sheep} åtna, man lea allomorfe *sheep*, mearan dan gellientaallen leah göökte morf: *sheep*+Ø, mij leah allomorfh {sheep} jïh {gellientaallen}. (Endresen 1993(1988):140.) Dagkerh bæelpieh aaj jijhtieh åarjelsaemiengïelesne, gusnie tjoeveribie nålla-allomorfem biejedh, vuesiehtæmman *galme* mij lea akten-taalllen, jïh *galme*+Ø mij lea gellientaallen attribuhtehammoe.

Gosse galka jiehtedh ahte akte morfeme gååvnese aktene giëlesne, dellie lea aaj daerpies jiehtedh ahte tjoevere gååvneshidh morferh mej leah aaj allomorfh dan morfen åelesne.

---

² Muvhth gaarmanæjjaj mietie, mohte naan nyjsenæjjah tsyögkestallin dam. Dan bijre tjaalam 8. boelhkesne

Jih gosse ij dagkere affixe/gietjie gâavnesh, (maam ij vueseht dam), guktie daennie vuesiehtimmesne *galme giëte* jih *galme giëth* dellie dâeriesmoere jæjhta. Seammalaakan daennie vuesiehtimmesne *mun oainnán golmma beatnaga* noerhtesaemiengïelesne, gusnie *beatnaga* lea aaj akkusatiive aktentaallen. Ij maehtieh morfemmodelline aajhtsedh mij dihte aktentaallenhammoe jih mij dihte gellientaallenhammoe.

Saemiengïeline lea *galme* jih *beatnaga* allomorfe morfemijste *galme* jih *beana*. Teerme aktentaallen ij gâavnesh daennie tsiehkesne. Mohte aktentaalle lea akte teerme maam daarpesjibie saemien grammatihkesne, dan âvteste dihte vuesiehtæmman numerus-kongruens subjekten- jih adjektiven gaskems âarjelsaemiengïelesne: *galme giëte* vs. *galme giëth*.

Guktie manne vuajnam ij dihte dihte morfemmodeelle maehtieh buerkiestidh dejtie morfesyntatihke bielide mah eah Leah jÿtsh væhtah utnieh. Gosse edtjijibie dam dâvvodh morfemmodelline, tjoeveribie morfeminie lissiehtidh mejtie ij gâessie âtnalgovvh. Dan âvteste gâavnese dagkere morfeme maam muvhtene ij Leah, daaroen jiehtieh *realisert*. Guktie englaanten gïelesne dellie Leah gellientaalenmorfemen gellie ovmessie allomorfh /s/, /z/, /iz/, /en/ oh /Ø/. Dihte vijhtede alomorfe /Ø/ lea nålla-allomorfe.

Dâeriesmoere morfemmodelline lea dihte ahte gosse galka grammatihkine neebnedh baakoehammojde jih joekehtimmie baakoehammojste, dellie seammalaaketje giëtedalla, barre guktie seamma morfemine Leah. Daate aaj storre dâeriesmoerine sjædta gosse lea åâpsen jÿjnje dejsite morfemijste, guktie dah gellientaallen morfemh englaantengïelesne.

4.2 Morfologihken viehkïevierhtieh

Vueleen aaj tjaalam magkerh jeatjah lingvistihken viehkïevierhtieh daerpies gosse âarjelsaemiengïelem joekehtidh. Manne daan vueleen meatan vaaltam dah mah munnjen sjiehteles jih daerpies mov barkosne.

BAAKOEHAMMOE lea grammatihken baakoe fonologijen jallh ortografijen vuajnoste, vuesiehtæmman *juelkie*. Baakoehammoen lea ajve diëjvese, mohte ij Leah naan sisvege.

MORFOSYNTAKTIHKE BAAKOE morfosyntaktihke baakoe lea baakoe grammatihken vuajnoste. Dan leah gaajhkh grammatihken bielieh man akten baakosne lea. Vuesiehtæmman *juelkide* mij lea akk. gellientalleen. (Crystal 2003:302.)

LEKSEEME Unnemes distinktive bielie semantihken systeemesne aktene gielesne. Gosse leksemem tjaeledh, tjaalam dam storerbaakojne vuesiehtæmman JUELKIE. (Crystal 2003:265.)

NÅLLAOPERASJOVNE vuj identifiseeremesoperasjovne (dg. 'identifiseringsoperasjon') lea dellie goh ij mij gænnah sjidth jilhts lea grammatihken molseme lea, vuesiehtæmman *rööpses* > *rööpses* mij lea dovne attribuhte jïh predikative. (Trosterud 2003:55).

KONVERSJOVNE baakoe seammalaakan vååjnoe ovmssie baakoeklaassine, vuesiehtæmman *juelkie* mij lea substantive jïh *juelkie* mij lea aaj adjektive, vuesiehtæmman *kråavvoeh-juelkie*. (Trosterud 2003:83).

SEGMENTALE MORFOLOGIHKEN PROSEESSE – segmentale proseesse, dellie ovmessie tjojenassigujmie lissehte. Dejnïe mejnïe lissehte neebnebe affiksine. Jis affiksem maadtoen åvtelelen beaja, dellie prefiksine lea. Jïh, jis maadtoen minngelen beaja, dellie suffiksine lea. -s lea vuesiehtæmman suffikse adjektivide, dihte dovne attribuhte jïh predikative mïerhke.

IJ-SEGMENTAL MORFOLOGIHKEN PROSEESSE Åajvoeh bielie åarjelsaemien grammatihkesne lea dihte tjojemålsome. Ij-segmentaale proseesse lea akte proseesse mij maadtoem jeatjahtahta – vuj dihte riëktemes: dejtïe tjojenasside jarkoste, muvhth ij-segmentaale prossesse vokaalem mij maadtoem jeatjahtahta. – vuesiehtæmman *staeries* : *staaran*. Dennïe noerhtesaemien-gielesne lea aaj ij-segmentaale morfologihske prossesse, badth desnïe dah konsovnanth jarngesne mah jorkesïeh, vuesiehtæmman *sápmi* mij lea nominative jïh *sámi* mij lea akk.genetive.

KVOTATIV/DUBATIV – sopsestæjja saerneste maam joem, maam ij jijtje maehtieh vihtiestidh mejtie saatnan jallh ij. (Endresen1993(1988):120)

DURATIVE – vuesehte bäästide misse mij lea iktegisth jñh guhkiem nimhtie.(Crystal 2003:152)

NON-DURATIVE – vuesehte bäästide misse mij ij leah iktegisth, badth barre annjebodts.

DISTRIBUTIVE ADJEKTIVE – Adjektive mij vuesehte jñh burkeste fenomeenese mij lea vijries dajvesne, vuesiehtæmman *dagkoe jalkede*.

PROLATIVIHKE AKKUSATIVE – buerkeste mij joe mij jåhta, vaadtsa, vuaja maam joem mietie, vuesiehtæmman *gaedtiebealam*.

MORFOLOGIHKE PROSESSH GUKTIE SOJJEHTIDH JÑH SEERKEDH – Sojjehtimmie lea jearohks akten jallh gellide ovmesse syntaktihke njoelkedasside, guktie ij leah nimhtie gosse baakojde seerkedh. Sojjehtimmie sisvegem buakta goh tsiehkine kategorijisnie mij lea daerpies såemies baakoedåehkide (dg. ‘ordgrupper’), mohte ij leah nimhtie sojjehtæmman. Sojjehtimmie *jabjan* sisvegem vadta baakojde, maam ij dihte seerkeme daamtaj darjoeh. Jñh minngemes gosse seerkedh dellie maahta jeatjahtehtedh baakoeklaasside guktie dellie maahta maadtojne sñjdtedh. Ibie maehtieh dam darjodh sojjehtimmine. (Endresen 1993(1988):94.)

Daah leah mov lingvistihken viehkievierhtieh mah edtjem daennie barkosne åtnose vaeltedh.

4.3 Semantihken teorije

Dihte mubpie teorije maam mannem iedtjeldahta lea Eve V. Clark. Clark aalka dam sov artihkelem daej baakoiejgumie;

Different words mean different things. That is, wherever there is a difference in form in a language, there is a difference in meaning. This is what, in 1980, I called the Principle of Contrast. (Clark 1987:1)

Clark mannem iedtjeldahta dan åvteste gosse tjaalam dej adjektivi bijre dellie vuajnam, gellie gietjeh joekehtslaakan guerkesuvvieh. Ij leah dihte rovnege, dan åvteste Bergslanden saerniestæjjah joe bårastovvin 1940-taallen. Julie Axmann lij Plaasjesne

årroeminie lij joe naa båeries dillie goh Bergslande desnie minni. Julie Axmann lij aaj jeatja lehkesne goh mov saerniestæjjah gïeh Maajehjaevrien bealesne, Gäjkesne, Såvsosne, Jijnjevaeresne, Tråantesne jïh Snåasesne årroeminie. Bergslanden saerniestæjjah Leah boelvem båarasåbpoe mov saerniestæjjijste jïh aaj årjede, jeatja smaareh-tjïerten dajveste. Manne vuajnam goh leam mov saerniestæjjajgumie soptsestamme dle Leah naan joekehts Bergslanden adjektivehammojste. Gïele lea evtiedamme jïh værhtoetamme Julie Axmannen raejeste daen beajjan, guktie gïelen hammoeh Leah jeatjahtahteme jïh aaj jeatjhlaakan goerkesovveme dajvijste dajvide. Manne edtjem vuartasjidh magkerh prossesh gïelesne berkïeh gosse smaarehtjïerh joekeidieh. Manne åtnam dellie Clark hijven boejhkehts disse.

Dan teorijen nomme lea *The principle of Contrast*, gusnie vihteste *Every two forms contrast in meaning* (Clark 1987:2). Jijnjesh Leah aktenraeresne dan teorijen bijre man nomme lea *The principle of Contrast*. Clark vielie tjaala, ahte vihkeles joekehtidh *The principle of Contrast* mohte teorijinie man nomme *Homonymy Assumption*. Daate mohtedimmie mij aervede ahte göökte joekehts goerkesh aaj juekehte göökte hammojne. Dæjnie vuajnojne ij maehtieh gaavnedh göökte joekehts goerkesh seamma hammojne, vuesiehtæmman daaroen baakoe BANK aktene jeansne jallh BANK aktene finansïielle institusjovnesne. Daate veanhtoe ij gåaredh utnedh akten gïelen soptsestæjjide, men aktene daltesisnie semantihken bielesne (felt), gusnie baakoen joekehts goerkesh baeliej mietie, båata seamma hammoem åadtjodh. Dellie dihte homonymiteete goerkesem mujvehte. Dah soptsestæjjah dellie jeatjah hammoeh ohtsedieh jïh dejtie åtnose vaeltieh guktie nimhtie rïektes goerkesem buektedh. Daerpies daam veanhtoem joekehtidh prinsïhpeste *The principle of Contrast* dan åvteste ij Leah dihte mij gïeleööhpehtimmesne jallh geerve almetji soptsestimmesne.

The Principle of Contrast lea læjhkan daerpies jïh vihkeles, dan åvteste dihte viehkehte konvensjonaliteetem jïh aerpiesvoetem gïelesne gorredidh. Guktie vuelelen tjaalasovveme:

The principle of Conventionality: For certain meanings, there is a conventional form. That speakers expect to be used in the language community (Clark 1987:2).

Soptsestæjjah aktene siebredahkesne vuertieh ahte aerpies jïh konvensjoneelle hammoeh åtnalguvvieh, jïh dejgumie soptsestæjjah båvroem eensilaakan buektieh. Dah

stinkes jñh konsisteente hammoeh leah guedteles dan åvteste soptsestæjjah leah åehpies dej konvensjoneelle hammoejgumie gosse orre hammoeh joekedieh, jñh nimhtie seamma kontraastem gorredieh baeliej mietie. Vuesiehtimmien gaavhtan Eenglaanten soptsestæjjah baakoem DOG utnieh bñenjen bñjre, ij HORSE akten biejjien jallh jeatja juvren nomme mubpien biejjien. Dah göökte Principh nænnoestieh jñh gaertjedieh dejtie veeljemidie soptsestæjjah utnieh gosse soptsestieh. Jis eah dagkerh njoelkedassh gååvnesamme, dellie ij lij gielen naan aevhkie. Jis *The Principle of Contrast* lea nimhtie *generelle* giëlesne, dellie daah golme jiehtegh aevhkine;

- 1) *true synonyms probably do not exist*
- 2) *pre-emption by synonymy*
- 3) *fill gaps – contrast in innovative forms*

TRUE SYNONYMS PROBABLY DO NOT EXIST – Joekehth hammoeh joekehtslaakan guarkedh. Leksikaale kontraasth teermi gaskemsh mah joekedieh smaareh-tjñertide, soptsestimievuekide jñh konnotasjovnde. Dovne syntaktihke joekehts, gusnie joekehth hammoeh åtnalguvvieh aaj ovmesse jiehtegh åvtese buektieh. Vuesiehtimmien gaavhtan 1) gosse lexicale joekehts, dellie lea semantihke joekehtimmie, badth leksikaalen sijjine leah dah mah leah *co-hyponyms* (teerme joekede seamma daltesisnie) vuesiehtæmman DOG, HORSE, CAT etc. Dñhte co-hyponyme dej baakoej bijjelen leah ANIMAL jallh MAMMAL. Daate relasjovne hyponymijiste maahta dåaresth göökte jallh golme daltesi gaskemsh. DOG lea hyponyme baakoste ANIMAL jñh destie aaj kontraastem åtna. Kontraaste goerkesisnie maahta seamma daltesisnie årrodh (co-hyponymi gaskems) jallh dåaresth daltesem. Kontraasth maahta aaj staeries jñh raajnes jñh vaaneraedties årrodh, teermi gaskemsh mejtie maehtieh jienebh dajvesne (domenisnie) årrodh. Vuesiehtæmman DOG, mij lea hyponyme baakoste ANIMAL, badth aaj baakoste PET. 2) Dñhte mubpie lea *gaptjese* (eng. ‘overlap’) Gellie dejstie kontraastijste leah tjñelkes, mearan dah mubpieh eah leah. Fñerhtene giëlesne leah dñejvesh jñh lahtesh mah sinsætnan lñhkes jallh sinsitnide geptjeh. Gelline lehkesne jallh gellien aejkien dle maehtieh dejtie låtnodh, jñh leah daennie tsiehkesne *gaptjese* jñh *partielle synonymije* mah leah baakoegærjine jallh *thesauri*; vuesiehtæman veerbe englaanten giëlesne govern mij lea jorkesovveme *direct, controll, determine require* jallh adjektiven sijjesne *loose: inexact* etc. Gosse dah baakoeh jñjhtieh, dellie akte jeatja baakoe gåhkalåvva dehtie maadth-baakoste. Dñhte vuesehte

ahte dihte *gaptjese* ij leah equivaleente synonymijasse. Mearan göökte baakoeh maehtieh lätnodh naan aejkien, eah dellie daarpesjh iktegesth nimhtie. Jih dejnie tsiehkine gusnie eah leah equivaleente, ahte vuesiehtieh eah leah synonymije gaajhkine tsiehkine. Clark, tjaala vielie englaanten gielen bijre, dan leah aaj jijnjh synonymh mah vääjnoeh barre goh synonymh. Badth dah jis joekehts-laakan goerksävva joekehts dajvijste, soptsestimmie-vuekijste jallh desnie leah aaj emotive *kolleringh* jih konnotasjovnh. Gellie synonymh mah vääjnoeh seamma, joekehth *emotive kolleringh* jallh konnotasjovnh. Dah soptsestæjjah veeljeh baakoeh mah vuesiehtieh sijjen vuajnojde jih attitude duejtie mubpide jallh byjresasse (dg. 'begivenhet'). Mohtedidh daejtie baakojde *politician* versus *statesman*, gusnie dihte minngemes baakoe lea '*laudatory and the former not*'. Gosse ov-messie baakoeh veeljie, nimhtie aaj maahta vuesiehtidh solidariteetem jih identifikasjovnem akten åålmegasse jallh almetjekrærran, formeelle-laaketje, informeelle jallh politihken gaavhtan. Clark tjaala «*Many apparent synonyms contrast in connotation*» Daate lea aaj syntaktihken daltesisnie. Mohtedidh barre daejtie raajesidie: 2a) *Jan taught Rob French* 2b) *Jan taught French to Rob*. 2:ene raajesne vuesehte ahte Rob lea liereme fraanskegielem, mubpene vuesiehtmimesne ij raaktan åvtese bætieh. Daestie maahta jiehtedh «*True synonyms probably do not exist: «...there are no real synonyms...no two words have exactly the same meaning*». (Clark 1987:6.)

PRE-EMPTION BY SYNONYMY – Dihte åehpies jih dahkasjahteme hammoe voestes sijjiem vaalta åvteli reguleere termh mah leah seammalaakan. Daate sjædta dovne morfologijisnie, lexiconesne jih syntaktihkesne. Dihte Suppletivehammoe *pre-empt* jallh tsagkeste dejtie mubpide regulæære hammoe gosse orre goerkeles baakoehaamoeh darjodh.

Vuesiehtæmman, gellieh adjektivh englaanten gielesne minngiegietjiem -y åadtjoeh mij lea "*having x*" jallh "*to be connected with X, e.g stony, dirty, watery*" (Clark 1987:6). Seammalaakan jijnjh agentive nomeenh gusnie minngiegietjie lea -er v.g *builder, farmer, runner* jih gellieh nomeenh mah -ness minngiegietjine vg. *closeness, ordinariness, roughness*. Dagkerh paradigmh vuesiehtieh dejtie regulææritiedie lexiconine, men veljies ir-regulææriteth leah gujht aaj. Lexiconine dovne regulæære jih irregulæære hammoeh ektese-vyöki berkies gosse lexiconh gelkies darjodh. Dah irreguleere hammoe leah

daamtaj ovtetje hammoeh mah eah leah vielie annje daaletje gielesne, vg. *-th*, mij ij leah vielie dennie englaanten gielesne. Annje lea gujht beetsuvh destie leksikonesne, daejnie baakojne *warmth, width og depth*. Jih jäenebh irreguære hammoeh leah gujht, mah vöörhkieh baakoej baalkide mah aarebi lin. Maahta aaj löönedh sjïere hammoeh gosse ävtese sjïere bävroeh buektedh.

Irreguleere hammoeh leksikonesne dievhtieh regulære paradigmesne. Dah hammoeh barre goh lissine leah. Dah tsagkestieh dejte mubpide regulære hammoeh mah vuertiemisnie jis lin sijhteme diävhtedh dagkerem raejkiem.

pre-emption by synonymy: if a potential innovative word-form would be precisely synonymys with a well-established word, the innovative word is pre-empted by the well-established word, and is therefore considered unacceptable. (Clark 1987:7)

Englaanten gielen morfologijesne, vuesiehtæmman lea dihte irreguleere adjektive *better* bääteme dan regulære hammoen sijjesne **gooder* jih *feet* lea bääteme reguleere hammoen sijjesne **foots*. Dagkerh prossesh lea dovne lexiconen jih syntatihken daltesisnie aaj, men im edtjh dan bijre daesnie tjaeledh.

FILL GAPS – CONTRAST IN INNOVATIVE FORMS – Almetjh jïjtjh orre baakoeh darjoeh, gosse eah mujhtieh jallh gosse ij leah baakoeh. Nimhtie darjoeh gosse gelkieh «*raejkieh diävhtedh*» jallh «*fill gaps*». Eah gænnah provhkh dejtie baakoeformeelle vierhtieh mah jaksoes leah gosse daarpesjïeh orre baakojde darjodh. Soptsestæjjah orre veerbh darjoeh sjïere darjomidie jis daarpesjïeh, vuesiehtæmman daejtie veerbide eenngelsmaennieh darjoejin;

to BART to Berkely, to Concorde, to siren up to an accident (pollise lij jehteme), to postcard someone, to Ajax the bath, to windex the panes, to bottle the police (meaning 'to throw bottles at'), to toothpick the clam, to jaw the swimmer (following the film Jaws), to microwave the chicken, to crayon the walls, to x-and-m out a word (Clark 1987:9)

Soptsestæjjah orre nomeenh darjoeh gosse gelkieh soptsestidh orre kategoriiji jallh subkategoriiji bijre objeektete. Aelhkemes lea ektiedidh nomeene+nomeene, v.g. *apple-juice-chair* gosse stovlen bijre soptsetidh gusnie eahpele-juice (juvse) jallh *earthquake-schools* gosse skuvli bijre soptsestidh mah tjolhterustieh gosse eatneme svalkaråsta. Bolinger dam vööjni, eah leah baakoeh nimhtie öörnesovveme guktie maahta barre viedtjedh altsh bielieh jih tjöönghkedh jih orre baakoem dejstie darjodh. Dihte orre goerkese (mening) lea voestegh, guktie dah nomeene+nomeene-baakoeh bijjelen

earthquake + schools jñ *apple-juice-chair*, dellie lea barre åvtese buektedh dam orre goerkesem *without to much trouble*, guktie Bolinger jeehti:

Words are not coined in order to extract the meanings of other elements and compile a new meaning from them. The new meaning is there FIRST, and the coiner is looking for the best way to express it without going to too much trouble (Bolinger 1975:109)

Clarcken teorije åvtese buakta: joekehts hammoeh joekehtslaakan guarkoeh. Mubpie jis lij dah dåahkasjahteme baakoeh voestemes båtieteh åvteli regulære teermhmah guedtieh seamma goerkesem. Dñhte suppletive hammoe *pre-empt* jaalh tsagkeste dej regulære hammoej evtiedimie. Dñhte gåalmede lij leksikaale *gaps*, jallh *raejkieh*, saemiengiesne – gusnie eah leah naan dåahkasjahteme baakoeh mah tjielke båvroem åvtese buektieh-dagkeri hammoeh jallh baakoeh leah dñeves innovasjovnijstie.

4.4 Veemedahke

Joekehth baakoeh joekehtslaakan guarkoeh, jñ gosse galka goerehtalledh dejtie smaarehtjertien joekehtside tjoevere vuartasjidh magkerh prossesh leah gosse baakoeh joekehtslaakan guerksuvvieh. Dellie leah Clarcken golme prinsihph daase:

TRUE SYNONYMS PROBABLY DO NOT EXIST – joekehts hammoeh joekehts-laakan guarkedh. Leksikaale joekehth kontraasth teermi gaskemsh mah joekedieh smaarehtjertide, soptsestimievuekide jñ konnotasjovnide.

PRE-EMPTION BY SYNONYMY – Dñhte åehpies jñ dåahkasjehteme hammoe voestes sijjiem vaalta åvteli reguleere teermh mah leah seamma-laakan. Daate sjædta dovne morfologjesne, lexiconesne jñ syntaktihkesne. Dñhte suppletivehammoe *pre-empt* jallh tsagkeste dejte mubpide reguleere hammojde gosse orre goerkeles baakoehaamoeh darjodh.

FILL GAPS – CONTRAST IN INNOVATIVE FORMS – Jis leah naan lexicaale *raejkieh*- ahte ij leah naan baakoeh jallh teermh mejgumie maahta åvtese tjielke båvroem buektedh – dellie almetjh jñjtjh orre baakoeh darjoeh.

Ij leah hævvi aelhie vuenjedh mejtie giele lea jeatjahteme jallh dah smaaretjertien joekehth leah ovtetje baelijste. Im edtjh dam voejhkelidh vaestiedidh dan åvteste eah

leah mov nuekies vierhtieh dan goerehtæmman, men manne edtjem tjihtjedinie boelhkesne mohtedidh daaletje noerhte-åarjelsaemien attribuhte-predikative systeeme Bergslanden systeemigujmie jïh voejhkelidh vaestiedidh, daej prinsihpigujmie mah bijjelen tjeelim, magkerh prossesh gielesne berkieh gosse smaarehtjïerh sinsitnijste joekedieh.

5 Adjektive vuestie substantive

Vuartesjem daennie boelhkesne mij lea åarjelsaemien adjektive jeatjah baakoeklaassi muhteste. Dovletji dotkemistie, våajnoe lea ahte åarjelsaemiengielesne eah leah aelhie joekedidh adjektivde, substantivde jïh adverbialide sinsitneste. Manne dovne morfologihke jïh syntaktihke vierhkievierhtide åtnam gosse joekehtidh adjektive substantiveste. Dan åvteste voestegh buerkestem morfologihke jïh syntaktihken mietie mij dihte adjektive lea. Dan mænngan digkedem Bergslandine jïh Hasselbrinkeine guktie joekehtidh adjektive substantiveste.

5.1 Morfologijen boejhkehtasse

Adjektive lea diejvese mij substantivem klaerede (Vangsnes 2003:276) jïh siejhme morfologihke vuajnoe lea hævvi ahte substantive lea lekseeme man leah genus leksikaalske kategorijine jïh adjektive lea lekseeme mij maahta genusem jïh graadem buerkiestidh (Trosterud 2003:95). Daaroen vuesiehtimmieh lea ahte adjektivem tjoevere sojjehtidh genusi mietie. Vuesiehtæmman *en gammel mann* gusnie *gammel* lea sojjesovvme substantiven gensusen mietie *mann*, jïh mubpie raajese lea *et gammelt barn* lea sojjesovveme nøytrumen mietie, gusnie *gammel* tjoevere dellie tjåadtjodh nøytrumesne. Daaroen gielen mietie dellie substantive veeljie magkarinie genususnie adjektive galka årrodh³.

Adjektivde maahta aaj graadesojjehtidh, badth ij maehtieh mubpiej baakoeklaassigujmie (Trosterud 2003:95).

---

³ Soptsestalleme Trond Trosterudine 15.04.2010.

5.2 Syntaktihken boejhkehtasse

Muvhtene ij leah aelhie syntaktihken mietie joekehtidh mejtie leah adjektivefraase jallh nomeenfraase. Syntaktihken viehkivierhtiejgumie joekehtidh dellie daate b alpie j ejhta, Vuesieht emman;

1) "den gamle sov p a benken"

Mij fraaside g ellie daate lea? Kategorije nommem  adtje dan sov  ejjien mietie, j h d hte  ejjie lea daerpies. Dellie lea s ejhme jiehtedh dan kategorijen  ejjie lea *gamle* j h mijjen lea adjektiven fraase. Men maahta s an aaj ahte mijjen lea akte nomefraase, gusnie ij naan realiseereme  ejjie leah. Gusnie d hte $\emptyset$ dellie vuesehte dam  ejjiem maam f  atese. $\emptyset$ lea daesnie ij mij g ennah.

2) "den gamle $\emptyset$ sov p a benken"

D hte ossjele lea d hte ahte "den gamle $\emptyset$ sov p a benken" –raajese joe implisihte  ejjiem  tna. Vuesieht emman lohkeht ejjah jallh almetjh. Vuj kanne kaarrh. Jallh mij joem jeatja. (Sveen 2008(2005):314-315.)

Dagkerh adjektivh gellien aejkien gohtjesovveme substantiv hke (Sveen 2008 (2005):315). D hte hov vuesehte guktie adjektivh maehtieh substantivine  tnalgotvedh. Maahta nomeenem utnedh ektielahsesnie (dg. 'fellesbetegnelse') substantivide j h pronomeenidie. Nommen *nomeene* maahta aaj ektienommine gaajhkide baakoeklaasside mah maehtieh åejjine  rrodh fraasesne j h mah maehtieh utnedh subjeekte- j h objekt tnoem. Jis nimhtie vuajna, dellie aaj gaajhkide daejtie raajesidie mah vuelelen nomenfraaseinie gåhtjodh

3) a. *den gamle mannen sov*

b. *han p a benken sov*

c. *den gamle p a benken sov* (op.cit 315)

Jis nimhtie buerkiestidh dellie maahta jiehtedh gosse gaajhkh dah golme fraash subjektfunksjovnem utnieh, leah gaajhke dovne nomenfraash. Fraasen  ejjie 3a lea substantive, fraasen  ejjie 3b lea pronomeene j h fraase  ejjie 3c lea adjektive. Destie maahta jiehtedh dovne, substantive, pronomeene j h adjektive maehtieh  ejjine  rrodh nomenfraasesne. Nimhtie aaj maahta vuesehtidh ahte ij daarpesjh jiehtedh ahte 3c lea  ajjehts nomenfraase. 3c lea akte nomenfraase  ejjine, gusnie adjektive lea d hte  ejjie. Gosse funksjovnem v aroeminie beaja, maahta jiehtedh d hte raajese lea nomenfraase.

Jis nimhtie gïetedalledh daejtie raajesidie, ibie maehtieh barre vuartasjidh dam formeelle, morfologihke mïerhkem, ahte adjektivem maahta graadesojjehtidh jïh nimhtie govlesåvva baakoeklaasside adjektivide. Men tjoeveribie aaj dejtie funksjoneelle nuepide vâaroeminie bïejeme. Destie gâarede jiehtedh funksjovneste maahta jiehtedh *den gamle på benken* lea nomenfraase.

Gosse nimhie joekehtidh dellie daerpies fraasem tjïertestidh formeellen muhteste jïh funksjoneellen muhteste. Mohte jis sæjhta joekehtidh hammoem funksjovneste dellie bööremes joekehtidh dam raajesem *den gamle på benken* adjektivefraasine.

5.3 Adjektive vuestie substantive åarjelsaemiengïelesne

Ij leah aelhkïe joekehtidh adjektive substantiveste åarjelsaemiengïelesne. Bergslande aaj dam tjaala sov grammatihkegærjesne "*Røroslappisk grammatikk*" 1946:

De ord som man pleier å slå sammen under betegnelsen 'adjektiver' lar seg således ikke skille ut som egen stammeklasse (heller ikke om man regner komparasjonssuffiksene som foranter' (Bergsland 1946:115)

Hasselbrinke aaj tjaala, ij leah aelhkïe adjektiven hammoearoem guarkedh, gusnie satne aaj tjaala; "*Die Grenzen zwischen Adjektiven und Substantiven, sowie zwischen Adjektiven und Adverbien sind fliessend*" (Hasselbrink 1982:105).

Bergslanden lea hævvi tjïelkebe vuajnoe daejtie gyhtjelasside gærjesne "*Sydsamisk grammatikk*" (Bergsland 1994(1982)). Jilhts sjïere tjaala adjektivi bïjre gusnie aaj göökte systeemide vuesehte. Akte systeeme gusnie leah vïjhte systeemh (Bergsland 1994(1982):116) jïh akte systeeme gusnie njielje systeem (Bergsland 1994(1982):52) ij læjhkan jïjtse vuajnoem staeriedamme 1946-grammatihkegærjeste gusnie tjeeli "*adjektiver lar seg således ikke skille ut som egen stammeklasse*" (Bergsland 1946:115).

Baakoeklaasside saemiengïeline maahta naemhtie joekedidh, guktie vuelelen.

1. nomeene Baakoeh, mah kasusi mietie sojjesuvvieh.
2. verbume Baakoeh, mah tempusi mietie sojjesuvvieh.
3. partihkelh Baakoeh, mah eah gænnah tempusi jallh kasusi metie sojjesuvvieh⁴

---

⁴ Soptsestalleme Trond Trosterudine 28.04.2010

Dan ávtteste uraalske gieline lea nomeene, dovne adjektive j̄ih substantive j̄ih verbume lea dellie t̄jietjelen. Japaanske gieline lea b̄aastolen, dellie lea adjektive j̄ih verbume seamma baakoeklaassesne j̄ih nomeene lea t̄jietjelen. Indoeuropeihke gieline leah fiereguhte baakoeklaash nomeene, adjektive j̄ih verbume sj̄iere t̄j̄aadtjoen. Vuesiehtæmman vuelelen;

Uraalske : $n=a\neq v$ *de gamle // mennene har det godt*

Japaanske : $n\neq a=v$ *en hoppende/gammel mann*

Indo-europeihke: $n\neq a\neq v$ ⁵

Jilhts lea t̄j̄ielke boejhkehtasse mij d̄ihte joekehtse adjektiven j̄ih substantiven gaskemsh leah, ij leah aelhie joekehtidh dejt̄ie saemienḡieline. Vuesiehtæmman substantivide hov kasusi mietie soj̄jeht̄ieh. Adjektiven leah attribuhtehammoe j̄ih predikativehammoe. Eah leah substantivi attribuhte j̄allh predikativehammoeh. Adjektivide graadesoj̄jehte. Ij substantivide graadesoj̄jeht̄h. Substantivi leah aaj possessive suffiksh, mej eah adjektivi leah.

T̄j̄ielkestem vuelelen naan b̄aelp̄ieh mah j̄ijht̄ieh gosse joekehtidh adjektivem substantiveste.

Jis edtjem t̄j̄iertestidh adjektivide attribuhte j̄ih predikative- kriteriumen mietie, dellie daam b̄aelp̄iem áadtjoem: Attribuhte, predikative j̄ih substantive leah seamma hammoe;

Noere almetje (attribuhte)

D̄ihte lea noere (predikative)

D̄ihte noere (substantive)

Guktie im maeht̄ieh t̄j̄iertestidh adjektivide attribuhte j̄ih predikativehammoej muhteste.

Áarjelsaemienḡielesne aaj ḡaarede graadesoj̄jehtidh muvhtide substantivide, guktie; *gaedtiegabpa 'nærmere stranden' (Bergsland & Magga 1993:88) j̄ih *noerhtegåbpoe* j̄ih *áarjagåbpoe* (Bergsland & Hasselbrink 1985(1957):5). Dagkerh substantivh leah

---

⁵ Soptsestalleme Trond Trosterudine 28.04.2010

morfologihken mietie dellie adjektive, dan åvtese gåarede dejtie graadesojjehtidh. Mohte mejtie lea *noerhte* syntaktihken mietie adjektive?

*daate lea orre, noerhte gåetie

Ij maehtieh nimhtie åarjelsaemiengïelesne jiehtedh. Im maehtieh dellie tjïertestidh baakojde baakoeklaassi mietie barre morfologijen mietie, mohte tjoeverem aaj vuartasjidh guktie syntaktihken mietie dâemiedieh.

Baakojde sïjhtem dellie naemhtie gietedalledh:

Mejtie lea X adjektive jallh nomeene? X lea adjektivine gosse morfologijen mietie maahta graadesojjehtidh jïh syntaktihken mietie aaj sjïehtesje substantivem nominalfraasesne. Jis baakoe daejtie göökte kriterijde dåarede, dellie lea X adjektive.⁶

Gosse Bergsland tjaala;

De ord som man pleier å slå sammen under betegnelsen 'adjektiver' lar seg således ikke skille ut som en egen stammeklasse, heller ikke om man regner komparasjonssuffixene som formanter (Bergsland 1946:115).

Dellie lea, guktie manne vuajnam, Bergslande barre joekedamme baakoeklaasside morfologijen mietie. Bergslande tjaala ahte dihte komparativegietjie lea seerkemegietjine, mij lea hævvi aaj staaran. Mohte manne sïjhtem lissiehtidh ahte ij leah staaran barre jiehtedh komparativegietjie lea seerkemegietjine. Komparative lea aaj sjïere, tjïelke adjektivemïerhke mij graadesojjehte adjektivide, guktie dellie lea aaj komparative sojjehtimmiegietjie.

Komparasjovne lea dellie guektienlaaketje, aktene bielesne lea sojjehtimiemïerhke jïh mubpene bielesne maahta aaj jiehtedh seerkemegietjine lea. Gosse seerkemegietjine vuajna dam komparasjovnem dellie lea morfologihke proseesse gosse orre baakoem dorje mubpeste. Destie maahta jiehtedh dah komparasjovnh åarjelsaemiengïelesne aaj susbtantivine maehtieh vâåjnedh, gosse graadesojjehte aktem adjektivem, vuesiehtæmman *båeries* mij *båarasåbpoe* sjædta komparativesne. Gosse *båarasåbpoe* substantivine vâåjnoe *dah båarasåbpoe*h, mij aaj maahta kasusi mietie sojjehtidh, vuesiehtæmman *båarasåbpojde* gellientaallesne illativesne. Bergslande hov maaje reaktoem åtna juktie tjaala komparasjovne lea seerkemegietjie. Men ij leah badth dihte

---

⁶ Soptsestalleme Trond Trosterudine 28.04.2010

eevre reaktoe, juktie lea sjïere, tjïelke sojjehtimmiemïerhke adjektivine lea aaj. Morfologihken mietie lea dellie adjektive.

Jis vuajna dam adjektivem *båeries* syntaktihken mietie, vuesiehtæmman daennie raajesisnie;

Jïenehke dejstie 65-jaepien båeries jallh båarasåbpoe (JAA1997:55)

Dennie daaletje åarjelsaemien-gïelesne adjektive *båeries* åtnalgåvva aaj sjïere substantivehammojne, guktie Anna Jacobsen tjaala; *Jïenehke dejstie 65-jaepien båeries jallh båarasåbpoe* (JAA1997:55) mij mahta goerksovvedh goh tjïelke substantivehammoe.⁷ Daerpies aaj jiehtedh daase aaj sjïere baakoe åtnalgåvva, vuesiehtæmman *voerese; komp. Voeresåbpoe gammel; gamling* (Bergsland & Magga 1993:347) mij lea -s maadtojne, jïh graadesojjehte goh golmelihts adjektivine. Jeatjah saerniestæjjah naemhtie jeehti;

Vaeltieh doem tjeepes (Inf. 5)

Vaeltieh doem veelkes (Inf. 5)

Guktie destie vuajna dihte adjektive aaj substantivine åtnalgåvva.

Dagkere adjektiveraajese lea Sveenen mietie *substantiviske* (Sveen 2008(2005): 315) Raajese

Jïenehke dejstie 65-jaepien båeries jallh båarasåbpoe (JAA1997:55)

åtna implisihte lahteseåjjiem seamma goh dan raajesen “*den gamle Ø sov på benken*” (Sveen 2008(2005):314). Dihte lahteseåjjie maahta vuesiehtæmman lohkehtæjjah jallh almetjh årrodh. Vuj kaanne kaarrh. Jallh mij joem jeatja (Sveen 2008(2005):314).

Jis daate raajese lea hævvi nomenfraase gosse subjektifunksjovnem åtna. Substantive, pronomeene jïh adjektive maehtieh åejjine årrodh nomenfraasesne. Ij daarpesjh gænnah jiehtedh daate lea åajjehts nomenfraase. Ij amma, daate lea nomenfraase åejjine, gusnie adjektive lea dihte åejjie.

---

⁷ Aervedem gååvnesamme lea sjïere substantivehammoe dan adjektivese. Dan åvteste gosse graadesojjehte dam adjektivem båeries dellie tjoeye molse voestes lihtesne -åe:este jïh -åa:ese jïh guhkieshammoem -åbpoe åådtje komparativesne dan åvteste båeries konsovnantine maadthhammojne åtna guktie sjædta båarasåbpoe. Destie maahta jiehtedh adjektiven nueliemaadtoe lea -ie mij åådtje tjoejemolsemem a-maadtoese gosse graadesojjehtidh dam. Jis vijlele jïh vuartesje don noerhtesaemien gïelesen dellie lea dan adjektiven boaris substantivehammoe boarråsa (Nickel 1994:79). Destie aervedem ahte åarjelsaemien gïelesne lea aaj dan adjektiven båeries substantivehammoe ovtetje tjoeveramme -a:ine orrejdh.

Gosse naemhtie gïetedalledh daejtie raajesidie, ibie maehtieh barre vuartasjidh dam formeelle, morfologihke mïerhkem, ahte adjektivem maahta graadesojjehtidh jïh nimhtie govlesåvva baakoeklaasside adjektivide. Men tjoeveribie aaj dejtie funksjoneelle nuepide vâaroeminie bïejeme. Destie gâarede jiehtedh funksjovneste maahta jiehtedh *Jïenehke dejstie 65-jaepien bâeries jallh bâarasåbpoeh* lea nomenfraase jïh aaj adjektivefraase.

Adjektive *bâeries* aaj syntaktihken mietie sjeahta dan substantivese, vuesiehtæmman

Stoerre bâeries gâetie (Inf. 6)

Guktie maahta jiehtedh adjektive *bâeries* morfologijen jïh syntaktihken mietie lea adjektivine.

5.4 Veemedahke

Manne leam daennie boelhketjisnie tjaaleme guktie raerhkedh adjektivem nomeenijstie. Gosse adjektivem ohtsedidh, lea daerpies vuartasjidh dovne morfologijen jïh syntaktihken bielide, jallh guktie Sveen tjaala daerpies fraasem tjïertestidh dovne hammoen muhteste jïh aaj funksjovnen muhteste. (Sveen 2008(2005):315.)

6 Joekehtidh adjektiven systeeme

Daennie boelhkesne joekehtem guktie sojjehtidh saemien adjektivide attribuhtesne jïh predikativesne. Manne njielije joekehth systeemh tsegkeme (Tabeelle 2). Daate boelhke aaj digkede guktie leam joekedamme dejtie systeemide jïh guktie dïhte dynamihke dej systeemi gaskems lea.

6.1 Attribuhte-predikative 3 + 1 systeemh

Åarjelsaemien attribuhte-predikative systeemen leah njielje systeemh gusnie viht naan dâehkieh fiereguhtene systeemesne. Dah golme voestes systeemh leah *s*-systeemh, jïh dïhte njealjede systeeme lea dïhte systeeme gusnie ij-segmentaale morfologihke proseesse lea tjoejemålsome lea attribuhteste jïh predikativese.

Voestes systeemesne leah adjektivh mah seamma hammoeh utnieh dovne attribuhte-, jïh predikativehammojne. Mubpene systeemesne jis adjektivh mah leah vokale

attribuhtesne j̄ih minngiegietjie -s- predikativesne. Gåalmanie systeemesne leah attribuhte -s- j̄ih predikative lea vokaline. Minngemes j̄ih njealjadinie systeemesne lea d̄ihte IJ-SEGMENTAALE MORFOLOGIHKE PROSEESSE tjoejemålsome attribuhteste predikativese. Vuelelen tabellesne adjektiven systeeme j̄ih dej minngiegietjeh leah;

Nr	Attr	Pred	Minngiegietjie	Maadtoe
1	-	-	V/V; s/s; hth/hth; hts/hts; n/n; h/h; ah/ah	vokalemaadtoe konsonantemaadtoe
2	-	Suf	V/s	vokalemaadtoe
3	Suf	-	s/V	vokalemaadtoe
4	Suf1	Suf2	s/n j̄ih h/n	konsonantemaadtoe

Tabelle 2: Attribuhte-predikative systeeme

Voestes systeeme:

Voestes systeemesne d̄ihte systeeme gusnie jeenems adjektivh (452 målsomen åvteli j̄ih 1291 målsomen mænngan) dan åvteste d̄ihte d̄ihte systeeme gusnie dah mubpieh systeemh målsoeh. D̄ihte voestes systeeme gusnie attribuhte j̄ih predikative, lea Bergslanden systeemen mietie voestes systeeme; 1 a. j̄ih 1 b., gusnie tjaala "*samme form som attributt og predikat*" j̄ih Bergslanden systeeme 2.a. Daase aaj Bergslanden gåalmede systeeme gusnie *es* attribuhtesne j̄ih *ehke* predikativesne Daate systeeme lea aaj Bergslanden systeemen mietie vijhtede c. systeeme, "*Særtiffeller (predikatformen for det meste foreldet)*" (Bergsland 1994(1982):116.) Daate aaj seamma systeeme goh Bergslanden voestes systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):52). Dah adjektivh daennie systeemesne lea NÅLLA-OPERASJOVNE, attribuhte j̄ih predikativehammoeh seamma hammojne leah. Daennie systeemesne leah gaajhkh maadtoeh *-ie*, *-oe*, *-a* j̄ih *-e*, j̄ih gaajhkh nuelie maadtoeh. Daen systeemesne adjektivh mubpijste systeemijste b̄ætieh.

Mubpie systeeme:

Mubpene systeemesne leah 1024 adjektivh. 852 adjektivh leah orrelöönemeadjektivh. Daennie systeeme lea Bergslanden systeemen mietie njealjede systeeme, gusnie tjåådtje "*Attributtform uten, predikatform med -s*" (op.cit). Daen systeemen maadtoe lea $-e^1$ j̄ih e^2 j̄ih nuelie maadtoe lea *-ie*. Jeenemes daejstie adjektivijste leah aaj d̄aelie dan voestes systeemesne tjaangeminie. Daate systeeme lea aaj seamma goh Bergslanden gåalmede systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):53) Dah lööneme

adjektivh daamtaj seamma attribuchte jñh predikativehamoeh åadtjoeh goh adjektivh mubpene systeemesne, jñh dan åvteste dah löönemebaakoeh daase bööremes sjiehtin.

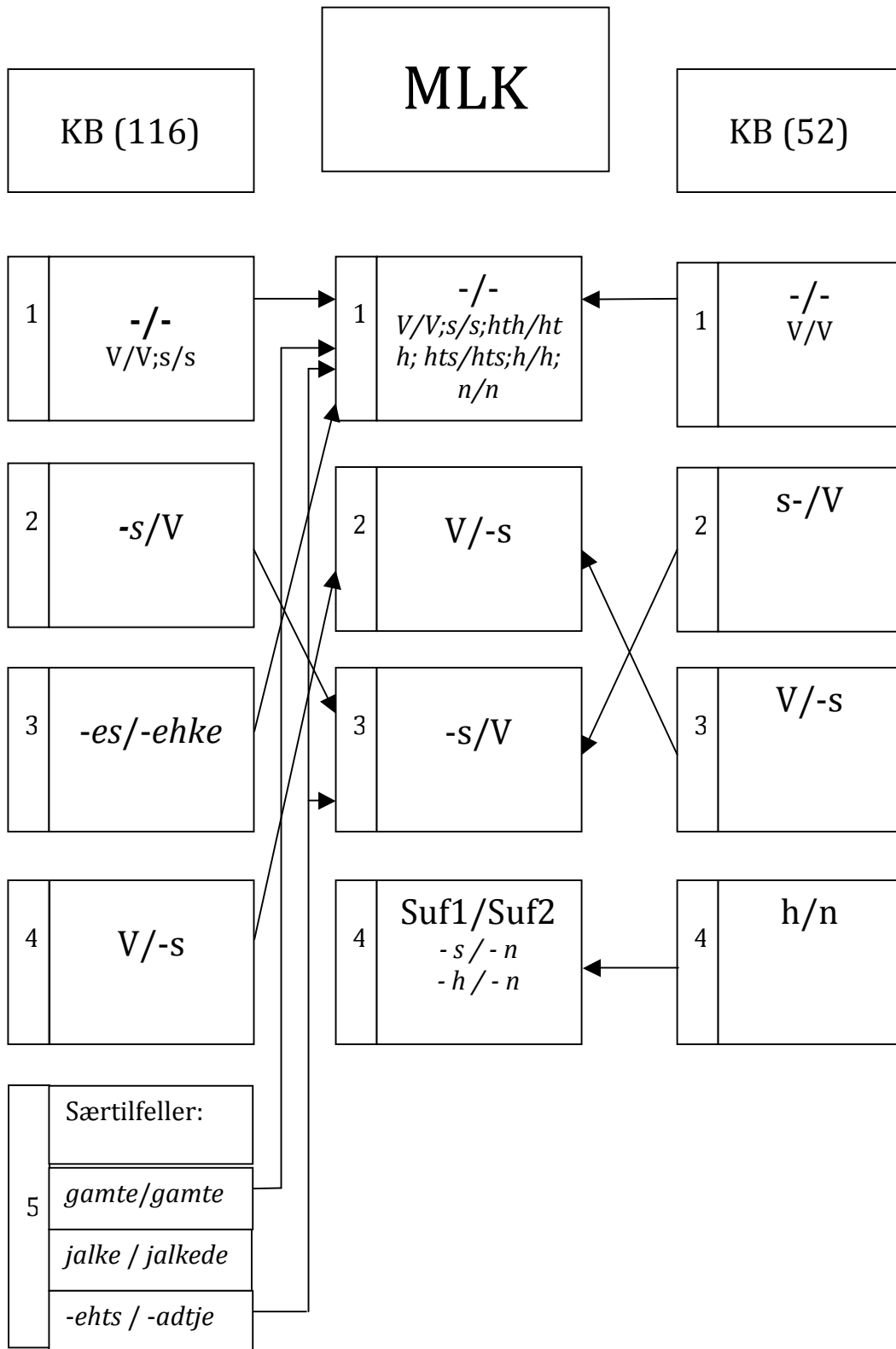
Gåalmede systeeme:

Gåalmadinie systeemesne leah 348 adjektivh. Daate systeeme lea Bergslande systeemen mietie mubpie systeeme, 2 a. gusnie tjaala "*Attributtform med -s, Predikat uten (eller med -s)*" (op.cit). Daate aaj seamma systeeme goh Bergslanden mubpie systeeme seamma grammatihkegærjesne. Maadtoe jñh nueliemaadtoe daesnie lea *-ie*. Bergsland aaj tjaala altese grammatihkegærjesne ahte daate dåehkie aaj åtna *-s* predikativesne. (Bergsland 1994(1982):52.) Daen systeemen lea göökte ovmesse predikativh, akte sjejhme predikative maam *s:ine* orreje jñh mubpie jis DISTRIBUTIVE predikative maam vokaline orreje. Naan gille dejstie jeenemes åtnalgovveminie predikativijste annje vokaalem utnieh. Gåalmede systeemeste aaj adjektivh vaanenieh jñh målsoeh dan voestes syteeemesne.

Njealjede systeeme:

Njealjadinie systeemesne leah 322 adjektivh. Bergslanden njealjede systeeme lea seamma goh daate systeeme (Bergsland 1994(1982):53) Daennie systeemesne lea dihte IKKE-MORFOLOGIHKE proseesse, tjojemålsome. Daen systeemen maadtoe lea *-ie* jñh *-oe* jñh *-ah*. Attribuchte orreje *s:ine* jallh *h:ine* jñh tjoje molse *-an* predikativehamose.

Båetije bielesne leam guvviedamme guktie daaletje attribuchte jñh predikative systeeme leah Bergslanden göökte systeemi muhteste.

Guvvie 2: Daaletje systeeme mohtedamme Bergslanden göökte systeemigujmie

6.2 Voestes systeeme: attribuhte = predikative

Daennie systeemesne leah dah jeenemes adjektivh tjåanghkenamme: 452 adjektivh. Dah leah adjektivh mah leah dovne göökte/- golme/ - jñh njjeljelihthes adjektivh. Gosse vuesiehtidh dam adjekiven systeemem tjaalam ajve dej gööktelihts adjektivi bijre. Daennie systeemesne leah dellie medtie 178 guektienlihts adjektivh. Attribuhte jñh predikative mah seamma hammoeh dovne attribuhtesne jñh predikativesne leah daennie systeemesne. Daen systeemen leah govhte dåehkieh; adjektivh mah *vokaline* orrejeh (V/V), adjektivh mah *s*-ine orrejeh (s/s), adjektivh mah *hth*-ine orrejeh (hth/hth), adjektivh mah *hts*-ine orrejeh (hts/hts), adjektivh mah *n*-ine orrejeh (n/n) jñh adjektivh mah *h*-ine orrejeh (h/h).

Daate systeeme lea seamma goh Bergslanden voestes systeeme; “*a. Samme form som attributt og predikat, b) ender på -s.*”. Bergslanden gåalmede systeeme; “*Attrib. -es (lys omlyd), pred. -ehke (mørk omlyd)*” jñh Bergslanden vijhtede systeeme “*Særtilfeller (predikatformen for det meste foreldet).*” (Bergsland 1994(1982):116.)

Jeenemes daejstie adjektivijste daennie systeemesne KONSONANTE MAADTOJNE utnieh, jñh göökte dåehkieh VOKALE MAADTOJNE utnieh. Dej adjektivi leah vokale maadtojne, (V/V) jñh naan dejistie s/s-maadtoe adjektivijste vokale maadtojne utnieh, badth eah gaajhkh. s/s-dåehkien leah göökte maadtoeh, dovne VOKALE jñh KONSONANTE. Doeh mubpiej dåehkiej (hth/hth), (hts/hts), (n/n), (h/h) jñh (ah/ah) leah KONSONANTE maadtojne.

Manne edtjem goerehtidh dan systeemen maadtoem åvteli aalkam jokehtidh daen systeemen adjektivide. Minngiegeatjan tjaalam dan joekehtsen bijre Bergslanden gåalmede systeemeste, gusnie attribuhte lij *-es* jñh dah predikative lij *-ehke*, mij lea seamma goh daaletje systeemesne, dan åvteste attribuhte jñh predikative leah seamma. Tjaalam aaj dam Bergslanden vijhtede c-systeemen bijre gusnie attribuhte lij *ehts*, jñh predikative lij *adtje*. Bergslanden vijhtede c-systeeme lea seamma goh daaletje systeeme, juktie attribuhte jñh predikative lea *ehts* jallh *ehth* sjjdteme. Dam dialektaale joekehtsem vierhtedem dam Clark teorijen muhteste.

6.2.1 Voestes systeemen maadtoe

Daen systeemen leah gaajhkh dah maadthgietjeh meatan, dan åvteste adjetivh dejistie mubpijste systeemijste målsoeh daen systeemesne. Dihte gie lea aarebi tjaaleme tjjelkes-

laakan maadtoej bijre lea Hasselbrinke. Satne tjaala maahta adjektivesne primæremaadtoem jih seerkememaadtoem gaavnedh. Hasselbrinke tjaala ahte ij barre maehtieh daejtie maadthhammojde gietjijste vuejnedh, mohte aaj dam maadtoem gaavnedh ovmessie tjojemålsomijste. Maahta maadthklaassigujmie, dej seamma lihtsearhtiartigujmie jih seamma vokalemålsomigujmie substantivide gaavnedh. (Hasselbrink 1981:105.) Bergsland jis tjaala ij leah aelhie joekedidh adjektivide sjïere maadthklaassese (Bergsland 1946:115) jih nimhtie dam buerkeste:

Suffiksene oppviser på få unntak nær en fast innbyrdes rekkefølge i komplekse former og kan derved inndeles etter 'lagtilhørigheter' p.g.a. suffiksenes innbyrdes kommutasjon er det hensiktsmessig å samle dem i to større grupper, formatene – som tilhører de relativt ytre lag og sies å bli lagt i stammer, og derivatene, som hører til de relativt indre lag og sies å bli lagt til baser. (Bergsland 1946:90.)

Bergslanden leah göökte lahtesh *base* jih *stamme*. Bergslande tjaala ahte formaante govlesåvva ålkoebielide (dg. 'ytre lag') jih lissehte dejtie maadtojde. Derivaante sjisjnjiebielide (dg. 'indre lag') govlesåvva jih lissehte dejtie baaside (roehtside). Destie maahta guarkedh ahte Bergslanden *base* les seamma goh *roehtse* jih *formante* leah seamma goh *sojjehtimmiegietjie*, jih *derivante* leah seamma goh *seerkemegietjie*.

Bergsland joekede dejtie klaasside göökte åejvieklaassine. Nominaale formaante (sojjehtimmiegietjie) jih *stamme* (maadtoe) jih verbaale formaante (sojjehtimmiegietjie) jih *stamme* (maadtoe) mah fiereguhti leah nuelieklaassh. Daehtie raejeste tjaalam sojjehtimmiegietjie formaanti bijre jih seerkemegietjie derivaanti bijre. Maadtoe lea *maadtoe* jih baase gåhtjoem *roehtsine*.

Sojjehtimmiegietjiej jih maadtoej leah klaassh jallh buerebe jiehtedh hierarkijh, dan åvteste naan maadtoeh leah kombinaable jijnji sojjehtimmiegietjiejgujmie, naakenh jallh muvhtenh leah kombinaable barre naakenidie, jih båastolen seeerkemegietjiej bijre aaj. Bergsland aaj naemhtie tjaala "suffiksene legges oftest til den predikative form (*stamme*)" (Bergsland 1978:89) guktie maahta destie guarkedh Bergslande tjaala predikativehammoeh dah mah adjektiven maadthhammoe lea.

Ij leah daate eevre reaktoe. Muvhtene lea dihte predikativehammoe adjektiven maadtoe, mohte ij leah iktegisth nimhtie. Adjektiven maadtoe lea muvhtene vååjnesisnie, muvhtene lea vöörhkelamme goh nueliemaadtojne mij jæjhta gosse seerkedh jih graadesojjehtidh adjektivide.

Daamtaj áarjelsaemien-gïelesne KONVERSJOVNE gusnie substantive, adjektive jïh adverbialli gaskems lea null-operasjovne. Nimhtie lea aaj noerhtesaemiengïelesne, gusnie Nickel tjaala adjektive maahta aaj substantivine nuhtjedh. (Nickel 1994:79.)

Vuesiehtæmman adjektive jïh substantive *guhkiesjuelkie* mij lea dovne adjektiven attribuhte jïh predikativehammoe, mohte lea aaj tjïelke substantivehammoe mij maahta kasusi mietie sojjehtidh. Dan substantiven/adjektiven lea vokalen maadtoe *-ie*. Daate adjektive lea dennie voestes systeemesne ihke dan lea seamma hammoe attribuhtesne goh predikativesne. Akte jeatja adjektive dennie seamma systeemesne gusnie *-s* lea konsonantemaadtojne lea adjektive *båeries* mij åtna konsonantemaadtoe, guktie daennie raajesisnie

Jïenehke dejstie 65-jaepien båeries jallh båarasåbpoe (JAA1997:55)

Dennie daaletje áarjelsaemien-gïelesne adjektive *båeries* åtnalgávva aaj sjïere substantivehammojne, guktie Anna Jacobsen tjaala; *Jïenehke dejstie 65-jaepien båeries jallh båarasåbpoe* (JAA1997:55). Daam maahta goerksovvedh goh tjïelke substantivehammojne. Daerpies aaj jiehtedh daase aaj sjïere baakoe åtnalgávva, vuesiehtæmman *voeres*; *komp. voeresåbpoe 'gammel; gamling'* (Bergsland & Magga 1993:347) mij lea *-s* maadtojne, jïh graadesojjehte goh golmelïhts adjektivine. Badth aervedem gååvnesamme hov lea sjïere substantivehammoe dan adjektivese, seamma systeemen mietie goh *vihties*, mij lea adjektive jïh *væhta*, mij lea substantive jïh *gunkies*, mij lea adjektive jïh *gånka*, mij lea substantivehammoe adjektiveste *gunkies*. Daah moenemesovveme adjektivh dåeriedieh dam gåalmedem systeemem. Gosse graadesojjehte dam adjektivem *båeries* dellie tjoetje molse voestes lihtesne *-åe:este* jïh *-åa:ese* jïh guhkieshammoem *-åbpoe* åådtje komparativesne juktie *båeries* konsonantine maadthhammojne åtna guktie sjædta *båarasåbpoe*. Destie maahta jiehtedh adjektiven *båeries:en* tjoeveramme *-a:ine* årrodh, jïh dan nueliemaadtoe (dg. 'underliggende stamme') lea *-a*. Jis vijlele jïh vuartesje don noerhtesaemien gïelese dellie lea dan adjektiven *boaris* substantivehammoe *boarrása* (Nickel 1994:79) maam nænnoste mov veanhtoem. Destie aervedem ahte áarjelsaemien gïelesne lea aaj dan adjektiven *båeries* substantivehammoe ovtetje tjoeveramme *-a:ine* orrejidh. Dïhte adjektive *båeries* lea daelie dam voestes systeemem dåarede, gusnie dah attribuht jïh predikaath seamma hammoem utnieh. Mohte daate kanne vuesehthe ahte adjektive *båeries* lea orreme

gäälmadinie systeemesne gusnie dñhte maadthvokale lea *-ie*, jñh nuelievokale lea *-a*, gosse graadesojjehtidh dam adjektivem.

Jeatjah adjektivh mah dennie voestes systeemesne, mah tjojemålsomem åadtjoeh gosse substantivine sjñdtedh leah *gabte* maam *gabtoe* sjædta substantivine. Man åvteste daate adjektive tjojemålsomem åådtje gosse *e*-maadtojne orreje? Mov veanhto lea ahte dan adjektiven lea nuelievokale *-ie*. Gosse graadesojjehte dam adjektivem dellie sjædta "*gamte, gabte [gabte]; pred. gamtege, gabtege [nordl.]; komp. gemtebe, gebtebe [nordl.] bred*" (Bergsland & Magga 1993:91) *-e*- voestes lihtesne krñiebpesje *-ie* maadtojne Bergslanden tjojemålsometabeellen muhteste (Bergsland 1994(1982):32). Adjektiven *gabte* maadtoe lea dellie *gebtie-*.

Attribuhte	Predikative	Substantive	Maadtoe
<i>gabte</i>	<i>gabte</i>	<i>gabtoe</i>	<i>gebtie-</i>

Tabeelle 3: Maadtoe *gebtie-*

Mubpie adjektive daen vuesiehtæmman lea *leevles, löövles, lievles, lyövles* maam manne leam bñejeme voestes systeemesne dan åvteste seamma hammoem daaletje åarjelsaemiengñelesne attribuhtesne goh predikativesne. Daerpies mñerhkesjñdh Bergslanden systeemen mietie lea *lyövlehke* predikativehammoe *leevles, löövles, lievles, lyövles pred. lyövlehke* (Bergsland & Magga 1993:170) gosse dam sojjehtidh dellie *lievlebe* sjædta mohte aaj "*komp. leevlebe, löövlebe, lievlebe, *lievlebe 'tung (om bør o. lign.)' lievles åasa 'forferdelig til pris'*" (Bergsland & Magga 1993:170). Guktie dellie daejredh mij dñhte maadtojde lea? Jis vuartesje dam seerkemegietjiem "*lievliedidh, *lievliemdidh 'gjøre tyngre'*" (Bergsland & Magga 1993:172) maahta dellie vihtiestidh, maadtoe lea dellie *lievlie-*, jñh dellie sjædta *leavloe* gosse substantivine darjodh.

Attribuhte	Predikative	Substantive	Maadtoe
<i>leevles, löövles, lievles, lyövles</i>	<i>leevles, löövles, lievles, lyövles</i>	<i>leavloe</i>	<i>lievlie -</i>

Tabeelle 4: Maadtoe *lievlie-*

Minngemes adjektive maam åtnam daerpies vuesiehtidh, lea *stoerre* maam åådtje *ståarooe* substantivehammojne. Bergslande lea naemhtie tjaaleme dan bñjre goh *ie-*madtoej bñjre tjeeli:

De fleste hører til typen A ie og B (dog ingen på -we, -ce,3e eller -se, sml. §95); av type A e¹ hører hit bare 'stoerre' (stor), attributt stoeres, som dog er sjelden og veksler regelløst (mov nueliesieve) med stammeformen (Bergsland 1946:114)

Adjektive *stoerre*, mij lea aaj tjaalasovveme *stoere*, *stoerre stor* (Bergsland & Magga 1993:293) åådtje tjoejemålsome gosse graadesojjehtidh, vuesiehtæmman *stuerebe-stööremes*. Akte vielie adjektive *stueries* mij lea jorkesovveme *stor på det, stolt, hovmodig* (Bergsland & Magga 1993:295). Dej göökte adjektivi lea seamma maadtoe *stuerie-*. Jih guktie manne vuajnam dellie *stoere* lea seerkemehammoe adjektiveste *stueries*.

Gosse vijlele graadesojjehtæmman jih dejtie serkemegietjide *stuerebe - stööremes* vuajna adjektiven *stoerre* jallh *stoere* åtna *ie* maadtojne *stuerie*, seamma goh adjektive *stueries*. Gosse aaj vijlele dejtie seerkemegietjide *stueriedidh* mij lea jarkoestamme '*forstørre, gjøre større*' (Bergsland & Magga 1993:295) destie aaj vuajna dam *ie*-maadtoem. Gosse dellie substantivenhammoem darjodh, dellie tjoejemålsome sjædta *ie*-maadtoste *oe* maadtose, gusnie dellie dihte voestes lihtses vokaale *ue* → *åa*-ine sjædta. Mov vuajnoen mietie ij amma daate adjektive "*veksler regelløst*" (Bergsland 1946:114). Daate adjektive dåemedede eevre systemen mietie jih jorkese *ie*-maadtoste gosse susbtantivne sjædta jih aaj bååstide *ie*-maadtose gosse seerkedh daehtie baakoste.

Attribuhte	Predikative	Substantive	Maadtoe
<i>stoerre</i>	<i>stoerre</i>	<i>ståaroe</i>	<i>stuerie -</i>
		<i>våaroe</i>	<i>vuerie</i>

Tabeelle 5: Maadtoe *vuerie-*

Dennie voestes systeemesne leah naa jijnje adjektivh tjåanghkenamme, mej leah joekehth maadthhammoeh, mohte siejhme evtiedimmie åarjelsaemiengiesne leah ahte attribuhtehammoeh jih predikativehammoeh ektiedieh, juktie dellie seamma systeemesne tjaangedieh. Gosse dellie maadtoem jih susbtantivenhammoem ohtsedidh tjoevere dellie *graadesojjehtæmman* jallh *seerkemegietjide* minnedh gosse dam adjektiven maadtoem ohtsedidh jih desnie maadtoem gaavnedh.

Minngemes adjektivem maam sijhtem daennie tsiehkesne moenedh, lea dihte *hietievuerie*. Muvhth saerniestæjjah aaj jeehtin *hietievaernie*. Jih naakenh jis *hietievoere* jeehtin. Ij daate mennie baakoegærjesne tjåadtjoeh gænnah, guktie vijelem jih goltelem

dellie mov saerniestæjjide gosse dam baakoem buerkiestidh. Muvhth saerniestæjjah naemhtie dam adjektivem nuhtjin jìh naemhtie buerkiestin;

Vöörhkh maa dam, guktie hietievuerrine åtnah (Inf. 1)

Hietievoere gaarvoeh (Inf. 3)

Daate adjektive lea baakoeektiedimmie. Daate adjektive aaj jåhta goh *stuerie* jìh *ståaroe* gusnie *oe*-maadtoe lea substantivine. Adjektiven voestes boelhke lea *hietie* guktie manne vuajnam båata noerhtesaemiengieleste *heahti s. fare, krise, nød; mangel* (Kåven et al 2002:247). Dìhte mubpie boelhke vuajnam lea seerkesovveme substantiveste "*våaroe, våara: skift 'våaroej, våaroej våaroej 'på skift, etter tur'*" (Bergsland & Magga 1993:354). Guktie dìhte adjektiven mubpie lïhtse *-vuerie* seammaaakan jåhta goh *-stuerie* jìh dellie sjædta *våaroe* substantivine. *Ie-* madtoe mij aaj jåhta *e*-maadtose lea aaj sïejhme åarjelsaemiengïelesne, guktie sjædta *vuerie* → *voere*.

Hietievuerrie jìh *hietievoere* saerniestæjjah buerkiestin gosse maam joem utnin vuesiehtæmman beapmoeh jallh jeatjah daeverh vöörhkeldihkie gosse staalhpan böötin, guktie *reseerve* jallh *dìhte mij dennie sijjesne gosse dam darpesje*.

6.2.2 Joekehtimmie adjektiven voestes systeeme

Voestes systeemesne dìhte systeeme gusnie jeenems adjektivh: 452 målsomen åvteli jìh 1291 målsomen mænngan, juktie dìhte dìhte systeeme gosse dah mubpieh systeemh målsoeh. Dìhte voestes systeeme gusnie attribuhte jìh predikative, lea Bergslanden systeemen mietie voestes systeeme; 1 a. jìh 1 b., gusnie tjaala "*samme form som attributt og predikat*" jìh Bergslanden systeeme 2.a. Daase aaj Bergslanden gåalmede systeeme gusnie *es* attribuhtesne jìh *ehke* predikativesne Daate systeeme lea aaj Bergslanden systeemen mietie vijhtede c. systeeme, "*Særtilfeller (predikatformen for det meste foreldet)*" (Bergsland 1994(1982):116.) Daate aaj seamma systeeme goh Bergslanden voestes systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):52). Dah adjektivh daennie systeemesne lea NÅLLA-OPERASJOVNE, attribuhte jìh predikativehammoeh seamma hammojne Leah. Daennie systeemesne Leah gaajhkh maadtoeh *-ie, -oe, -a* jìh *-e*, jìh gaajhkh nuelie maadtoeh. Daen systemese adjektivh mubpijste systeemijste bætieh. Daen systeemen maadtoe lea dovne vokale jìh konsonaate. Dah ovmesse maadtoeh bætieh åvteste fiereguhtene dæhkoeboelhkesne. Daen systeemen Leah aaj dah jeenemes adjektivh tjåanghkanamme: 1021 adjektivh.

6.2.3 V/V

Adjektivh daennie dâehkesne utnieh vokale dovne attribuhtesne jîh predikativesne. Daen systeem en lea dellie vokaale maadtojne. Daen dâehkien lea vokale MAADTOJNE. Adjektivh mah e-vokaline orrijieh leah medtie 55. Medtie 7 adjektivh mah *ie*-ine orrijieh jîh mah graadesojjehtieh, daase lissine bâetieh dah adjektivh mah eah graddesojjh, vuesiehtæmman adjektive *juelkie*, barre dah adjektivh leah medtie 146.

Daah adjektivh mah daennie dâehkesne leah aaj KONVERSJON substantivigujmie, vuesiehtæmman; *juelkie* jîh *raerie*. Ij lea baakoe oktegimsie adjektivine, mohte lea adjektivine BAAKOEKTIEDIMMESNE vuesiehtæmman *reangoeh-juelkie 'hjulbeint'* (Bergsland & Magga 1993:235) mubpie *goeje-juelkie 'krumbeint'* (Bergsland & Magga 1993:106) Guktie aaj saerniestæjjaj mietie lij. Mubpie vuesiehtimmie *raerie* daennie baakosne *madtege-raerie* mij lea jarkoestamme "*mådtege-raerie, madtege-raerie: som har dårlig råd*" (Bergsland & Magga 1993:197) guktie lij akten saerniestæjjan mietie aaj.

Akte adjektive gusnie FRI VARIASJON lea adjektive *kroenes*. Kroenes lea barre govlesovveme attribuhtesne. Bergsland tjeeli nimhtie dan joekehtsen bijre "*kroenes (grønn: om mark etc.) kruana (om garn, ting etc.)*" (Bergsland 1946:206) jîh baakoegærjesne "*kroenes 'grønn' (f.eks. om en myr som får nytt gress)*" (Bergsland & Magga 1993:160).

Dihthe mij lea joekehtsem lea baakoe *kruana/kroenes* attribuhtesne jîh kruana predikativesne, gusnie kruana attribuhtesne jeahta tjâeniej bijre jîh kroenes attribuhtesne jeahta gosse galka dajven, laanten jîh sjaedtiej bijre buerkiestidh, vuesiehtæmman *kroenes-baahke* mij lea sijjienomme Maajehraevrien jillelen. Dan baakoen lea FRI VARIASJON gusnie attribuhtehammoe jeatja hammoem âtna gosse joekehth aamhtesi bijre soptseste.

Doeh mubpieh adjektivh daennie dâehkesne leah adjektivh mah jeenemes utnieh almetji gaskems. Jijnje daejstie adjektivijste mah vuelelen, leah Hasselbrinken mietie gâalmadine jîh mubpine systeemine orreme. Badth daaletje gïelesne dah leah daelie dennie voestes systeemesne.

Attribuhte	<i>plaave</i>	<i>noere</i>	<i>onne</i>	<i>buerie</i>	<i>skielme</i>	<i>stoerre</i>
Predikative	<i>plaave</i>	<i>noere</i>	<i>onne</i>	<i>buerie</i>	<i>skielme</i>	<i>stoerre</i>

Tabeele 6: Adjektivh mah leah molseme voestes systeemese

Attribuhte jñh predikative leah iktegesth seamma hammosne. Vuesiehtæmman *gisse/gisse* dovne attribuhtesne jñh predikativesne. Vååjnoe daate dåehkie vijrebe sijdteminie, jienebh adjektivh daen dåahkan tjaengieh. Vuesiehtæmman baakoeh *noere*, *onne*, *buerie* jñh *plaave* leah Hasselbrinken biævnesi muhteste jeatjhlaakan. Hasselbrinke tjaala *noere* lea *noeres* predikativesne orreme, guktie daaletje gielesne lea aaj *noere* predikativesne. Baakoe *onne* lea *unnies* attribuhtesne jñh *unnie* predikativesne orreme, men daelie lea *onne* dovne attribuhtesne jñh predikativesne. Baakoe *buerie* lea *bueries* attribuhtesne orreme jñh *buerie* predikativesne (Hasselbrink 1981:106), daelie jis lea buerie gåabpatjahkine hammojne. Baakoe *plaave* lea *plaaves* orreme dovne attribuhtesne jñh predikativesne (Bergsland & Magga 1993:224). Baakoe *stoerre* lea aaj *stoere* Bergsland jñh Mattsson Maggan biævnesi muhteste (Bergsland & Magga 1993:293) Daaletje åarjelsaemien gielesne leah ajve vokaline minngiegietjine, *noere*, *onne*, *buerie*, *plaave*. Jñh *stoere* lea *stoerre*. Saerniestæjjah aaj jeehtin sijjeh eah gåessie govleme dam hammoem *plaaves*, *bueries*, *unnies*, *noeres* jallh *stoeres*, guktie vienhtem daate jorkesimmie lea dovletjistie.

Akte vielie baakoe mij lij joekehth lij *skielme*. Saerniestæjjaj mietie lij nimhtie;

skielme almetje (Inf. 5)

dihthe almetje skielme (Inf. 5)

Bergsland jñh Maggan mietie lea *skielme skjelm*, *skurk* (Bergsland & Magga 1993:264) jñh aaj *skielmeske* '*skjelmsk*; *skjelm*' (op.cit). *Skielmeske* ij leah govleme jñh saerniestæjjah dam gietjiem *-eske* guarkajin goh seerkemegietjine. *-eske* gietjie lij govleme dagkarinie baakojne, vuesiehtæmman *gierkeske*, *saadteske*, *balneske*, *goebleske*, *saadteske*, *morhteske* gosse laantem jñh dajvem buerkiestidh. Idtjin mov saerniestæjjah maam jiehtieh mejtie mahta *eske-* gietjien almetji bijre aaj jiehtedh. Dejstie adjektivijste nimhtie vååjnoe goh barre laante jñh dajven bijre dam lij. Im leah dan seerkemegietjien bijre man jijnjem goerehtamme, guktie im edtjh vielie dan bijre tjaeledh daennie tjaalegisnie.

Akte vielie adjektive mij lea daennie systeemesne lea d̄hte *jalke*. Bergslanden mietie lea d̄hte sov vijhtedinie systeemesne, vuesiehtæmman "5. *Særtilfeller (predikatformen for det meste foreldet) b, jalke, jalkede 'jevn,slett'*" (Bergsland 1994(1982):116). Daate adjektive lea jeatjhaakan dennie noerhte-åarjelsaemien radtesne, gusnie *jalke* lea dovne attribuhte j̄h predikativehammoe, j̄h tjaanga daen systeemesne, *jalke* lea dovne attribuhte j̄h predikative, vuesiehtæmman

jalke fealloe (Inf. 3)

buertie lea jalke (Inf. 3)

Adjektive *jalkede* lea distributive adjektive j̄h substantive. Bergsland j̄h Magga lægan aaj tjaaleme "*jalkede -a-: slette, slett mark*" (Bergsland & Magga 1993:141) j̄h mubpie "*jalkede se jalke*" (op.cit) Bergsland j̄h Magga tjaeliejægan "*jalke attr. (og pred.); pred. jalkede jevn, slett, flat*" (op.cit) *jalke* j̄h *jalkede*, guktie maahtam guarkedh *jalke* j̄h *jalkede* seamma baakojne leah. Badth eah leah daah göökte substantivh seamma substantive. Jallh adjektive.

Jalkede lea aaj adjektive guktie d̄hte attribuhtehammoe dellie sjædta *jalkeds*, gusnie dellie sleajhta dam minngemes *e* j̄h gosse dellie lissehte *s*, vuesiehtæmman;

Jalkeds njeeruve (Inf. 2)

Dagkoe lea jalkede (Inf. 2)

Deava lea jalkeds (Inf. 2)

Guktie dellie *jalkeds* lea dovne attribuhtesne j̄h predikativesne. Substantivehammoem åtnalgåvva adverbialen bealesne *dagkoe*. *Jalkede* lea distributive adjektive, mij buerkeste vijrebe sijjem jallh dajvem.

Graadesojjehtimmie aaj vuesehte *jalke* j̄h *jalkede* leah göökte joekehth adjektivh. Bergsland naemhtie tjaala daej bijre;

Jalke(de), jevn', jalkebe el. jalkedåbpoe 'jevnere', jalkemes el. jalkedommes 'jevnest'. (Bergsland 1994(1982):118)

Bergslanden systeemen mietie dellie *jalke* j̄h *jalkede* seamma adjektive, badth ij leah. Adjektive *jalkede* åådtje *jalkedåbpoe* komparativesne j̄h *jalkedommes* superlativesne. (Inf.1) Adjektive *jalke* åådtje *jalkebe* komparativesne j̄h *jalkemes* superlativesne.

6.2.4 s/s

Daennie d̄æhkesne leah 22 adjektivh mah utnieh *-es* dovne attribuhtesne j̄h predikativesne. Gaektsie adjektivh mah utnieh *-ies* dovne attribuhtesne j̄h

predikativesne. Njïelje adjektivh mah utnieh *-oes* gâabpatjahkine gietjine. Adjektivh mah vokale maadthhammojne åadtjoeh. Golme adjektivh mah *-as* gâabpatjahkine gietjine. Daah adjektivh leah Bergslanden systeemen mietie gålmede systeeme, gusnie attribuhte lea *-es* jïh predikative lea *-ehke*. (Bergsland 1994(1982):116.) Daen dâehkien lea vokaale maadtojne, dovne *-ie, -e, -oe* jïh *-a*.

Daennie systeemesne leah joekehtse smaarehtjïerti gaskems, juktie daennie systeemesne attribuhte jïh predikative seamma hammojne leah, jïh jeenemes daejstie leah KONVERSJON substantivine, vuesiehtæmman lea *veelkes* dovne attribuhtesne jïh predikativesne jïh lea aaj substantivehammoe.

Jeenemes daejstie adjektivijste ij leah naan variasjovne, juktie attribuhte jïh predikative daamtaj seamma hammoe utnieh, gusnie *-s* minngiegietjesne dovne attribuhtesne jïh predikativesne, mohte læjhkan vokalemaadtojne lea.

Manne leam vaalteme meatan naan dejstie adjektivijste mah eah naan variasjovnem utnieh, jïh dejtie adjektivide gusnie FRI VARIASJON leah. Vuelelen leah dah adjektivh. Dah adjektivh mej leah *-s* dovne attribuhtesne jïh predikativesne, jïh utnieh åenekshammoeh *-be/-mes* gosse graadesojjehtidh, leah aarebi åtneme barre vokaalem predikativesne, vuesiehtimmien gaavhtan *rööpses* mij daaletje gïelesne dovne attribuhtehammoe jïh predikativehammoe. Gosse galka graadesojjehtidh dam adjektivem *rööpses* komparativesne dellie tjoeye molse, guktie sjædta *ruepsebe* (JAC1994) jïh superlativesne jis sjædta *rööpsemes*. Destie komparativehammoste mahta vuednedh ahte daan adjektiven lij aarebi *-ie* maadtojne, mohte dælie jis lea sjïdteme *-e* maadtojne gusnie aaj hævvie tjoeye lea molseme da guektien-lihtses vokalen mietie, jïh *rööpses* sjïdteme. Noerhtesaemiengielsne jis *rukkes* (Kåven et al 2000:434) jïh luvlesaemiengielsne jis *ruop'sis* (Korhonen, O. 1979:145). Destie aaj mahta aerviedidh, dïhte nueliemaadtoe lea *-ie* åarjelsaemiengïelesne. Bergsland jïh Maggan mietie lea *rååpsehke* predikativehammoe. Dan bijre vuelelen tjaalam.

Attribuhte	Predikative
<i>rööpses</i>	<i>rööpses</i>

Tabeelle 7: Attribuhte = predikative

Dihthe mij lea sjïere jïh joekehts jeatjah adjektivijste daennie dâehkesne lea dihte baakoe *gieries*. *Gieries* âtna FRI VARIASJON predikativesne gusnie âådtje dovne *gieries* jïh *gearehke*, vuesiehtæmman

Gieries Nomme (Inf. 3)

Dihthe lea gearehke munnjien (Inf. 3)

Daesnie hov dihte maadtoe lea *-ie* jïh predikativese morfologihken prossessine gusnie tjoetje molse. Dan adjektiven lea *-a* nuelievokaline, mij aaj vâåjnesasse bâata gosse graadesojjehte dam adjektivem, mij dellie sjædta *gearahkåbpoe* komparativesne jïh *gearahkommes* superlativesne. Vuelelen tabeellesne lea;

Tabeelle 8: Voestes systeemen attribuhte-predikative

Bergslanden mietie lea dihte *-ehke* gietjie predikativehammoe daennie systeemesne, guktie daennie vuesiehtimmesne;

Dellie mielhkie dan sâåkehke (BER1987:16)

Dihthe *ehke*-gietjie lea tjïelke seerkemegietjie mov saerniestæjjaj mietie, guktie dihte adjektive *râåpsehke* dellie lea jeatja adjektive mij buerkeste ahte mij joem lea rööpsesmasten jallh rööpseslaaketje jallh daaroen jiehtieh '*rødaktig*'.

Râåpsehke lea dellie dovne attribuhte jïh predikativehammoe, mij lea seerkesovveme adjektiveste *rööpses* jïh mij aaj dellie dâerede dam seamma systeemen mietie, barre dellie vokaaline orreje, vuesiehtæmman;

Râåpsehke gåetie (Inf. 10)

Dihthe gåetie râåpsehke (Inf. 10)

Luste aaj vuejnedh, Bergslande tjaala dihte *râåpsehke* lea dihte predikativehammoe, mohte gosse vuartesjem *Gåebrehki soptses-gærjesne* dellie lea dihte adjektive *rööpses* aaj âtnalgovveme predikative hammosne, vuesiehtæmman;

Giesege provhkimh jissehts dueljïeh njieltedh, jïh liejpin gïrrine, dellie dan rööpses jïh tjååbpehke vâåjnoeh (BER1987:20)

Guktie dihte *rööpses* aaj átnalgovvi predikativehammosne aaj dennie Plassjen dajvesne, dillie goh Bergslande desnie minni. Mubpie predikativehammoe lea *tjáåbpehke*, mij lea Bergslanden mietie tjjelke predikativehammoe. Mohte gosse vuartesjem daennie konteekstine guktie lea átnalgovveme, dihte aaj gáarede guarkedh goh dihte seerkemegietjie *-ehke*. Man ávteste dihte Bergslanden saerniestæjja edtji utnedh göökte joekehth hammoeh, jis ij leah morfologihken joekehts dej gaskems? Gosse vuajnam dihte saerniestæjja právhka dovne *rööpses* jñh *tjáåbpehke* predikativehammojne, dellie vienhthem kanne dihte *ehke*-gietjie áarjel-áarjelsaemien dajvesne aaj lea báarastovveminie haamoe joe dellie goh Bergsland debpene minni. Daerpies daennie tsiehkesne jiehtedh eah gaajhkh *ehke*-gietjeh dam daaroen '*aktig*' – goerkesem guedtieh, vuesiehtæmman *veaksehke* mij lea siejhme baakoe, mij átnalguvvieh vieksiesvoeten bijre.

Daate áarjelsaemien *ehke*-gietjien goerkese lea seamma goh saemiengielesne, vuesiehtæmman;

hko, -hkö. Toisista adjektiivista muodostettuja moderatiivisia, erkitykseltään kantasanaa lievempiä johdoksia (Vesikansa 1977:86)

Saemiengielese; hammoeh mah leah seerkesovveme jeatjaj adjektivijste, eah leah seamma nænnoes goh dihte maadtheadjektive. Jñh Vesikansa vielie tjaala ahte daate seerkemegietjie lea naa prooduktive sáevmiengielesne (op.cit). Daate seerkemegietjie lea aaj áarjelsemiengielesne jijnjem átneme, mohte guktie sáevmiengielesne ij gáaredh dam biejedh fiereguhtide adjektivide. *ehke*-gietjie lea semantihken jñh funksjovnen mietie seamma áarjelsaemiengielesne jñh sáevmiengielesne. Mejtie gielehiovrijen muhteste seamma, im edtjh daennie boelhkesne voejhkelidh vaestiedidh.

6.2.5 s/s

Daennie dáehkesne leah 172 adjektivh gusnie leah NÁLLA-OPERASJOVNE gusnie *-s* lea attribuhte jñh predikativesne. Daen systeemen leah konsonante maadtojne. Adjektive dellie orreje *-s*. Dah minngievokaalh leah naemhtie joekedamme; 56 adjektivi leah *oe*-vokaalh. 36 adjektivh gusnie *a*-vokaalh. 14 gusnie *ie*-vokaalh. *e* - vokaalen leah dellie 66 adjketijvh.

Adjektivh daennie dâehkesne aaj konsonante MAADTOJNE, mij dellie aaj stuvrie dam graadesojjehtimmiem guktie dellie sjædta guhkieshammoeh komparativesne jîh superlativesne. Voestegh vuesiehtæmman dejtie adjektivide mej IJ NAAN VARIASJOVNE. Dah Leah siejhme daennie dâehkesne;

Nr. Attribuhte	Predikative
2 <i>sæjjoes</i>	<i>sæjjoes</i>
3 <i>våaroes</i>	<i>våaroes</i>

Tabelle 9: Voestes systeemen attribuhte-predikative II

sæjjoes dâlle (Inf. 1)

dâlle lea sæjjoes (Inf. 1)

våaroes ledtie (Inf. 10)

daen biejjien dah ledtieh dan våaroes (Inf. 10)

Daennie dâehkesne aaj naan adjektivh gusnie frîjje variasjovne. Vuesiehtæmman baakoe mij daesnie aaj adjektivh mah målsoeh. Jîh dihte adjektive mij molse båata njealjede systeemeste. Eah Leah naan adjektivh mah målsoeh voestes systeemeste jîh njealjede systeemes. Vuesiehtæmman dihte adjektive *jadtnoes* attribuhtesne jîh *jadtnoes* predikativesne jîh *jadtnan* aaj predikativesne göökte predikativehammoeh *jadtnoes* jîh *jadtnan* åtna, vuesiehtæman;

Attribuhte 1	Predikative 1	Attribuhte 4	Predikative 4
<i>jatnoes</i>	<i>jatnoes</i>	<i>jatnoes</i>	<i>jatnan</i>

Tabelle 10: Målsome voestes systeeme → ← Njealjede systeeme

Soehpen-båårhke lea jatnoes dajve (Inf. 2)

dihte dajve lea jatnoes (Inf. 2)

jatnoes dajve (Inf. 4)

dihte annje dan jatnan (Inf. 4)

Dihte adjektive lea aalkovistie njealjadinie systeemesne, mohte gosse jorkesåvva dellie dan voestes syteemes tjaanga. Gosse *jadtnoes* åtnalgåvva predikativesne dellie lea DURATIVE jîh permameente goerkese.

Mubpie adjektive vuesiehtæmman *pliejhkies*

plijhkies ååredæjja (Inf. 10)

dihthe dan plæjhkan vååjni daen biejjien (Inf. 10)

Dellie lea plæjhkan daelie dallah, NON-DURATIVE j̄ih annjebodts j̄ih buerkeste subjeekte lea barre bodtesne nimhtie. Gosse dellie *pliejhkies* sjædta predikativesne dellie dam DURATIVITEETEM j̄ih permanenteem åvtese buakta, subjeekte lea iktegisth nimhtie, vuesiehtæmman

Dihthe dan plijhkies (Inf. 10)

Vuelelen tabeellesne guvviedamme:

Nr	Attribuhte 1	Predikative 1	Attribuhte 4	Predikative 4
1	<i>jatnoes</i>	<i>jatnoes</i>	<i>jatnoes</i>	<i>jatnan</i>
2	<i>plijhkies</i>	<i>plijhkies</i>	<i>plijhkies</i>	<i>plæjhkan</i>

Tabelle 11: Målsome voestes systeeme → ← Njealjede systeeme II

Dan *-s*-gietjien bijre lea Nickel aaj tjaaleme, j̄ih satne aaj seammalaakan våajnoe *-s*-gietjien bijre, vuesiehtæmman;

Den som er *meget dyktig i* eller *svær til å utføre* handlingen. I denne betydningen kan adjektivet brukes både som predikativ og som attributt, med attributtformen på *-s* (Nickel 1994:299)

J̄ih dle daejtie vuesiehtimmide åtna

Dat mánná lea lohkki Det barnet er flink til å lese, eller leser alltid

Die lea lohkkis mánná Hun der er et barn som er flink til å lese, eller som alltid pleier å lese. (op.cit)

Daate DURATIVE, væjkelesvoete *-s* minngiegietjie lea gellide åarjelsaemien adjektivide, j̄ih dåerede gaajhkide adjektivide gaajhkine systeemine. Daen mænngan dellie seerkemegietjie *s*-ine gåhtjoem.

6.2.6 *hts/hts*

Daesnie Leah 35 adjektivh. Daate hammoe jallh gietjie vuesehte åtna maam vaenie mestie jallh åtna nåake mestie. Daam gietjiem lissehte nomeenidie, dovne substantivide j̄ih adjektivide. Daen systeemen lea konsonaante maadtojne.

Mubpie lea aaj daate gietjie deverbale adjektive, jeenemes aejkien seerkeme kausative veerbijste gusnie veerben gietjie lea *-ehtidh*. Gosse *-ehts*-gietjie adjektive lea seerkesovveme kausative veerbijste, ij dellie dam caritive goerkesem åadtjoeh, mohte dellie barre siejhme seerkeme adjektivine sjædta jallh dihte adjektive aaj kausative goerkesem åådtje. Vuelelen dan bijre tjaalam.

6.2.6.1 Vaenie/nåake mestie jallh eevre namhtah mestie

Vuelelen tjaalam dan caritive adjektivne bijre. Caritive lea daamtaj seerkesovveme jeatja nominaalijste, vuesiehtæmman substantive/ adjektive *gïele*;

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>gïelehts</i>	<i>gïelehts</i>
2	<i>sjaevehts</i>	<i>sjaevehts</i>
3	<i>bieljehts</i>	<i>bieljehts</i>

Tabeelle 12: *hts/hts* attribuhtesne jïh predikativesne

Gïele lea dovne substantive jïh adjektive. Adjektive/substantiven *gïele* bijre jienebem tjaalam mubpene systeemesne, dan åvteste dihte disse govlesåvva.

saemien-gïelehts saemieh (Inf. 4)

saemieh Leah gïelehts (Inf. 4)

attribuhtesne buerkeste ahte saemieh gïeh lea gahkalovveme jïjtsh ietniengïeleste.

joekehtse lea gosse *-s-* meatan jïh gosse ij, vuesiehtæmman *bieljehts* dellie nåake-laakan/madtege-laakan gåvla jïh gosse *bieljehtth* dellie ij maab gænnah govllh, guktie *bieljehts* jïh *bieljehtth* maahta dovne attribuhtesne jïh predikativesne utnedh. Guktie dihte *-hts*-gietjie hov buerkeste gosse maam nåake jallh vaenie mestie jïh *hth*-gietjie vuesehte ahte eevre namhtah.

Baakoeh *sjaevehts* jïh *sjaevehtth* dam joekehtsem hijvenlaakan buerkeste. *sjaevehts* buerkeste guktie daennie vuesiehtimmesne

dihte maa sjaevehts almetje (Inf. 4)

buerkeste almetjem mij ij man jïjnjem jallh dan tjamki soptsesth jïh aaj sjaevehts-voetem buerkeste. Bergsland jïh Magga lægan aaj debpelen dahkoe jarkoestamme «*sjaevehts*

attr.; komp. Sjaeviehtåbpoe taus, stille av seg» (Bergsland & Magga 1993:257) jñ lægan aaj tjaaleme ahte barre attribuhtesne dam hammoem jæjhta, badth mov saerniestæjjaj mietie aaj predikativesne jæjhta, vuesiehtæmman

dihthe almetje hov dan sjaevehts (Inf. 6)

Sjaevehth buerkeste ahte ij maam gænnah jijhtieh, ahte eevre sjaevehth lea jallh raaktan eevre gielehth lea, guktie daesnie;

Årroeh sjaevehth! (Inf. 4)

Mij buerkeste ahte ij galkh maam gænnah jiehtedh. Guktie aaj Ella Holm Bull lea jarkoestamme;

Nov manne maahtam sjeavodh årrodh. (BIR2002:58)

Aerviedim idtji datne buektehth sjeavodh årrodh. (BIR2002:58)

Guktie dam guarkam goh ij maam jiehtieh. Dihthe mij lea aaj daerpies moenedh, ij leah Bergslande jijtje dan viedteldihkie jijtse systeemse, guktie tjaala dam adjektiven *bieljehtsen* bijre *bieljehts attr. og pred.; pred. bieljiehtadtje 'døv, tunghørt'* (Bergsland & Magga 1993:35) gusnie tjaala dihte bieljehts lea dovne attribuhtese jñ predikativesne.

Ehts-gietjie aaj gåarede dibrehtidh jeatja adjektivide aaj, vuesiehtæmman *mæjkes*;

majkehts beapmoeh, destie maahta jijnjem byöpmidh (Inf. 6)

daah beapmoeh hov dan majkehts (Inf. 6)

Daate lea lissiehtamme akten jeatja adjektivese *majkes* mij buerkeste ahte beapmojste maahta mæjkedh, vuesiethæmman *majkes; komp. majkesåbpoe 'fet, mektig (om mat: margbein, flesk osv.)'* (Bergsland & Magga 1993:184) adjektive *majkehts* ij tjåadtjoeh Bergsland jñ Maggan baakoegærjesnem mohte lea saerniestæjjaj mietie eevre siejhme adjektive. Gosse dellie *ehts-gietjiem* lissehte adjetivese, dellie båastolen goerkesem åådtje, vuesiehtæmman daejnie adjektivine *majkehts* mij buerkeste ahte ij varki majkedh, vuelelen tabeellesne lea:

Attribuhte	Predikative
<i>majkehts</i>	<i>majkehts</i>

Tabelle 13: *hts/hts* attribuhtesne jñ predikativesne

6.2.6.2 Deverbaale adjektive

Mubpie adjektive mij aaj ehts-gietjiem åådtje lea *hiejehts* jñh *hiejjies*, mohte ij vååjnh ahte dej gaskems seamma semantihken joekehtsem guktie *mæjkes* jñh *mæjkehts*. Akten saerniestæjjan mietie gåarede jiehtedh, vuesiehtæman:

hiejehts vaarjoeh/pruvvie (Inf. 6)

jñnje maahta hiejehts årrodh, goelke-gaamegh maehtieh gujht hiejehts årrodh (Inf. 6)

Bergsland jñh Maggan baakoegærjan mietie daah göökte baakoeh aaj seamma semantihkem utnieh, vuesiehtæmman *hiejehts* attr. '*svak, skjør (f.eks. om is, sene)*' jñh *hiejjies* attr. '*svak, skjør (om is, bru, lasso); lite holdbar (f.eks. om stoff); ømtålig*' (Bergsland & Magga 1993:131).

Dah *-hts, -eds, -egs* jñh *-ehks* tjoejenassh gellien aejkien ektiedin mov saerniestæjjaj gaskems. Vuesiehtæmman akte saerniestæjja jeehti *vuelegs*, mubpie *vuelehks* jñh gåalmede jis *vuelehts*, guktie dihte minngemes baakoe daesnie govloes goh caritive-minngiegietjine, badth ij Leah, vuelelen vuesehtem dam;

vuelehks

vuelegs

vuelehts

vuele^{ds}

Man åvteste lea *ehts-gietjiem* bieje me adjektivese maam semantihken mietie lea eevre seamma? Ij Leah *hiejjies* jñh *hiejehts* seamma adjektive, jilhts seammantihken mietie jñh Bergsland jñh Maggan baakoegærjesne Leah. Sotnoeh naemhtie tjaeliejægan dan bijre *hiejehts* attr. '*svak, skjør (f.eks. om is, sene)*' jñh *hiejjies* attr. '*svak, skjør (om is, bru, lasso); lite holdbar (f.eks. om stoff); ømtålig*' (Bergsland & Magga 1993:131). Adjektive *hiejehts* lea seerkesovveme kausative veerbste *hiejjiehtidh*. Veebe ij tjåadtjoeh Bergsland jñh Maggan baakoegærjesne, mohte saerniestæjjaj mietie lea dihte veebe mij buerkeste maam joem hiejjebe darjodh, vuesiehtæmman;

Dihte aevlerhke hov raaktan gåetiem hiejjehte (Inf. 9)

Gosse galka kausative veebem adjektiveste *hiejjies* darjodh, die sjædta *hiejjiehtidh* jñh dihte buerkeste ahte galka maam joem hiejjebe darjodh.

Adjektive *hiejehts* lea vihth bååstide seerkeme veerbste *hiejjiehtidh* jñh dellie sjidteme *hiejehts*. Seammasienten dellie dam seamma kausative goerkesem meatan vaalta dehtie kausative veerbste gosse viht adjektivine sjidteme. Dihte semantihkem joekehtsem

hiejjies jñ *hiejehts* gaskems lea dellie dñhte adjektive *hiejehts* aaj kausative goerkesem guadta jñ *hiejjies* lea tjelke adjektive.

Ij leah aelhie joekehtidh mejtie lea tjelke karitive adjektivh jallh leah deverbaale adjektive seerkesovveme kausative *htidh*-veerbijste jallh dejstie gellielaaketje *didh*-veerbijste. Anna Jacobsen lea tjaaleme maam mij dan raadtan vuesehte;

lyjkehtsen tjelmieh (JAA1993:90)

Lyjhehts lea seerkesovveme resiproke veerbeste *lyjhkedidh like hverandre* (Bergsland & Magga 1993:177). Tjoeveribie mujhtedh *-ehts*, *-eds*, *-egs* jñ *-ehks* gietjeh gellien aejkien ektiedieh seamma tjoejenassese daamtaj almetjidie. Anna Jacobsen jñtje jarkosti dam *lyjkehtsen tjelmine* naemhtie daaroengielese '*i forelskedes øyne/forelskelse i øyenene*' (jñtjen gietetjaalege 1993) guktie destie maahta guarkedh ahte lea verbeeste *lyjhkedidh* dñhte *lyjkehts* lea seerkesovveme. Substantive lea *lyjhkede*: '*likendes, trivelig, veloppdragen*' (Bergsland & Magga 1993:177) jñ gosse viht adjektivese, dellie barre lissiehtamme *-s* jñ sliejhteme dam minngievokalem *-e*, jiehtsh *ellision* sjædta (Crystal 2003:158, Lorentz 1973:93) guktie dellie sjædta *lyjhkeds*, jñ deverbale adjektive. Dam aaj Bergsland tjaala;

I stor utstrekning kommutabel med flere av de foregående, men også deverbale er karitiv derivanten, som på den ene side (ikke adverb.) danner stammer for attributivformanten: A *-ts(?-ts)*, B (a) *-pts* (i stor utstrekning brukt også utenfor attributtgrupper), og på den annen side dels følges av *-h-* (sml. § 132 d): A-*th*, B(a) *-pth*. (Bergsland 1946: 210)

Anna Jacobsen lea tjaaleme *ehts*-gietjine. Gosse seerkeme *didh*-veerbijste attribuhtehammose, dellie aaj daerpies vuesiethidh dam attribuhtehammosne *-eds*.

Dñhte mij aaj vääjnesasse bööti, dñhte *-apts* jñ *-apth* aaj DURATIVITEETEM jñ permanente ävtese buakta, seamma guktie jeatjaj adjektivigujmie, vuesiehtæmman akten saerniestæjjan göökte vuesiehtimmieh daase utni:

Attribuhte	Predikative	Attribuhte	Predikative
<i>beetnegapth</i>	<i>beetnegapth</i>	<i>beetnegapts</i>	<i>beetnegapts</i>

Tabelle 14: *hts* jñ *hth* gääpatjahkine hammojne

Dah *innvandrerh böötin, jñ beetnehgapta!* (Inf. 2)

Daate predikativesne tjäädtje jñ buerkeste ahte eah leah sijjen naan beetnegh barre raakth dillie. Bergsland jñ Magga tjaeliejägan *beetnegapth*: '*pengelens*' (Bergsland &

Magga 1993:33). Jih eagan maam tjaelieh -s-gietjien bijre. Akten saerniestæjjan mietie meehti aaj lissiehtidh dam dabtoes seerkemegietjie -s gosse DURATIVITEETEM åvtese buektedh, dellie dihte adjektive jorkese s-adjektivide, vuesiehtæmman:

beetneh-gapts almetjh (Inf. 2)

Dihthe hov buerkeste subjeekte iktegish lea beetnegi namhtah guktie dihte -hts-gietjie buerkeste DURATIVITEETEM jih permanente statuse jallh ahte subjeekte pråvhka nimhtie årrodh. Daate adjektive lea kanne partieelle synonyme adjektivese *giefies* Akte jeatjah saerniestæjjan mietie soptsesti -apts jih -apth-gietjie lij joekehtese aktentaallen jih gellientaallen gaskemsh. Dan bijre varki moenem 8. boelhkesne.

Gosse mohtedidh daejtie gietjide Bergslande systemen mietie dellie tjaala *bieljehts* lea attribuhtehammoe jih *bieljehtadtje* lea predikativehammoe jih aaj substantivehammoe 'en som er døv' (Bergsland & Magga 1993:35). Vuesiehtæmman "*Gåebrehki soptsesh*"-gærjesne:

Soene-butniemistie dan tjohkehtadtje sjædta (BER1987:43)

Tjohkehtadtje tjielkslaakan åvtese båata ahte lea predikativehammoe; *tjohkehts; pred. tjohkehtadtje, tjohkehtodtje: 'avmagret (om rein); *sulten'* (Bergsland & Magga 1993:318). Predikativehammoe lea aaj substantivehammoe, guktie daesnie *gielehtadtje 'stum; en som er stum'* (Bergsland & Magga 1993:100).

Badth akten gaaltjen mietie lea dihte -adtje gietjie aaj seerkemegietjine vuesiehtæmman;

Aeblihtydtje (NKAP1965:bok5)

Jeatja saerniestæjja mietie lij:

Dihthe hov barre dagkere aeblihtadtje (Inf. 7)

Guktie manne guarkajim goh frekventative, kontinuitive diminutive adjektive. Dihthe *ehtje*- gietjie buerkeste frekventativem kontinuativem jih aaj diminutivem. Buerkeste aaj, subjeekte lea debpelen dahkoe maam adjektive buerkeste. Bergsland aaj dan gietjien bijre naemhtie tjaala:

-htje-, som synes å være den alminneligste av disse derivanter, er sterkere enn -ke (men ikke så sterk som den følgende), går gjerne i retning av 'evne' el.lignende og kan sier å være frekventativ-kontinuativ, f.eks dåarehtje 'som alltid vil slåss (ejnegen sæjhta dåarodh), nåapetjehtje 'som bestandig vil klatre opp (holder på i ett da), jovkehtje 'som alltid driver og drikker (dihthe jis ejnegen tjiskese), som drikker i ett (bare iktesh)(sterkere en jovkije § 232, dillie barre madtan' (da er det bare så passelig), åarehtje (komp:

åarahtjåbpoe), som stadig må sove (åeredh), døsen (bl.a om albinorein), 'löökehtje juelkie' fot som stadig verker (løkije), 'maehtehtje buhtjije' (flink melker, som kan, maahta), 'buelehtje moere' (ved som brenner godt (buala), jaknehtje 'som lett smuldrer'. (Jakna, om bestemt slags skohøy), damtehtje' (kjennspak, som kjenner (damta) godt, 'vuejnehtje' (synsk) 'dihthe vuajna åvtelbodth' (han ser (tingene) på forhånd), luste govledh man laahkoe-goerehtje lievies 286.18 (det er artig å høre hvor flinke de er til å finne ut slektskastitler (laahkoeh goeredh). I noen tilfeller med substitusjon for en verbaldrivant, f.eks 'bovvehtje bienje' (en hund som har det med å drepe (reinkalver)(frekv. Bovvelidh, dimin.-frekv.* bovvetjidh, bovvedh -ie- drepe), 'girvehtje'(frossen av seg, som har lett for å fryse)garvenijt sml. Girvtjit § 223.1), - denominal i låablehtje (RT 250.10) 'løselig' (=løableke § 216.3) og(?) i harrehtje (kompar: harretjabpe, superl. harrietjommes) 'snar i vendingen, hastig (til å snakke etc.), snar (til å røytes, om skinn)' (sml.harra 'snar av seg (bestandig)'). (Bergsland 1946: 229)

Mov saerniestæjjaj mietie ij lij dihte *-ehtje/-adtje*-gietjie seamma tjarki goh *-les*-gietjie jñh *-ehke*-gietjiem. *-ehtje*-gietjie lissehte guektienlihts baakojde jñh *-adtje*-gietjiem lissehte golmelihts baakojde. Eah leah gaajhkh saerniestæjjah siemes guktie dam *-adtje*-gietjiem guarkedh. Naan jeehtin eah leah sijjiej govleme *adtje*-gietjiem nimhtie provhkesovvme. Guktie iemie Sijjien gaavhtan im maehtieh tjaeledh dej seerkeme

6.2.7 *hth/hth*

Mov leah 18 adjektivh daennie dåehkesne. Daah adjektivh leah karitive gusnie leah seerkesovveme substantivijste, mohte leah aaj deverbaale adjektivh gusnie leah seerkesovveme veerbeste substantive/-adjektivese. Dan bijre leam bijjelen buerkiestamme, guktie im sijjiem daase biejh. Im gænnah vielie tjaelieh dan *-adtje*-gietien bijre. Daate dåehkie lea aaj seamma goh Bergslanden vijhtede c-dåehkie; *tjelmehts, tjelmiehtadtje 'blind', bieljehts, bieljiehtadtje 'døv'* (Bergsland 1994(1982):116). Daen dåehkien lea kononaatemaadtoe.

Dihthe mij lea sjiere daejnie dåehkine lea ahte daate dåehkie buerkeste ahte lea eevre namhtah mestie maam adjektive buerkste. Dellie pråvhka dovne *-hth*-gietjiem dovne attribuhtese jñh predikativesne, guktie dellie daate *-hth*-gietjie adjektive målsoeh *hts*-gietjie adjektivigujmie semantihken mietie. *-hts*-gietjie attribuhtesne jñh predikativesne buerkeste ahte lea vaenie mestie jñh *-hth*-gietjie vuesehte ahte lea namhtah mestie. Jñh dellie dah adjektivh dan semantihken mietie målsoeh. Dan åvteste saerniestæjjaj mietie lea dihte *-hts*- jñh *-hth*-gietjeh naemhtie juakaldihkie.

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>-hth</i>	<i>-hth</i>
2	<i>-hts</i>	<i>-hts</i>
3	<i>-hts</i>	<i>-hth</i>

Tabeelle 15: *hts* vuestie *hth*

- 1) - *hth*-gietjie dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne.
- 2) - *hts*-gietjie dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne.
- 3) - *hts*-gietjie lea attribuhtehammoe j̄ih *-hth*-gietjie lea predikativehammoe.

Vuelelen lea tabeelle j̄ih naan vuesiehtimmieh:

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>baenehth</i>	<i>baenehth</i>
2	<i>tjelmehth</i>	<i>tjelmehth</i>
3	<i>bieljehth</i>	<i>bieljehth</i>
4	<i>gaamehth</i>	<i>gaamehth</i>
5	<i>maanehth</i>	<i>maanehth</i>

Tabeelle 16: *hth* dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne

Bergsland tjaala dennie grammatihkegærjesne *tjelmehts* lea *blind* (Bergsland 1994(1982):118) j̄ih Åarjelsaemien-Daaroen baakoegærjesne lea tjaaleme *tjelmehts attr. og pred.; pred. tjelmiehtadtje blind* (Bergsland & Magga 1993:312). Voestegh tjaalam dam *tjelmehtsen* b̄ijre.

Mov saerniestæjjaj mietie lea joekehtse gosse *-s* lea meatan j̄ih gosse ij, vuesiehtæmman *tjelmehts* dan åvtetste mov saerniestæjjah buerkiestin gosse *-hts*-gietjine lea dellie buerkeste ahte nåakelaakan jallh madtege-laakan destie maamadjektive buerkrete, vuesiehtimmie *tjelmehts*. Gosse *hth*-gietjine lij guktie daennie vuesiehtimmesne *tjelmehth* dellie buerkiestin ahte mij jallh gie joem ij maam gænnah vuejnieh. Dej hammoej gaskems lea joekoen joekehtse. Dejtie haamojde govlim provhkesovvin dovne attribuhtehammojne j̄ih predikativehammojne. Bergsland tjaala *hth/apth 'uten', attr.-hts/apts '-løš'* (Bergsland 1994:118) dam goerkesem *namhtah* (dg. 'uten') aaj daaletjie

gïelesne utnieh attribuhtesne, jïh seammalaakan dam goerkesem, daaroen: 'løš'. Dïhte distinksjovne daesnie lea tjielkes, *hth*-gietjie buerkeste eevre namhtah mestie jïh *hts*-buerkeste vaenie destie. boelhkesne tjaalam dam *hth*-gietjien bijre.

Vuelelen lea dah vuesiehtimmieh *-hth*-gietjine attribuhtesne jïh predikativesne.

maanehth gâetie (Inf. 4)

buerkeste ahte lea maanah namhtah, jallh lea nimhtie ahte eah leah gâessie åådtjeme naan maanah, jallh leah maanah namhtah dan tïjjen. Jïh dïhte lea aaj predikativehammoe

dah hov maanehth (Inf. 4)

Mubpie vuesiehtimmie lea;

gaamehth maana (Inf. 3)

buerkeste ahte ij leah maanan naan gaamegh dalleggh.

datne hov leah gaamehth, ih maehtieh olkese roehtedh! (Inf. 2)

predikativesne tjåådtje jïh buerkeste dam seammam, barre seamma adjektive predikativesne tjåådtje seamma hammojne guktie attribuhtesne. Gåalmede vuesiehtimmie jis;

Baenehth voerese (Inf. 4)

buerkeste almetje lea baenieh namhtah jïh seamma hammoem maahta utnedh predikativesne:

Manne leam daelie eevre baenehth (Inf. 4)

hth -gietjie aaj jæjhta abbesivine jïh adveerbine åarjelsaemiengïelesne.

Dïhte åarjelsaemien *-hth* gietjie lea seamma goh dïhte postposisjovne *namhtah*, vuesiehtæmman *namhtah*, *namhtegh*: '*uten, uten videre; uten å ha spist; gratis; prep. og *postp. 'uten' namhtah sjïdtedh 'bli uten, ta slutt'* (Bergsland & Magga 1993:202). Mij lea aaj sjïere postposisjovne. *namhtah* maahta mohtedidh dejnie noerhtesaemien *haga*:ine. Noerhtesaemien postposisjovne *haga* mij lea jorkesovveme daaroengïelese '*uten*' guktie daennie raajesisnie

mun in birge veahki haga (Nickel 1994:178)

Dïhte aaj seamma goh dïhte noerhtesaemien gietjie *-htes* jïh *-keahtes* jïh *-ha* mij lea attribuhtehammoe noerhtesaemiengïelesne jïh predikativesne dellie lea *-httá*, *-keahttá*, *-haga* jallh dïhte postposisjovnen *-haga* guktie daejnie vuesiehtimmine:

Attribuhte: *Gahperahtes olbmot galbmojit buolašin*

Predikative: *Diedusge galbmojedje olbmot, go ledje gahperahttá* (Nickel 1994:355)

Noerhtesaemiengielesne hov lea *-htes-gietjie* attribuhtesne jñh *-htta-gietjie* predikativesne. Åarjelsaemiengielesne maakta dihte attribuhte jñh predikativehammoe seamma årrodh *-hts* dovne attribuhtesne jñh *-hth* gåabpatjahkine hammojne. Semantihke hov dam stuvrie. Badth adjektivh leah aaj gusnie tjelke *-hts* lea attribuhtehammoe jñh *-hth-gietjie* lea predikativehammoe. Dan bijre tjaalam gåalmanie systeemesne 6.4.

6.2.8 *h/h*

Daennie dæhkesne mah leah ajve *h* attribuhtesne jñh *h* predikativesne lea naa jijnje, medtie 196 adjektivh. Dan gellie adjektivh mah leah barre *oeh* jallh *ah* attribuhtesne jñh *oeh* jallh *ah* predikativesne, jñh barre medtie 46 adjektivh daejstie bæetieh njealjede systeemeste. Daen dæhkien lea kononaante maadtojne. Vuelelen leah naan adjektivh mah nimhtie vâajnoeh.

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>dålhtjoeh</i>	<i>dålhtjoeh</i>
2	<i>gahkoeh</i>	<i>gahkoeh</i>

Tabeelle 17: *h* dovne attribuhtesne jñh predikativesne

dålhtjoeh almetje (Inf. 8)

attribuhtesne buerkeste almetje gie doltjeste gïeline jñh ij annje dam eensilaakan maehtieh, jñh predikativesne lea seamma hammoe

dihthe dan dålhtjoeh (Inf. 8)

Mubpie vuesiehtimmie lea

gahkoeh almetje (Inf. 6)

attribuhtesne mij buerkeste almetje mij gahkeste jñh

dihthe dan gahkoeh (Inf. 6)

Predikativesne lea jñh seamma hammoem åtna goh attribuhtesne.

6.2.8.1 Adjektive molse: Systeme 1 → ← Systeme 4

Ij leah aelhie daejredh mejtie leah njealjede-systeeme adjektivh mah målsoeh voestes-systeemese, jallh baaastolen. Mohte voestes systeemen jñh njealjeden systeemen gaskems leah 46 adjektivh mah målsoeh sinsætnan.

Gosse dagkerh adjektivh målsoeh dellie aaj jeatja goerkesem aadtjoeh, guktie dihte *-n*-gietjie nænnoste, vihteste jñh aaj vuesehte ahte iktegish nimhtie lea. Bergslande tjaala gosse *-n* predikativegietjesne lea, dellie buerkeste genitivine lea maam buerkeste hammoem, plierem jallh mennie tsiehkesne lea (Bergsland 1994:118) Dan bijre aaj Bergslande tjaala "*materiale til sørsamisk grammatikk*", ahte naan baakoej mej leah maadtoeh *-oe-* (aarjine. *-a-*), maahta predikativesne genetiven *-n* (mov nueliesieve) utnedh, gosse buerkiestidh ahte iktegish nimhtie lea (varige forhold), adverbiaalem *-de-* gosse muvhtene jñh ij iktegish leah, jñh /jallh attribuhtehammoem *-h-*, (Bergsland 1978:91).

Vuelelen guktie dah målsomh vuesiehtæmman leah:

Attribuhte	Predikative, systeeme 1	Predikative, systeeme 4
<i>båtnjoeh</i>	<i>båtnjoeh</i>	<i>båtnjan</i>
<i>jåasoeh</i>	<i>jåasoeh</i>	<i>jåasan</i>

Tabeelle 18: Målsome voestes systeemeste njealjede systeemese

jåasoeh almetje (Inf. 4)

dellie maahta aaj jiehtedh

dihte almetje dan jåasoeh (Inf. 4)

predikativesne guktie dellie dan voestes systeemen mietie sojjesåvva. Njealjede systeemen mietie predikativen hammoe lea *jåasan* guktie daennie raajesisnie:

dihte almetje lea jåasan (Inf. 4)

Dihte joekehtse *jåasoeh* jñh *jåasan* gaskemsh predikativesne lea ahte dejnie predikativen hammojne *jåasan* dellie dihte *n*-gietjie vuesehte ahte subjeekte lea dan tseahkan baaateme jallh Bergslanden baakoejgumie "*utrykker form, utseende, stilling eller tilstand*" (Bergsland 1994:118) jñh gosse *jåasoeh* predikativesne dellie lea subjeekte genereellelaaketje nimhtie jallh iktegish nimhtie. *Jåasan* lea Bergslanden mietie

genitivehammosne (op.cit) jñh lea Nickelen mietie adverbialine (Nickel 1994:486). Dan bijre edtjem digkiedidh 8.4 boelhkesne.

6.2.8.2 Adjektive molshe: *h/h* → *s/s* voestes systeemesne

Naa jijnje adjketvh mah leah *oeh* minngiegietjesne attribuhtesne jñh predikativesne, málsoeh *oes-* gietjine. Gosse dah *oes-gietjiem* áadtjoeh dellie vuesiehtieh DURATIVITEETEM, iktegesth nimhtie leah. Dah adjektivh seamma systeemesne sjidhtieh. Vuelelen leah vuesiehtimmieh:

Nr	Attribuhte	Predikative	Attibuhte	Predikative
1	<i>svalkoeh</i>	<i>svalkoeh</i>	<i>svalkoes</i>	<i>svalkoes</i>
2	<i>jåalhkoeh</i>	<i>jåalhkoeh</i>	<i>jåalhkoes</i>	<i>jåalhkoes</i>

Tabelle 19: Målsome voestes systeemesne

Svalkoeh almetje (Inf. 5)

attribuhtesne buerkeste ahte almetje dælie svílkeste, jñh predikativehammoe seamma goerkesem buakta dñhte

almetje svalkoeh (Inf. 5)

Gosse *-s* lissehte :

dah leah svalkoes almetje (Inf. 4)

Dellie buerkeste ahte dah almetji meanoe lea nimhtie guktie varki billejeh. Dñhte dabtoes *-s* DURATIVITEETEM ávtese buakta. Predikativesne aaj dellie seamma hammoe sjædta:

dñhte hov dan svalkoes vååjnoe (Inf. 4)

Dñhte minngemes vuesiehtimmie daase lea:

jåalhkoeh vuejeme-råantjoe/bijle (Inf. 4)

attribuhtesne jis:

bijle dan jåalhkoeh goh (Inf. 4)

predikativesne. Dan adjektivese maahta aaj *-s* lissiehtidh guktie sjædta:

jåalhkoes bijligumie fealadatedh (inf. 3)

Buerkeste bijlh leah nimhtie ahte dejgumie gåarede varki jñh juhteslaakan vuejedh. vuesiehtæmman maahta *racerbijlide jåalhkoesbijline* gåhtjodh. Seamma hammoe predikativesne:

dah racerbijlh dan jåalhkoes! (Inf. 4)

6.2.9 *n/n*

Daennie dâehkesne medtie 26 adjektivh. Göökte daejstie adjektivijste, *nuajjan jîh suajjan* aaj minngiegietjeh *oeh* dovne attribuhtesne jîh predikativesne åadtjoeh. Dah adjektivh *marngan* jîh *mealtjan* aaj *målsoeh* guktie *oeh* åadtjoeh attribuhtesne jîh predikativesne. Naan gille daejstie aktentaallen goerkesem guedtieh, dan bijre tjaalam 8.5 boelhkesne. Daen dâehkien lea konsonaante maadtojne.

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>nahkere(n)</i>	<i>nahkeren</i>
2	<i>treaptjan</i>	<i>treaptjan</i>
3	<i>vellien</i>	

Tabeelle 20: *n* dovne attribuhtesne jîh predikativesne

Dîhte genitive *n*-gietjie lea seamma goh Bergslanden predikative mij "*utrykker form, utseende, stilling eller tilstand*" (Bergsland 1994:118) jîh mejtie lea predikative jallh adverbialine, dan bijre edtjem 8.4 boelhkesne digkiedidh. Vuelelen vuesehtem barre guktie naan adjektivh aaj genetiven *-n*-gietjiem åådtje aaj attribuhtesne.

nahkeren maana (Inf. 11)

maana lea nahkeren (Inf. 11)

Mohte daate aaj naemhtie, gusnie atribuhte lea tjjelke substantivehammojne, guktie vuelelen;

nahkere maana (Inf. 1)

maana lea nahkeren (Inf. 1)

Gellieh daejstie adjektivijste leah genitivegietjie *n*. Men naan daejstie adjektivijste aaj geerve aajhtsedh dam maadtoem, vuesiehtæmman vuesiehtæmman *traeptije* mij lea substantivehammoe *traeptjie sjædta dennie giedtesne*, jîh gosse adjektivine edtja sjidtedh dellie *treaptjoeh* jallh *treaptjah* sjædta morfologihken prossessen tjirrh. Akten saerniestæjjan mietie dellie dîhte aaj genitivehammojne gåarede utnedh attribuhtesne aaj, guktie vuelelen:

Treaptjan vaarjoejgumie bööti (Inf. 9)

gaamegh leah treaptjan, gosse giedteste båatah (Inf. 9)

Ij dihte baakoe *traeptjie* tjáadtjoeh dennie Bergsland jìh Maggan baakoegærjesne. *Traeptjie* daennie tsiehkesne lea maadtoe jìh aaj adveerbe vuesiehtæmman *traeptjie sjædta*.

Dihthe minngemes adjektivevuesiehtimmie daesnie lea *vellien* mij lea barre attribuhtehammoe daejnie raajesisnie:

Daelie dellie easkah, gosse joe libie vuajneme gellieh vâhkoeh maajeh-vâåjnesisnie TV- esne vuajneme guktie dah vellien almetjh (mov nueliesieve) leah tjoevereminie baatarattedh (JAA2000:30)

Ij *vellien* goh adjektivine tjáadtjoeh Bergsland & Maggan baakoegærjesne, men *vellie 'stakkar; *spebarn (yngre enn vaassere)'* (Bergsland & Magga 1993:341). Daate substantive *vellie ie*-maadtoem âtna, guktie edtji dellie aerviedidh adjektivehammoe dellie edtji sjïdtedh *vellies*. Men, ij leah nimhtie. Daate substantive tjáádtje genitivesne, jìh guktie manne guarkam dellie buerkeste ahte subjeekte lea dan tseahkan bâateme jallh magkarinie tsiehkesne subjeekte lea daelie jallh Bergslanden baakoejgumie “*utrykker form, utseende, stilling eller tilstand*” (Bergsland 1994:118) Daate jìh naan vielie *ie*-substantive/adjektive, vuesiehtæmman *saemien* jìh *daaroen*. Ij dihte tjáadtjoeh goh adjektivine Bergsland jìh Maggan baakoegærjesne, men goh substantivine *saemie same saemien soptsestidh snakke samisk* (Bergsland & Magga 1993:248) Mohte dan baakoen vuesiehtimmesne tjáádtje *saemien soptsestidh 'snakke samisk'* (Bergsland & Magga 1993:248) mij lea adveerbe veerbese *soptsestidh*. *Saemien* lea hævvi genitivehammoe substantivese *saemie*, men lea aaj adveerbine jìh aaj adjektivine, vuesiehtæmman *saemien maanah* (Inf. 11) attribuhtesne, men predikativesne bööremes jiehtedh *dah maanah leah saemieh*. (Inf. 11)

6.2.10 *ah/ah*

Adjektivh gusnie minngiegietjieh leah *-ah*. seamma systeemen mietie jáhta goh *oeh*-minngiegietjieh. *-ah-* jìh *-oeh* gietjieh leah tjïelke jìh daamts smaareh-tjïerteraastege gaskems Noerhte-Åarjelsaemien dajve jìh Åarjel-Åarjelsaemien dajvem. (Bergsland & Magga 1993:6.) Daen dâehkien lea konsonaante maadtojne.

6.3 Mubpie systeeme : attr + suff => pred

Daate systeeme lea seamma goh Bergslanden njealjede systeeme, gusnie Bergsland tjaala "Attributt uten, predikatform med -s" (Bergsland 1994(1982):116) jñh Bergslanden gåalmede systeeme seamma grammatihkesne gusnie tjaala "Andre har omvendt endelsen -s som predikat, men står uten -s som bestemmelse" (Bergsland 1994(1982):53). Daen systeemen lea vokale maadtojne.

Daennie systeemesne leah 172 adjektivh. Daesnie dovne göökte/-golme/-njieljelihts adjektivh tjåanghkanamme. Mohte daennie dåehkesne aaj naan löönemeadjektivh sjiehtieh juktie dah daen systeemen maadtoem utnieh jñh daen systeemen sojjehtimmievæjjoem dåeriedieh, vuesiehtæmman *svienske, fierske*. Guktie daate systeeme dellie sagki stuerebe destie sjïditi: 1024 adjektivh. Sijhtem tjïertestidh löönemeadjektivh aaj maehtieh voestes systeemesse tjaangedidh. Mohte im maehtieh löönemeadjektivi bijre daennie tjaalegisnie vielie tjaeledh sijjien gaavhtan. Åtnam aaj dah dan vihkeles bielie åarjelsemien adjektiven systeemesne, juktie sjïere tjaalege dej bijre åådtje mænngan bætedh. Voestegh goerehtallem daen systeemen maadtoem, åvteli aalkam joekehtidh adjektivide daennie systeemesne.

6.3.1 Mubpien systeemen maadtoe

Daennie systeemesne lea dovne *-e* jñh *-ie* maadtoe. Dej adjektivi maadtoeh leah geerve aajhtsedh, muvhtene leah vååjnesisnie jñh muvhtene leaj tjïekedamme goh *nueliemaadtojne*. Daennie systeemesne lea dovne attribuhte jñh predikative hammoe seamma hammoe goh dihte substantivehammoe. Vuesiehtæmman *baahke* jñh predikative lea *baahkes*. Dovne *baahke* jñh *baahkes* lea aaj substantive guktie daennie raajesisnie;

Dillie goh baahke lij.. (Inf. 2)

Bergsland jñh Magga aaj dam tjaeliejægan "*baahke: 1. varme, varmt vær 2. attr.; pred. baahkes_varm, het; fersk (om spor)*" (Bergsland & Magga 1993:25) dovne substantivine jñh adjektivine. Gosse dam adjektivem graadesojjehtidh, dellie attribuhtehammoste sojjehte, guktie dellie sjædta *baahkebe* komparativesne *baahkemes* (Inf. 1). Gosse aaj daehtie adjektiveste seerkedh, vuajna aaj ahte maadtoe lea dellie *baahke-* guktie dellie lissehte dam refleksive gietjiem *-mdidh* jallh *-didh*, dam frekventative kontinuatative gietjiem *-didh* jallh dam passive gietjiem *-nidh*, dellie seamma maadtoste seerkesovveme *baahke-*,

vuesiehtæmman *baahkemidh* 'varme opp (f.eks. vann); [nord.] varme seg' jñh passive veerbe *baahkenidh*, *baahkemidh 'oppvarmes, bli varmere' (Bergsland & Magga 1993:25) Gosse ektiedidh baakojde aaj dellie ektede dejnie attribuhtehammojne, guktie daesnie *baahke-tjaetsie*: 'varmtvann' (Bergsland & Magga 1993:25).

Bergsland aaj tjaala attribuhtehammoe *baahke* lea maadtojne jñh nimhtie tjaala "(*baahke* 'varm', base for derivanten *baahkes* '(er) varm', akk.sg.-sem 'noe varmt', og lign.)" (Bergsland 1946:96). Daesnie Bergslande tjaala dihte base (maadtoe) lea *baahke* jñh *baahkes* lea predicative, jñh tjaala naemhtie ahte geerve vuejnedh dam semantihke joekehtsem attribuhte jñh maadtoej gaskems:

Vanskeligheten kommer av at attributivformanten bare i noen ganske få tilfeller kan vises å være semantisk forskjellig fra stammeformen O (se § 163), hvorved prinsippet omidentifisering av komplementære synonymer i praksis blir uanvendelig. (Bergsland 1946:96)

Tjielke semantihke joekehtse lea attribuhtehammoe jñh maadtoe gaskems. Maadtoe jñh attribuhtehammoe lea formeellen mietie seamma hammoe. Attribuhtehammoe lea substantivehammoe, gosse dovne lissehte dam seerkemegietjiem -s dan attribuhtehammose. Nimhtie hov leah adjektivigujmie mubpene systeemesne, gosse dam semantihken -s lissehte, dellie lea dihte seerkesovveme attribuhte aaj substantivine, vuesiehtæmman *baahkese* 'noe varmt (f.eks. te)' (Bergsland & Magga 1993:25), jñh aaj dåamede goh golmelihts adjektivine gosse dam graadesojjehtidh, vuesiehtæmman *baahkesåbpoe* jñh *baahkesommes*. (SK) gosse dam derivasjovne -s:m lissehte, dellie dihte buerkeste ahte mij joem lea iemeles baahkes, jallh pråvhka baahkes årrodh jallh genereeele baahkes lea, vuesiehtæmman daennie raajesisnie gusnie *baahkes* åtnalgåvva. Daennie raajesisnie *dan almetjen lea baahkes gieth* (Inf. 8) mij buerkeste ahte dan almetjen gieth leah nimhtie ahte pruvhkieh baahkes årrodh jñh dan almetjen lea starnedehtijes gieth. Guktie *baahke*, mij lea attribuhte jñh substantivehammoe jñh *baahkes*, seerkesovveme adjektive maadtoste *baahke* jñh attribuhte jñh substantivehammoe, leah dellie göökte joekehts substantivh. Guktie daennie adjektivesysteemesne lea dovne maadtoe, attribuhtehammoe jñh substantivehammoe seamma.

Adjektivh mah Leah dennie mubpene systeemesne, eah Leah barre e-maadtojne. Daennie systeemesne naan adjektivh aaj tjojem málsoeh gosse susbtantivine sjidtedh, vuesiehtæmman daah adjektivh, mej bijre vuelelen digkedem;

Attribuhte	Substantive	Maadtoe
<i>jille, jalle, jolle</i>	<i>jalloe</i>	<i>jillie -</i>

Tabeelle 21: Maadtoe *jillie-*

Jilhts attribuhte e^2 -vokaline orreje *jille, jalle, jolle* 'høy' daate vaerie *jille* 'dette fjellet er høyt' (Bergsland & Magga 1993:147) lea dihte maadtoe *jillie -ie*-maadtojne. Gosse substantivenhammoe destie darjodh dellie tjoje molve gosse galka *oe*-maadtojne orrejdh, "*jalloe, *jalla: 1. høyde (i terrenget) 2. høyde (dimensjon) *gåetie golmen stæhkan jalla kåten er tre alner høy*" (Bergsland & Magga 1993:141) destie aaj vuajna gosse galka seerkedh daehtie baakojste *jilliedidh, julliedidh, *jilliemdih: 'gjøre høyere, heve'* (Bergsland & Magga 1993:147), dellie aaj dihte *ie*-maadtoe vâajnesasse bâata.

Dihte mubpie adjektive vuesiehtimmie *lea riêktes* 'rett, ekte, ordentlig; den el, det rette' *riêktes kaeffie* 'rett, ekte kaffe' mij lea mubpene systeemesne, mohte âtna substantivem predikativehammosne *reaktoe* 'rett (sannhet)' *reaktoem utnedh* 'ha rett' (Bergsland & Magga 1993:237). Dihte mij lea sjiere daejnie, lea ahte attribuhte lea aaj substantivehammoe daesnie, *riêktese: 'sannhet' riêktesem jiehtedh* 'tale sannhet, snakke sant' (Bergsland & Magga 1993:237) *Riêktese* jîh *reaktoe* semantihken mietie seamma. Badth *riektie* lea aaj substantivehammoe, jarkoestamme 'rett, domstol' = *reakta* (Bergsland & Magga 1993:237) jîh lea aaj maadtojne *riektie -*, guktie aaj vuajna gosse seerkedh dam daehtie baakoste "*riektiedidh, *riektiemdih: 1. ta en benvei; gjøre rettere, senere *geajnam riektiemdih ta en benvei; riektiemdih doegkoe (vi får) ta den korteste veien der over 2. rette, beriktige (noens utsagn)*" (Bergsland & Magga 1993:237). Mubpie adjektive daesnie lea *riekte: 'rett, ben; adv. rett fram, bent'* *riekte såekie* 'rett bjørk'; *riekte saejmie* 'rett, ben søm'; *riekte vaedtsedh* 'gå rett, bent' (Bergsland & Magga 1993:237). Gusnie dihte predikativehammoe lea *riêktes*. Daesnie lea dihte attribuhte aaj substantivehammojne *riekte*, mij lea aaj adverbialine. Dan adjektiven lea aaj *riektie*-maadtojne, guktie mahta vœjnedh veerbeste, mij lea seerkesovveme daehtie adjektiveste "*riektiedidh, *riektiemdih: 1. ta en benvei; gjøre rettere, senere *geajnam*

riektiemdidh ta en benvei; riektiemdidh doegkoe (vi får) ta den korteste veien der over 2. rette, beriktige (noens utsagn)" (Bergsland & Magga 1993:237).

Nr	Attribuhte	Substantive	Maadtoe
1	<i>riektes</i>	<i>riektie/reaktoe/riektese</i>	<i>riektie -</i>
2	<i>riekte</i>	<i>riekte</i>	<i>riektie -</i>

Tabeelle 22: Maadtoe *riektie-*

Dihthe minngemes adjektive vuesiehtæmman lea dihte "*gisse attr. og pred.; pred. gissege: tykk (om runde ting som trær, skistav, lårbein, pinne; og om sener; om mennesker: korpulent)" (Bergsland & Magga 1993:106).* Dan adjektiven substantivehammoe lea Bergsland jñh Maggan mietie "*jassoe, jæssoe, jassa: tykkelse (av flate ting) soermen jassoe (er) en finger tykk" (Bergsland & Magga 1993:142).* Mohte *gisse* jñh *jassoe* lægan göökte joekehth baakojste båateme. *gisse* båata baakoe veerbeste *gæssodh II: 'bli tykk'* (Bergsland & Magga 1993:116) jñh lea mubpie veerbedåehkie gusnie maadtoe lea *oe -*. Maadtoe adjektivese *gisse* lea dellie *gæssoe* ,guktie vuelelen vuesiehtamme.

Attribuhte	Substantive	Maadtoe
<i>gisse</i>	-	<i>gæssoe -</i>

Tabeelle 23: Mubpien systeemen maadtoe III

Substantiven *jæssoe* (op.cit) lea jeatja baakoste jñh jeatja maadtoste. Baakoen *jæssoe* lea maadtoe *jissie -*, mestie dihte baakoe "*jissehts attr. (og pred.); pred. jissiehtadtje; komp. jissiehtåbpoe: tynn (om flate ting)" (Bergsland & Magga 1993:147)* lea seerkesovveme. *-ehts* gietjie lea daamts karitive mïerhke mij buerkeste ahte lea namhtah destie maam baakoe buerkeste. Vielie dan bijre tjaalam adjektivesysteemen boelhkesne. *ie*-maadtoe aaj jøjhta komparativesne *jissiehtåbpoe* (op.cit). Dan baakoen maadtoem aaj aajhtsa veerbesne "*jissiedidh, *jissiemdidh: gjøre tynnere"* (Bergsland & Magga 1993:147). Gosse dellie substantivehammoe darjodh *ie*-maadtoste dellie *oe*-maadtojne sjædta *jæssoe*. Vuelelen vuesiehtæmman tabeellesne.

Attribuhte	Substantive	Maadtoe
-	<i>jæssoe</i>	<i>jissie -</i>

Tabeelle 24: Maadtoe *jissie-*

6.3.2 Mubpien systeemen joekehtimmie

Jeenems adjektivh daennie systeemesne leah nimhtie ahte leah e^2 -maadtojne j̄ih e^1 -maadtojne j̄ih muvhti adjektivi leah aaj *-ie* nueliemaadtojne. Daen systeemen lea vokale attribuhtesne j̄ih *-s*-gietjie j̄ajhta dennie predikativesne. Dan systeemen b̄ijre lea Bergsland naa tj̄ielke-laakan buerkiestamme, j̄ih ij leah d̄ihte rovnege ḡænnah. Daate d̄ihte adjektiven systeeme m̄ij d̄ihte tj̄ielkemes j̄ih mij lea aelhkemes guarhkedh.

D̄ihte mov mubpie systeeme lea Bergslanden systeemen mietie njealjede systeeme gusnie tj̄åadtje "*Attributtform uten, predikatform med -s*" (Bergsland 1994(1982):116). Jeenemes daejstie adjektivijste utnieh MAADTOE e^2 , j̄ih aaj e^1 mohte gellie daejstie adjektivijste leah aaj daelie dan voestes systeemes tjaangeminie. Bergslande aaj tjaala altese 1978-grammatihkegærjesne ahte "*Til en god del attributive adjektiver på vokal(e2a) svarer eller kan svare predikative former på -s*" (Bergsland 1978:89) j̄ih naan vuesiehtimmieh åtna daejtie "*garre/garres, galme/galmes*" (op.cit).

Vuelelen åtnam naan adjektivh vuesiehtæmman, gusnie vokale attribuhtesne j̄ih *-s* lea predikativesne.

Nr Attribuhte, systeeme 2 Predikative, systeeme 2

1	<i>jaame</i>	<i>jaames</i>
2	<i>lovve</i>	<i>lovves</i>

Tabeelle 25: Vokaale attribuhtesne j̄ih *-s* predikativesne

Vuesiehtæmman;

jaame ledtie (Inf. 5)

ledtie lea jaames (Inf. 3)

lovve måvhkah (Inf. 1)

måvhkah leah lovves (Inf. 1)

Dah göökte adjektivh hov dam mubpiem systeemem d̄æriedieh. Badth adjektivh daennie systeemesne mah vokale attribuhtesne j̄ih *-s*-predikativesne, maehtieh aaj seerkemegietjiem *-s* åadtjodh attribuhtesne, guktie dellie orre goerkesem åadtje j̄ih dellie orre adjektivine sj̄ædta. Daennie tsiehkesne daerpies m̄ierhkesjidh, leah ajve daah

adjektivh *jaame* j̄ih adjektive *lovve*, mov saerniestæjjaj mietie, mah lin nimhtie ahte logihken mietie eah ḡaaredh dejtie seerkedh duartiviteetese/permaneentese. Logihken mietie ij leah kaanne iemie dagkerh adjektivh seerkesuvvieh.

Doeh mubpieh adjektivh, medtie 170 govloes goh ḡaarede målsodh systeemese, gusnie dellie lissehte dam seerkemegietjiem -s-em aaj attribuhtehammose, vuesiehtæmman *ḡiele* mij lea substantive j̄ih adjektive. Predikativehammoe konsonantemaadtojne -s-ine, *ḡieles*.

Vuesiehtæmman *ḡiele* lea Bergsland & Magga baakoegærjesne jarkoestamme naemhtie "*1 ḡiele stemme (menneskets); språk*" j̄ih "*2 ḡiele snare*" (Bergsland & Magga 1993:100) mohte eakan leah tjaaleme, daate lea aaj adjektive, guktie vuesiehtimmesne vuelelen åtnam. Badth jeatja bielesne ligan tjaaleme "*tjærke-ḡiele almetje: hest (håst) menneske*" (Bergsland & Magga 1993:314). Nimhtie hov aaj Jacobsen tjaaleme:

Såevmien-ḡiele nyjsenæjja jis soptsesti guktie sijjeh barkeminie baakoe-gærjam sveerjen-såevmiengielese buektiehtidh (JAA1998:33)

Muvhth saerniestæjjaj mietie lij aaj:

saemien-ḡiele maana (Inf. 2)

dihthe maana lea saemien-ḡieles (Inf. 3)

Badth aaj muvhth saerniestæjjaj mietie lij aaj naemhtie;

guektien-ḡiele maana (Inf. 1)

maana guektien-ḡiele (Inf. 1)

Gusnie dovne attribuhte j̄ih predikative hammoeh vokaline orrejeh, vuesiehtimmieh vuelelen s-ine orrejeh, j̄ih saerniestæjjaj mietie joekehthlaakan dejtie guarkedh.

guektien-ḡieles maana (Inf. 2)

maana lea guektien-ḡieles (Inf. 2)

Gosse s-gietjiem åtna dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne, dellie vihteste ahte maana lea guektiengieles, soptsestæjja maahta j̄ijtje aaj nænnoestidh ahte maana lea guektiengieles. Guktie dihte -s-gietjie lea dellie DURATIVE j̄ih aaj VIHTIESTIMMMIE mïerhke.

Bergsland tjeeli s-gietjie lea aaj seerkemegietjie,

som tidligere nevnt er grensen mellom derivater med -s- og attributiv prim. Vanskelig å trekke; i begge har man tydeligvis oppr. samme suffix, selv om derivanten -s- vel ikke alltid har samme opprinnelse. I de sist anførte eks. skriver den seg således – som bekjent- fra nordisk (direkte eller indirekte). (Bergsland 1946:240)

Åtnam læjhkan rovnege ahte idtji Bergsland buerkesth guktie dam seerkemegietjiem guarkedh, dan åvteste daate -s mij vuesehte DURATIVITEETEM jñh permameentem naa varki bööti vååjnesasse mov saerniestæjjijste. Badth Nickel tjaala -s gietjien bëjre jñh buerkeste dam gietjiem goh lea væjkele misse, jallh aaj pråvñka darjodh dam maam adjektive buerkeste:

(Den) som er meget dyktig i eller svær til å utføre handlingen. I denne betydningen kan adjektivet brukes både som *predikativ* og som *attributt*, med *attributtformen på -s*; (Nickel 1994:299)

Jñh dle dam vuesiehtimmiem åtna:

Die lea lohkkis mánná. Hun der er et barn som er flink til å lese, eller som alltid pleier å lese. (Nickel 1994:299)

Mohte mubpene adjektivesne gusnie vokaline orreje, dellie lea jeatja semantihke distinksjovne. *gïele* dovne attribuhtesne jñh predikativesne buerkeste gosse ij leah seamma vihties, jallh soptsestæjja ij jïjtje maehtieh vñhtesjidh jallh nænnoestidh ahte maana lea guektiengïeles. Vuesiehtæmman soptsestæjja gåvla aktem maanam guhte göökte gïelh soptseste, badth ij leah eevre vihties mejtie maahta dejtie gööktide gïelide, men barre mïerhkesje ahte soptseste dejtie göökte gïelide. Dagkere goerkese lea DUBATIVE jallh KVOTATIVE goerkese. Dñhte DUBATIVE jñh KVOTATIVE goerkese buerebelaakan vååjnesasse båata njealjadinie systemesne.

Guktie dellie dñhte gïele adjektivine doen voestes systemese tjaanga. Vuelelen vuesehtem:

**Attribuhte Predikative Attribuhte Predikative Attribuhte Predikative
systeme 2 systeme 2 systeme 1 systeme 1 systeme 1 systeme 1**

gïele gïeles gïeles gïeles gïele gïele

Tabeelle 26: Målsome mubpien systemeste voestes systemese

Jilhts lea nimhtie ahte daah adjektivh vååjnesisnie leah, lea daate systeme aaj værhtoeminie nimhtie ahte attribuhte jñh predikative leah seamma hammoem åadtjoeminie. Dah adjektivh målsoehsystemeste syteemese semantihken gaavhtan. Daestie maahta guarkedh ahte -s lea derivasjovne guktie orre adjektivine sjædta jñh destie aaj jeatja kompareringshammoeh sjiddieh. Gosse -s lissehte dan attribuhtese dellie

daate adjektive dan voestes systeemese tjaanga, gusnie attribuhten jñh predikativen leah seamma hammoe.

6.4 Gåalmede systeeme: pred + suff => attr

Daennie systeemese leah 348 adjektivh, mej leah -s attribuhtesne jñh -s jñh vokaale predikativesne. Daah 348 adjektivh leah dovne göökte/-golme/-njïeljelihtses adjektivh, mohte manne barre vuartesjem dejtie guektienlihts adjektive. Daennie systeemese jis leam tjöönghkeme gaajhkide adjektive gusnie attribuhten lea -s, jñh predikativen lea vokaale, gusnie maadtoe daamtaj lea -ie, jñh naan aejkien aaj -oe.

Bergslanden leah göökte systeemi mietie åarjelsaemien adjektive raarhkeme. Daate daaletje systeeme lea seamma goh Bergslanden mubpie systeeme a) jñh b) "*Attributtform med -s, predikat uten (eller med -s)*" (Bergsland 1994(1982):116) jñh Bergslanden vijhtede systeeme c) "*Særtilfeller (Predikatformer for det meste foreldet c) tjelmehts, tjelmiehtadtje 'blind', bieljehts, bieljiehtadtje 'døv'.*" (op.cit) jñh Bergslanden mubpie systeeme seamma grammatihkesne "*Mange adjektiver har som bestemmelse endelsen -s, men kan som predikat stå uten -s*" (Bergsland 1994(1982):52). Daen systemen lea vokaale maadtojne. Voestegh goerhtallem guktie dihte gåalmeden systemen maadtoe lea åvteli aalkam joekehtidh adjektive daennie systeemese.

6.4.1 Gåalmede systemen maadtoe

Adjektive predikativehammoe aaj seamma hammoe goh substantivine, guktie gåalmadinie systeemese gusnie predikative hammoe jeenemes aejkien orreje *ie*-maadtojne jallh *oe*-maadtojne. Attribuhtehammoen orreje -s-ine *njaelkies* jñh predikative maahta orrejidh dovne -s-ine *njaelkies* jñh aaj vokaline *njaelkie*. Mij dihte joekehtse gosse predikative -s-ine orreje jñh gosse vokaline orreje, buerkestem gåalmadinie adjektivesystemeboelhkesne. Daennie systeemese gosse predikative hammoe vokaline orreje dellie lea seamma goh dihte substantivehammoe, maam aaj dellie maahta kasusi mietie sojjehtidh, guktie daennie raajesisnie:

njaelkies laejpie (Inf. 8)

dihte lea njaelkies (Inf. 8)

Jællan jolkeb njaelkeb vaetedh (NKAP)

Njaelkie daesnie lea aaj åtnalgovveme substantivine, men lea aaj *maadtojne* gosse seerkedh jeatja baakojde, vuesiehtæmman veerbide jñh jeatjah substantivide. Gosse daehtie adjektiveste seerkedh golmelihts veerbide, vuajnoe goh baatsa *ie*-maadtojne, vuesiehtæmman "*njaelkiedidh smake godt; få god smak (av noe man tilsetter)*" jñh tjojemålsomem åådtje gosse jeatjah substantivine sjñdtedh jallh gööktelihts veerbine sjñdtedh, guktie daej baakoiejgumie "*njaalkedahke sukker*" jñh "*njaalkese, njaalketje, njaalke søtdrikk; dram (lønnord)*" jallh daejnie veerbine sjñdtedh "*njaalkijh II [njaalkodh] bli velsmakende*" (Bergsland & Magga 1993:205). Mubpie vuesiehtimmie daase lea:

Åå, manne dan jijnjem tjaebpiem vuajnam, baernie jeehti, ih goh datne aaj vuejnieh?
(BIR2002:89)

Vielletje guaktah gieh jijnsh buerieh bååstede åadtjoejigan. (BIR2002:85)

Bergslande tjaala substantivi muhteste, mohte manne sijhtem vuartasjidh guktie substantivh adjektivese jorkesieh. Bergsland tjaala dagkerh adjektivh åadtjoeh *båastolen tjojemålsomem* (dg. 'omvendt omlyd') gosse galka substantivehammojne sjñdtedh;

Substantiv avledet av adjektivi 1. -oe (a), om dimensjon, f.eks gåhkoe (gåhka) lengde (f.eks av garn) av gukkie 'lang' (Bergsland 1994(1982):111)

Bergslande aaj tjaala ahte dagkerh hammoeh *båastolen tjojemålsomem* åadtjoeh gosse substantivine jallh attribuhtehammojne gelkieh sjñdtedh jñh dle daejtie vuesiehtimmide åtna daejtie;

'särvides-krievve' (bukkrein, grarein), (oppr.Oblikv-)stamme 'sarve'id. (lpN sarves -r'va-) gungies -kaarre (kongskar) (en som har tjent verneplikten)', gånka (konge), skråevvies-bovtse (reinflokk med kjevlede kalver iblant). 'Skråavva' (kjevle), 'hurries' (han-(rein, osv.), 'årra' (bukkflokk), men historisk dreier det seg om gamle nominativ sg.former. (Bergsland 1946:95)

Substantivh-*oe* jñh *-a* maadtojne jorkesieh *ie*-maadtose gosse adjektivine sjñdtedh.

Vuelelen tabeellesne vuesiehtamme;

Nr	Substantive	Attribuhte	Maadtoe
1	<i>tjeahpoe</i>	<i>tjehpies</i>	<i>tjehpie -</i>
2	<i>gåhkoe</i>	<i>guhkie</i>	<i>guhkie -</i>
3	<i>gånka</i>	<i>gunkies</i>	<i>gunkie -</i>
4	<i>årra</i>	<i>urries</i>	<i>urrie -</i>
5	<i>skråavva</i>	<i>skråevvies</i>	<i>skråevvie-</i>

Tabeelle 27: Maadtoe *ie*-

Daen systeemen maadtoe lea *-ie*. Gosse maadtoem goerehtalledh, ij dellie barre vuartesjh minngiegietjide, mohte aaj substantivehammoem, graadesojjehtimmiem, derivasjovnide vuartesjem, vuesiehtæmman; "*skråevvies, *skraevvies som har kjevle på (om reinkalv)*" jñh veerbehammoe daase lea "*skråevviestidh, *skraevviestidh kjevle, forsyne med kjevle*" jñh gosse substantivese dellie tjoeje molse *a*-maadtose "*skråavva, *skraavva kjevle, kjeppel (pinne bundet fast med ullgarnsnorer i munnen på reinkalv for å forhindre den fra å patte; lages av tørr einer el. rogn og man smører med fett, helst smør, før det settes på kalven)*" (Bergsland & Magga 1993:268).

6.4.2 Gåalmeden systeemen joekehtimmie

Daennie systeemesne leah 348 adjektivh. Predikativen hammoe jeenemes aejkien aaj *-s* åtna, guktie jijnjh daejstie adjektivijste aaj maehtieh doen voestes systeemes tjaangedh (dan åvteste dovne attribuhte jñh predikative seamma suffiksen åadtjoeh) leah naan deystie ovtetje *-s/-vokaale*-adjektivh, vuesiehtæmman *aelhkies* (attribuhte) jñh *aelhkie* (predikative) baatseme jijtsh systeemesne, mearan dah mubpieh leah tjaangeminie doen voestes systeemes, vuesiehtæmman *tjaebpies* mij lea atribuhte jñh *tjaebpies* (daaletje predikative), mearan dihte ovtetje predikative *tjaebpie* lea distributive predikativine jñh predikative adverbialen bealesne guktie seamma hammoem goh substantivine åtnalgovveminie daaletje åarjelsaemien gielesne, *tjaebpie*, vuesiehtæmman

Dagkoe dan tjaebpie (Inf. 9)

Mij lea distributive predikative jñh vuelelen lea predikative adverbialen bealesne:

Tjaebpie nimhtie jiehtedh (Inf. 9)

Hasselbrinke tjaala jeenemes adjektivh orrijieh vokaline predikativesne gosse *-s* utnieh attribuhtesne, jñh dle daejtie vuesiehtimmieda åtna;

De fleste adjektiver slutter predikativt med en vokal, attributivt med *-s*. Til dette hører også enkle, men også deriverte ord enkle ordene av denne typen har vanligvis to stavelser, da blir også stammen vanligvis uforandret. Eksempler: *aerhkie, aerhkies, faavroe, faavroes, gietskie, gietskies, guhkie, guhkies, hearskoe, hearskoes, åehpie, åehpies, riekte, riektes, tjaebpie, tjaebpies, viesjie, viesjies.* ' (Hasselbrink 1981:106)

Bergslande tjaala predikative maahta aaj *s*-ine årrodh. Men, ij Bergslande tjaelieh gåessie dihte *-s* jæjhta predikativehammosne jñh gåessie ij. Bergslande tjaala ahte "*kan som predikat stå uten -s*" (Bergsland 1994:116) guktie destie maahta guarkedh ahte predikativehammoem *-s*-ine aaj jæjhta. Ij Bergslande buerkesth gænnah mij lea

joekhtsem -s-gietjie jñh vokaalegietjien gaskemsh gosse predikativesne tjåadtjoeh. Dan bijre viht tjaala 1978-grammatihkegærjesne;

'En god del adjektiver med attributtform på -s- har eller kan ha predikativ uten -s-, f.eks guhkies/guhkie (lang), tjaebpies/tjaebpie (pen), njaelkies/njaelkie (velsmakende), faavroes/faavroe (fager, kvinne), buajtehks/buajtehke (fet), bestel(e)s/bestele (skarp), jassijs/jasseje (tykk, om flate ting), aalhkejs/aalhkeje (lett), nordl. aelhkies/aelhie. (Bergsland 1978:89)

Dihthe adjektive *riekte* jñh *riektes* gåalmedine systeemesne, mohte dihte jis lea mubpene systeemesne, dan åvteste dihte åtna e¹ minngievokaline, badth dan adjektiven nueliemaadtoe lea hævvi *-ie*.

Bergslanden adjektivh bijjelen leah dovne guektienlihts jñh guelmienlihts adjektivh, jñh dej leah *ie*-madtojne jñh nueliemaadtojne, vuesiehtæmman våajnoes *ie*-maadtoe daennie adjektivesne *gietskie* jñh *ie*-nueliemaadtojne daennie adjektivesne *beste*le. Naan adjektivh daesnie aaj *oe*-maadtojne leah.

6.4.2.1 Vihtiesvoete # ovvihtiesvoete

Daaletje gåalmeden adjektiven systeemesne leah dah jeenemes åtnalgvveme adjektivh goh *tjaebpies*, *njaelkies*, *guhkie*s leah aaj -s-ine predikativesne. Guktie dah leah dan voestes systeemesne tjaangeme, vuesiehtæmman;

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>tjaebpies niejte</i>	<i>niejte lea tjaebpies</i>
2	<i>guhkie</i> s <i>geajnoe</i>	<i>geajnoe lea guhkies</i>

Tabelle 28: Gåalmeden systeemesne voestes systeemesne molseme

Daah bielieh gielesste vñenhtem guhkiem daej biejjiej åvteli jorkesamme,juktie hammoeh mah vuesiehtimmine bijjelen leah åehpies, stinkes hammoeh daaletje gielesne, maam govlim saerniestæjjaj gaskems.

Akten saerniestæjjan mietie lij nimhtie ahte -s lij dihte NÆNNOESTIMMIE VIHTIESTIMMIE hammoeh jñh 0-DERIVASJOVNE s-ehts gietjie guadta dam dubative-kvotative goerkesem. Vuelelen dihte nænnoestimmie vihtiestimmie hammoeh, vuesiehtæmman:

Giedtsies geajnoe (Inf. 3)
Dihthe hov dan giedtsies lea! (Inf. 3)

Gosse *s*-ehts gietjie åtnalgåvva attribuhtesne, dellie lea KVOTATIVE-DUBATIVE goerkesem åådtje, jallh barre veanhtoem åvtese buakta, guktie daejnie raajesinie:

Ij lih dihte bist dan giedtsie? (Inf. 3)
Saarnoeh ussjedh dab giedtsie okseb daase? (Inf. 3)

Daejnie göökte raajesinie dellie lea dihte gihtjije ij Leah seekere jallh aervede pronomeene lea faagkan giedtsie. Mubpie raajese:

Dab laastoeb tjoevere giedtsie darjodh (Inf. 3)

Daestie maahta jiehtedh dihte *-s*-ehts gietjie ovvihtiesvoetem jallh dam dubative-kvotative goerkesem åvtese buakta.

Mubpie vuesiehtimmie mij buerebhlaakan dam åvtese buakta lea *gaertjies* jñh *gaertjie*. Daesnie buakta dam vihtiesvoetem jñh ovvihtiesvoetem, vuesiehtæmman:

Guktie lidie buektiehtamme dam gaertjies oksem tjirrh? (Inf. 1)

Guktie dellie vihties daajra, *gaertjies* lea, mearan gosse *gaertjie* åtnalgåvva attribuhtesne guktie daennie raajesisnie:

Jis nimhtie sååjhti, jñh jis ih sijhth vuanove edtja gåatan tjaangedh, dellie tjoeveridie gaertjie okseb darjodh (Inf. 3)

Saarniestæjja nimhtie buerkiesti gosse ij raaktan daejrieh, jallh barre maam aervede, dellie dihte *s*-ehts gietjiem disse pråvhka.

Daestie maahta jiehtedh *-s*- gietjiem, DERIVASJOVNE jñh *s*-ehts gietjiem jallh 0-DERIVASJOVNE, åtnalgåvva dovne attribuhtesne jñh predikativesne. *s*-gietjie vuesehte VIHTIESVOETEM JñH NÆNNOSTIMMIEM jñh *s*-ehts gietjie åvtese buakta dam ovvihtiesvoetem, DUBATIVE-KVOTATIVE GOERKESEM åvtese buakta. Vuelelen tabeellesne lea:

Nr	Attr. 3	Pred. 3	Attr. 1	Pred. 1	Attr. 1	Pred. 1
1	<i>gaertjies</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjies</i>	<i>gaertjies</i>
2	<i>siegekies</i>	<i>siegie</i>	<i>siegie</i>	<i>siegie</i>	<i>siegekies</i>	<i>siegekies</i>

Tabelle 29: 3. systeemem adjektive molse voestes systeemese

6.4.2.2 DURATIVE -IKTEGISTH # NON-DURATIVE - ANNJEBODTS

Akte adjektive mij lij aaj seammalaakan guktie *gaertjies/gaertjie* vääjnesasse bööti *aerhkie*, vuesiehtæmman *Aerhkie(s) aaltoe* lea aaj sjiere daestie. Mohte naan adjektivh mah aajmene daennie systeemesne gusnie -s attribuhtesne jñh vokaline orreje predikativesne, vuesiehtæmman lea daate adjektive *aerkies/aerhkie* vuelelen, guktie hævvi maahta dam derivasjovnine goerksovvedh, guktie vuesiehtimmie vuelelen:

Attr. 3	Pred. 3	Attr. 1	Pred. 1	Attr. 1	Pred. 1
<i>aerhkies</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkies</i>	<i>aerhkies</i>

Tabeelle 30: Iktegisth # Annjebodts

Daate lea aaj tjaalasovveme Bergsland jñh Maggan baakoegærjesne gusnie dihte *s-* lea predikativesne jñh attribuhte maahta aaj vokaline årrodh, guktie naemhtie "*urkie aaltoe, urkies aaltoe, simle som ikke vil gi seg over, men som setter seg i mot el. river seg løs*" (Bergsland & Magga 1993:332).

Akten saerniestæjjan mietie lea gosse -s:m lissehte predikative sæjjan, vuesiehtæmman daennie raajesisnie:

jñh dihte ráantjoe lea dan låávnehke, aerkies (Inf. 5)

maam destie áadtjoeh? dihte dan aerhkies lea (Inf. 5)

dellie semantihken mietie lea predikative -s-ine goh nænnoestimmie/ vihtiestimmie jñh durative predikative lea, aaltoen meanoe lea nimhtie. Gosse *aerhkie* lea dovne attribuhtesne jñh predikativesne dellie buerkeste, barre áenehks bodtem nimhtie lea, guktie daesnie:

dihte almetje dan aerhkie lij dan aejkien (Inf. 5)

Badth mubpien saerniestæjjan mietie lij dihte raakti báastolen;

Dihte aaltoe hov dan aerhkie (Inf. 5)

Dle lea dihte *s-*ehts gietjie dihte mij lij dihte NÆNNOESTIMMIE-VIHTIESTIMMIE jñh DURATIVE-PERMAMEENTE predikative lea, vuesiehtæmman:

aerhkie aaltoe (Inf. 7)

Bergsland jñh Magga aaj dan bijre tjaeliejægan, jñh ij daesnie gænnah åvteste båtiefh mij dñhte joekehtse *urkie* jñh *urkies* gaskems gosse attribuhtesne jñh predikativesne tjåådtje, vuesiehtæmman:

urkie aaltoe, urkies aaltoe: simle som ikke vil gi seg over, men som setter seg i mot el. river seg løs (Bergsland & Magga 1993:332)

Daestie maahta dellie jiehtedh adjektivh gåalemde systeemesne leah tjaangeminie dan voestes systeemesne, gusnie dovne *aerhkie* jñh *aerhkies* lea attribuhtesne jñh predikativesne., jñh dah joekehts goerkesem åvtese buektiefh. Akte daejtsie gietjijste dam iktegish goerkesem åvtese buakta jñh mubpie jis dam NON-DURATIVE jñh annjebodts goerkesem åvtese buakta.

6.4.2.3 Distributive predikative

Dñhte mubpie predikative leam nommedahteme DISTRIBUTIVE predikative dan åvteste dñhte vuesehte bååstide misse mij svatjkese sjisnjelen dajvem (dg. ‘innenfor et område’) jñh aaj vuesehte bååstide sæjjan mij sjisnjel- dajvesne (Nickel 1994:150) Guktie manne vuajnam dñhte DISTRIBUTIVE predikative vååjnoe goh buerkeste raajesen adveerbem jñh vuesehte bååstide dan adveerbese, guktie daesnie *daagkoe lea gaertjie*. (Inf. 7)

DISTRIBUTIVE predikative aaj buerkeste jñh vuesehte bååstide akten prolativihken akkusativese, guktie Bergsland tjaala daesnie «*dej jaevriej gaskem lea tsåekie*» (1994:65) gusnie dellie dñhte *jaevriegaskem* PROLATIVIHKE akkusativesne tjåådtje jñh *tsåekie* daennie tsiehkesne lea DISTRIBUTIVE predikative. Daate DISTRIBUTIVE predikative maahta jiehtedh lea seamma guktie adjektive *jalkede* mij lea seerkesovveme guktie åådtjeme DISTRIBUTIVE goerkesem. Vuelelen lea vuesiehtimmieh gosse DISTRIBUTIVE PREDIKATIVE lea:

Nr	Predikative -s	Distributive predikative
1	<i>Dñhte geajnoe lea guhkies</i>	<i>Dahkoe lea guhkie</i>
2	<i>Geajnoe lea gietskies</i>	<i>Dagkoe lea gietskie</i>
3	<i>Dñhte okse lea gaertjies</i>	<i>Dagkoe lea gaertjie</i>
4	<i>Dñhte almetje lea siegkies</i>	<i>Dagkoe lea siegkie</i>
5	<i>Dñhte johketje tsåekies</i>	<i>Dej jaevriej gaskem lea tsåekie</i>

Tabeelle 31: Distributive predikative

DISTRIBUTIVE predikative bäästide vuesehte sijieadveerbese man lea distributive goerkese, vuesiehtæmman:

Dagkoe lea gaertjie (Inf. 4)

DISTRIBUTIVE predikative aaj vuesehte bäästide prolativihke akkusativese Bergslanden vuesiehtimmien mietie:

Dej jaevrieh gaskem lea tsåekie (Bergsland 1994:65)

Mij Bergsland lea jarkoestamme "*Mellom de sjøene er det grunt*" (Bergsland 1994:65)

Gusnie dihte *gaskem* buerkeste ahte lea sjsnjelen dajvem jñh dellie dihte predikative tjoevere tjåadtjodh DISTRIBUTIVESNE *tsåekie*. Bergsland nimhtie jeahta dan bijre:

I objektskasus (spørsmål gogkoe), om et mindre klart avgrenset del av objektet som handlignen treffer, f.eks Dihte skongki mannem dom rudtjem. 'Han/hun stakk meg i ryggen (ett eller annet sted i ryggen) (mov nueliesieve) (Bergsland 1994:67)

Gosse fenomeene lea vijries dajvesne, vuesiehtæmman *dagkoe* jallh tjåadtje prolativihke akkusativesne dellie dihte kriebpesje DISTRIBUTIVE predikative.

6.4.2.4 Abstraakte

Sijhtem tjertestidh im Leah man hijven dam goerehtamme, guktie daate barre goh gotnesjimmie sjædta gieleste. s-ehts predikative aaj jæjhta gosse ij pronomeene vääjnh raajesisnie, jallh lea abstraakte, guktie daennie raajesisnie «*Åh, man njaelkie lij!*» (Inf. 8). Adjektive vuesehte bäästide aktene sæjjan jallh mij joem, maam åtna åssjelassine. (Nickel 1994:150.) Dam aaj maaha DISTRIBUTIVE predikativine gåhtjodh, dan åvteste *dan bijre* maam ussjede lea barre goh vijries dajvine jallh lea abstraakte aamhtese.

6.4.2.5 Sïejhme predikativehammoe vokaline

Naan gille dejstie jeenemes åtnalgovveminie adjektivh daennie systemesne annje dam sïejhme predikative hammoem vokaline *aelhkies/aelhkie*. Vuesiehtæmman vuelelen:

Aelhkies barkoe (Inf. 6)

Dihte barkoe lea aelhkie (Inf. 6)

Dan adjektiven predikativehammoe åtna seamma hammoem goh substantive. Vuesiehtamme vuelelen:

Attribuhte	Predikative
<i>aelhkies</i>	<i>aelhkie</i>

Tabelle 32: 3. systeemen attribuhte jñh predikative

Mubpie adjektive man lea seamma hammoe goh substantivehammoe lea *åehpies*, men dihte jeatja tjielke substantivehammoem predikativehammosne åådtje enn goh Bergsland Magga lægan tjaaleme. Bergsland Mattsson Maggan mietie lea dihte predikativehammoe *åehpie*, vuesiehtæmman *åehpies*; *pred. åehpie* 'kjent; kjenning' (Bergsland & Magga 1993:361) mearan dihte lea *åahpetje* mov saerniestæjjaj gaskems. *Åahpetje* lea naemhtie jarkoestamme "*åahpetje* 'kjent; kjennig'; *flt. åahpetjh*, 'kjenninger (innbyrdes)' = *ååhpetjh*" (Bergsland & Magga 1993:359) guktie resiproke lea. Dovne *åehpie* jñh *åahpetje* lea substanttivehammoe mah leah åtnalgovveme predikativesijjesne. Vuelelen tabeelesne vuesiehtamme:

Attribuhte	Predikative
<i>åehpies</i>	<i>åahpetje</i>

Tabelle 33: 3. systeemen attribuhte jñh predikative II

Bergsland tjeeli daen systeemen predikativen hammoe lij dovne -s jñh vokaline. (Bergsland 1994:52) Dihte lea saatnan, men dihte jæjhta ovnessie konteektine.

Daen systeemen leah dovne sjejhme adjektive man lea dovne -s jñh vokaline. Dah jeenemes åtnalgovvemine adjektivh aaj sjejhme vokaalem utnieh predikativesne. Daase lissine lea DISTRIBUTIVE predikative mij jæjhta gosse baaåstide vijries dajvese jallh prolativiske akkusativese vuesehte. Distributive predikative aaj jæjhta gosse baaåstide abstrakte aamhtesasse vuesehte.

6.4.3 Suf/Vokal *hts/hth*

Daen daehkien leah konsonaante maadtojne. Dah adjektivh mah daennie systeemesne leah aaj dennie voestes systeemesne goh *-hts* jñh *-hth* dovne attribuhtesne jñh predikativesne. Guktie voestes systeemesne tjeelim leah 35 adjektivh mah *hts* -gietjiem åadtjoeh gaaabpatjahkine gietjine jñh 18 mah åadtjoeh *-hth* gaaabpatjahkine gietjine. Dan bijre leam joe tjaaleme dennie voestes systeemen boelhketjinie 6.2.6 jñh 6.2.7. Mohte mov saerniestæjjaj mietie 10 daejstie adjektiviste åadtjoeh *-hts* attribuhtesne jñh *-hth* predikativesne aaj, seamma goh Bergslanden *hts*-gietjie attribuhtesne jñh *hth*-gietjie predikativesne. (Bergsland 1994(1982):118) Daate systeeme lea aaj seamma goh Bergslanden vijhtede systeeme c) "*Særtilfeller (Predikatformer for det meste foreledet c)*

tjelmehts, tjelmiehtadtje 'blind', bieljehts, bieljiehtadtje 'døv' (Bergsland 1994(1982):116).

Dah adjektivh vuelelen, 10 adjektivijh eevre seamma systeemen mietie juhtieh guktie Bergsland lea tjaaleme, *hts*-gietjie attribuhtesne j̄ih *hth* predikativesne. Dah adjektivh daennie systeemesne, aaj åadtjoeh *hts* j̄ih *hth* dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne gosse tjaengieh dan voestes systeemesne. Vuelelen leah naan vuesiehtimmieh j̄ih raajesh:

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>nommehts</i>	<i>nommeht/nimmeht</i>
2	<i>såajehts</i>	<i>såajeht</i>
3	<i>tjidtjehts</i>	<i>tjidtjehth</i>

Tabeelle 34: *hts* attribuhtesne j̄ih *hth* predikativesne

baenehts almetje (Inf. 7)
d̄ihthe almetje lea baeneht (Inf. 7)

6.5 Njealjede systeeme: Suf1/Suf2

Daennie systeemesne leah 322 adjektivh. Eah leah naan golme/-jallh nj̄ieljelihtses adjektivh mah daen systeemen mietie syjjesovvh gænnah, juktie eah golme/-nj̄ieljelihtses adjektivh tjoejh målsoeh, badth vokaale mubpene lihtsesne åenede jallh guhkede.

Voestes d̄æhkesne gusnie attribuhte lea *oeh* jallh guktie åarjel åarjelsaemien dajvesne -*ah* minngiegietjesne j̄ih predikative lea *an*, guktie tjojeje molse -*oe* maadtoste attribuhtesne j̄ih -*an* predikativesne. Daennie d̄æhkesne leah 302 adjektivh.

D̄ihthe mubpene d̄æhkesne daennie systeemesne leah -*ies*, -*oes* j̄ih -*as* gietjiejh attribuhtesne j̄ih -*an* predikativesne. Dennie d̄æhkesne leah barre 20 adjektivh. Vuelelen lea guvviedamme guktie dah d̄æhkijeh leah daennie systeemesne;

Nr	Njealjede systeeme: Suf 1/ Suf 2
1	- <i>h/n</i> (medtie 302)
2	- <i>s/n</i> (medtie 20)

Tabeelle 35: Njealjede systeemen attribuhte j̄ih predikative

Daennie systeemesne leah dihte ij-segmentaale morfologihke proesse gusnie *-ie*, *-oe* jñh *a*-maadtoe málsoeh *an*-maadtose attribuhteste predikativese.

6.5.1 Suf 1/Suf 2(h/n)

Voestes dæhkesne gusnie attribuhte lea *-oeh* jallh guktie åarjel åarjelsaemien dajvesne *-ah* minngiegietjesne jñh predikative lea *-an*, guktie tjoeye molse *-oe* maadtoste attribuhtesne jñh *-an* maadtose predikativesne. Daen dæhkien leah 302 adjektivh. 109 adjektivh mah *-ah* attribuhtesne jñh *-an* predikativesne. 46 adjektivh mah dovne *-oeh* jñh *-an* åadtjoeh predikativesne. 177 adjektivh mah *-oeh* attribuhtesne jñh *-an* predikativesne.

Dihthe mij lea gielteges daej adjektivigujmie, lea mejtie leah dah *-an* predikativegietjiej jallh mejtie leah adverbialh? Nickel jeahta adverbialh leah, Bergsland jeahta predikativehammoeh leah, Lagercrantz tjaala ahte daah adjektivh dah mah dah jielije adjektivh leah, jñh juaka daejtie adjektivide sjiere klaassese. Hasselbrinke våajnoes goh ij aalkovistie raaktan daejrieh maam satne galka vienhtedh, mohte minngiegeatjan aaj jeahta daate stoerre klasse.

Daah predikativen *an*-gietjiej leah adjektiven predikativegietjiej, dan åvteste dah leah tjjelke predikativen sijjesne, mohte dej leah seamma funksjovne goh adverbiale, gusnie adverbiale gellien aejkien åådtje genetiven *-n*-minngiegietjie. Daah predikativehammoeh dellie åadtjoeh genetiven gietjiem.

Bergslande tjaala daah leah naemhtie dej adjektivi bijre;

En del ord med stammevokal *oe* eller *a* som uttrykker form, utseende, stilling eller tilstand (mov nueliesieve), har attributtform på *-h*, og predikatform på *-n* (§32) og eventuelt en måtesform på *-de* (§60) (Bergsland 1994(1982):118)

Bergslande tjaala eevre seamma goh Nickel tjaala adverbialbi bijre;

Genetiv som adverbial kan betegne utseende, stilling, tilstand (mov nueliesieve) og lignende, og omtrentlig mengde eller mål. Utseende osv. kan uttrykkes med såkalt absolutt genetiv. Absolutt genetiv er en forbindelse av et substantiv i genetiv (ofte i pluralis) og forutgående attributt, predikativ eller adverbial som sier noe om dette substantivet. f.eks *vuolus oivviid med hodet ned, hodestups* (Nickel 1994:487)

Bergsland tjaala ahte hammoe, pliere jñh tsiehkje leah adjektivh (Bergsland 1994(1982):118) jñh Nickel tjaala dah leah adverbialh noerhtesaemiengielesne. (Nickel

1994:487) Hasselbrinke tjaala *-oeh-* minngiegietjesne attribuhtesne åtna jñh dah leah seerkesovveme substantivijste. Jñh Hasselbrinke vielie tjaala ahte vajnoeh barre goh dah adjektivh *eah naan predikativehammoeh utnieh* (Hasselbrink 1981:109). Mij leah dellie *oeh*-attribuhten predikativehammoe? Ovtetje bielesne Hasselbrinke tjaala ahte stoerre dehkie adjektivijste mah predikativehammosne *n*-ine orrejeh. Predikative hammoe *n* åådtje gktilihtseadjektivesne jñh *ge* jñh *ke* golmelihthes adjektivesne (Hasselbrink 1981:108). Destie vajnoe goh Hasselbrink daejtie getede goh gkte jokekehth systeemh.

Lagercrantz tjaala ahte dah adjektivh leah seerkesovveme substantivijste (Lagercrantz 1926:26). Dah adjektivh lea seerkesovveme substantivijste, mejstie dellie aaj maadtoem mahta vuejnedh. Vuesiehtemman tabeellesne vuelelen:

Nr	Substantive	Attribuhte	Maadtoe
1	<i>guffe</i>	<i>gffoeh</i>	<i>guffe</i>
2	<i>dulhtje/dulhtjie</i>	<i>dlhtjoeh</i>	<i>dulhtje</i>
3	<i>siesse</i>	<i>seassoeh</i>	<i>sesse</i>
4	<i>toesse</i>	<i>tassoeh</i>	<i>toesse</i>
5	<i>sovse</i>	<i>svsoeh</i>	<i>sovse</i>
6	<i>jase</i>	<i>jasoeh</i>	<i>jase</i>

Tabelle 36: Seerkeme substantive adjektivese

Daen systeemen maadtoej bijre aaj Lagercrantz tjaala. Satne tjaala daen systeemen lea dovne dovne *-a*, *-e* jñh *-o*-maadtoeh jñh ij leah aelhie gaavnedh dan systeemen maadtoe gusnie barre dhte attribuhtehammoe jallh predikativerhammoe ehpies lea (Lagercrantz 1923:87). Vielie tjaala semies daen systeemen adjektivi leah aksaange *-a* guktie destie mahta jiehtedh *maadtoe* aalkoevistie *a*-ine lij. (ibid. s. 87) Lagercrantzen mietie daah maadtoeh vjnesasse betieh gosse daejtie sojjehtidh jñh graadesojjehtidh, guktie Lagercrantzen jjtje vuesehte *smuahkah attr., pred. Smuahkan* jñh gosse graadesojjehtidh dam dellie *smuahkahkbpoe* (Lagercrantz 1926:87) (mov vealnjoehtjaeleme jñh nueliesieve) gusnie dhte *a*-maadtoe jjhta dellie mubpene lihthesne. Bergsland jñh Maggan mietie aaj *smuahkah; pred. smuahkan; komp. smuahkahkbpoe 'verbitt (om ansikt)'* (Bergsland & Magga 1993:280) Mubpie vuesiehtimmie ahte daen systeemen lea *-a* -maadtoe lea *skuapmah* vuesiehtemman

vuelelen dam adjektivem ;

Skuapmah båetskie (Inf. 2)

Nanny jeehti rovkijasse naemhtie, dihte båetskie dihte dan skuapman (Inf. 2)

Gusnie tjielke *a*-maadtojne lea. Badth eah leah man gellieh dejstie daennie systeemesne.

Manne vuajnam daate goh smaarehtjiertejoekehtse. *-ah-* jñh *-oeh* gietjieh leah tjielke jñh daamts smaareh-tjierteraastege Noerhte-Åarjelsaemien dajve jñh Åarjel-Åarjelsaemien dajven gaskems. (Bergsland & Magga 1993:6) Nuepies boejhkehtasse daase lea ahte *oeh*-gietjie lea urrebe gietjie *-ah*-gietjeste, jñh ahte *-a*-maadtoe predikativesne man lea *an*-gietjie lea baatsehts ovtetje *-a*-maadtoste.

Maadtoe lea aaj *e* daennie systeemesne, guktie Lagercrantz aaj tjaala dovne *-a,- e* jñh *-o*-maadtoeh (Lagercrantz 1923:85). Jñh Lagercrantz aaj tjaala adjektiveste maahta seerkedh orre substantivem;

Aus den Eigenschaftswörtern können besondere dingwörtliche Formen gebildet werden, die immer dort gebraucht werden, wo ein Eigenschaftswort in die Function eines Dingwortes eintritt (Lagercrantz 1926:26)

Substantiveste lea *e*-maadtoe mij sjædta *oe* -maadtojne adjektivese. Vuelelen naan vuesiehtimmieh daase guktie substantivh adjektivese seerkesuvvieh:

Nr	Substantive	Attribuhte	Maadtoe
1	<i>dulhtje/dulhtjie</i>	<i>dålhtjoeh</i>	<i>dulhtje-</i>
2	<i>siesse</i>	<i>seassoeh</i>	<i>siesse-</i>
3	<i>jåase</i>	<i>jåasoeh</i>	<i>jåase-</i>

Tabeelle 37: Substantiveste adjektivese

Substantive *dulhtje(en)* 'som snakker feilaktig, radbrekker språket, stotrer' (Bergsland & Magga 1993:67) guktie dellie sjædta *dulhtjestidh* 'stotre: snakke feilaktig, radbrekke språket; *si upassende ting' (Bergsland & Magga 1993:67) guktie dellie adjektivese jorkese *dålhtjoeh, dalhtjah; pred. dålhtjan, dalhtjan* 'som stotrer (som ikke kan språket ordentlig)' (Bergsland & Magga 1993:70) gusnie maadtoe dellie lea *-e*.

Jis vuartasjibie dam *siesse* 'makelig (person)' (Bergsland & Magga 1993:254) mij adjektivese jorkese *seassoeh; komp. Seassoehkåbpoe* 'sen, sen til å gå el. utføre noe, sen av seg' (Bergsland & Magga 1993:251) gusnie graadesojjehtidh dam baakoem, dellie dam seamma maadtoem *-oe* åtna goh baakoe lea adjektivine.

Guktie bijjelen tjeelim Bergsland tjaala hammoe, pliere jñh tsiehkje lea adjektive predikative jñh Nickel tjaala adverbiale lea. Vuelelen dah seamma adjektivh predikativehammojne:

Nr	Substantive	Attribuhte	Predikative
1	<i>dulhtje/dulhtje</i>	<i>dålhtjoeh</i>	<i>dålhtjan</i>
2	<i>siesse</i>	<i>seassoeh</i>	<i>seassoeh</i>
3	<i>jåase</i>	<i>jåasoeh</i>	<i>jåasan</i>

Tabelle 38: Seerkeme substantiveste adjektivese

Daate lea seerkesovveme substantiveste gusnie maadtoe desnie lea *-e-* jñh gosse dellie seerkeme adjektivese dellie sjædta *-oeh* jallh *-ah* attribuhtesne jñh *-an* predikativesne.

6.5.2 Adjektive molse: Suf 1/Suf 2(h/n) → Voestes systeeme

Daate dæhkie aaj molse dan voestes systeemes. Dah adjektivh mej leah *oeh* jallh *ah* attribuhtesne målsoeh jñh seamma hammoem vaalta predikativesne. Daej 266 adjektivijste leah barre 46 adjektivh mah nimhtie målsoeh. Aervedem vielie dagkerh teorijen mietie mæhtieh målsodh voestes systeemes. Gosse baakoeh seerkedh almetjh darjoeh gosse daerpies darjodh, gosse almetjh tjuerieh orre goerkesem åvtese buektedh jñh daarpesjeh orre baakoeh.

Vuesiehtæmman adjektive *jåasoeh* molse voestes systeemesen jñh seamma sienten vaalta meatan dam attribuhtehammoem predikativese.

Attribuhte, systeeme 1	Predikative, systeeme 1	Attribuhte, systeeme 4	Predikative, systeeme 4
<i>jåasoeh</i>	<i>jåasoeh</i>	<i>jåasoeh</i>	<i>jåasan</i>

Tabelle 39: 1. Systeeme - 4. systeeme målsome

jåasoeh almetje (Inf. 7)

dellie maahta aaj jiehtedh

dihthe almetje dan jåasoeh (Inf. 7)

predikativesne guktie dellie dan voestes systeemen mietie sojjesåvva.

Njealjede systeemen mietie predikativen hammoe lea *jåasan* guktie daennie raajesisnie

dihte almetje lea jáasan (Inf. 7)

Dihte joekehtse *jáasoeh* j̄ih *jáasan* gaskemsh lea gosse predikativehammoe *jáasan* dellie lea dihte VIHTIESTIMMIE J̄IH NÆNNOESTIMMIE adjektive. Jis vuortasjibie dam seammalaakan guktie Bergslande j̄ih Nickel dellie lea dihte predikativehammoe *jáasan* genitivehammosne mij buerkeste *stilling* j̄ih *tilstand* (Bergsland 1994:118) Subjeekte lea dan tseahkan b̄aateme jallh leah dennie tsiehkesne. Mearan gosse *jáasoeh* lea dihte iktegish-hammoe DURATIVE j̄ih PERMANEENTE predikative mij buerkeste subjeekte lea nimhtie, vuesiehtæmman altese meanoej mietie.

Daate genitive predikativehammoe buerkeste seammalaakan, guktie daate adjektive:

nahkere maana (Inf. 10)

maana lea nahkeren (Inf. 10)

Adjektive *nahkeren* lea genitivesne mij buerkeste subjeekte dennie tsiehkesne lea daeliedallah, badth ij leah iktegish nimhtie. Men guktie boelhkesne 6.2.9 aaj tjeelim dihte *n* lea aaj tjaangeminie dan attribuhtesæjjan.

6.5.3 Suf 1/ Suf 2(s/n)

Daennie systeemesne leah 20 adjektivh mah leah *oes/ies/as-an*, jallh tj̄ielkebe luhkie *-as*-adjektivh mah j̄arrieh *-an*-predikativese. gaektsie *-oes*-adjektivh mah j̄arrieh *-an*-predikativese, j̄ih ḡöökte adjektivh mej leah *ies* attribuhtegietjeh mah j̄arrieh *an*-predikativegeatjan.

Eah leah guhte tjaaleme jallh bieje me daejtie adjektivide naan adjektivi systeemen sijse. Bergsland j̄ih Magga lægan hævvi moeneme daejtie sov baaakoegærjesne *Åarjelsaemien-Daaroen baakoegærjesne* men idtjigan jiehtieh mennie systeemesne dagkerh adjektivh edtjeh årrodh. Dam åtnam ånnetji rovnege, dan åvteste dah adjektivh mah daennie systeemen d̄æhkesne, leah dagkerh adjektivh mah varki v̄ååjnesasse jijhtin j̄ih leah dagkerh adjektivh mah jeenems utnieh ḡielesne, vuesiehtæmman *saetnies – saatnan, staeries – staaran, hujnies – h̄ajnan jnv.*

Daen systeemen d̄æhkesne leah sj̄iere, siejhme j̄ih dihte daamtaj åarjelsaemien IJ-SEGMENTAALE MORFOLOGIHKE PROSEESSE *tjoejemålsome*. Saemiengieline lea segmentaale morfologihken proseessh. Daennie systeemesne lea dellie dihte IJ-MORFOLOGIHKE prosesse *tjoejemålsome* jarngesne. Dah primæremaadtoeh leah *-ie* j̄ih *-oe* j̄ih *-a*

minngielihtsine. Dichte allomorfe lea *-s* attribuhtesne guktie destie maahta vuejnedh mejtie attribuhtesne tjáadtje, vuesiehtæmman *staeries* gusnie *ie*-maadtoe lea, dellie *-s:e* vuesehte ahte lea attribuhte. Predikativesne lea *-n:e*, jñh desnie lea dichte tjojemålsome aaj, mij vuesehte ahte lea predikative, vuesiehtæmman *staaran*.

Guktie dah adjektivh naemhtie málsoeh guktie vuelelen;

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>hujnies</i>	<i>håjnan</i>
2	<i>såmskoes</i>	<i>såmskan</i>
3	<i>njerries</i>	<i>njarran</i>

Tabelle 40: 4. systeemen attribuhte jñh predikative

Vuesiehtæmman vuelelen:

dichte njerries kaarre (Inf. 9)

hov dan njarran (Inf. 9)

Bergslanden jñh Magga lægan aaj tjaaleme dan bñjre *njerrie*: '*fattiglem, lutfattig menneske*' (Bergsland & Magga 1993:209), badth dellie barre substantivehammojne tjaalasovveme. Sñjñhme seerkeme substantiveste adjektivese lea attribuhte *-s* lissiehtidh guktie dellie áadtje sñjñhme adjektivem.

Dichte mij lea gielteges daejnie lea ahte predikative hammoe lea *njarran*. Daestie aaj seerkeme veerbese, gustie dellie seerkedh predikative hammoste, vuesiehtæmman;

dichte eevre njarrasi (Inf. 9)

Bergsland jñh Magga naemhtie tjaeliejægan dan bñjre *njarraridh* '*være utfattig*' (Bergsland & Magga 1993:208) mohte dichte *-ridh* jñh *-sidh* gietjeh leah gáabpatjahkh passive veerbegietjeh, guktie vuajnam daate goh smaarehtjertejoekehtse. Daen adjektiven lea *ie*-maadtoe, mohte áadtje dam *-a*-maadtoem gosse predikativese jáhta jñh gosse seerkedh adjektiveste veerbese. Eah dah adjektivh jallh veerbh tjáadtjoeh mennie baakoegærjesne gænnah. Mubpie adjektive

såmskoes áejjeh (Inf. 3)

mov áejjeh aaj såmskan (Inf. 3)

Naemhtie lea tjaalasovveme *såmskoes*, *samskoes*, *samskas*; *pred. såmskan*, *samskan*: '*ør*,

forvirret, distré' (Bergsland & Magga 1993:304) Gusnie *såmskan* lea tjjelke predikativehammoe. Dihte adjektive aaj molse dan voestes systeemese, guktie dellie aaj attribuhtehammoe vaalta seamma hammoem predikativesne. Guktie dellie aaj orre goerkesem åådtje. Adjektive *hujnies, hånjan* åådtje predikativesne, aaj baakoegærjan mietie; "*hånnoes, hajnas, hujnies; pred. hånjan, hujnienbedrøvet, trist (om person); bedrøvelig (om melodi); *engstelig, mismodig*" (Bergsland & Magga 1993:134). Daate adjektive åådtje dovne illative *hånjan* jñh genitive *hujnien* predikativesne Bergsland jñh Maggan mietie. Saerniestæjjaj mietie barre dam *hånjan* (Inf. 7).

Guktie bijjelen tjeelim, Bergsland tjeeli dagkerh adjektivh buerkeste hammoem jñh sijjiem, guktie våajnoe jnv. Seamma guktie Nickel tjaala adverbialli bijre. Dah adverbialh bijjelen *h/n-* dåehkesne leah genitivehammosne. Adverbialh maehtieh ovnessie kasusisnie tjåadtjodh, jñh gellie adjektivh aaj vuesiehtæmman innesivesne tjåadtjoeh, dan åvteste gosse adjektive predicative sijjesne tjåådtje kasusisnie guktie daennie raajesisnie "*manne leam aavosne*" dellie lea dihte adjektive predikativesijjesne seamma goh lissiehtimmieadverbialle (dg. 'utfyllingsadverbial'), guktie Nickel tjaala;

Adverbialet betegner *stedet* subjektet kommer til, eller *tilstanden* subjektet kommer opp i (Nickel 1994:492)

Hujnien nænnoste mov veanhoem ahte predikative hammoe lea aaj adverbialline jñh aaj vuesehte ahte dah predikativh tjåadtjoeh dovne genitivesne, innesivense jñh illativesne. Illativesne guktie *hånjan*, mij lea Nickelen baakoejgumie "*tilstanden subjektet kommer opp i*" (Nickel 1994:492).

Manne vuajnam daen systemen dåehkien adjektivh goh *baatsehtsh* juktie barre göökteluhkie adjektivh aajmene. Guktie guarkam lea daate systeeme sjiere åarjelsaemien systeeme. Eah leah mubpiej saemien gieli dagkere attribuhtepredikativen systeeme, gusnie IJ-MORFOLOGIHKE PROSEESSE attribuhteste *ies*, *-oes*, jallh *-as* nimhtie målsoeh *-an*-geatjan predikativesne.

6.5.4 Adjektive molse: Suf 1/Suf 2(s/n) → Voestes systeeme

Gellieh dejstie aaj maehtieh målsodh voestes systeemese semantihken muhteste.

Dah njealjede systeeme-adjektivh aaj målsoeh voestes systeemese, guktie dellie predikativehammoe vaalta seamma hammoem guktie attribuhte. Daennie systeemesne leah barre 8 adjektivh.

Dihste voestes dâehkie daennie systeemesne, adjektivh mah *ies*, *oes* jih *as* attribuhtesne mâlsoeh jih seamma hammoem vaalta predikativesne.

Nr	Attribuhte	Predikative, systeeme 4	Predikative, systeeme 1
1	<i>plijhkies</i>	<i>plæjhkan</i>	<i>plijhkies</i>
2	<i>såmskoes</i>	<i>såmskan</i>	<i>såmskoes</i>

Tabeele 41: Målsome njealjede systeemeste voestes systeemesne

Adjektive *plijhkies* göökte predikative hammoeh åtna *plæjhkan* jih *plijhkies*. Gosse tjoeye molse attribuhteste predikativese dellie dennie njealjede systeemesne.

pliejhkies ååredæjja (Inf. 4)

datne maa pleajhkan daelie (Inf. 4)

Daate njealjeden systemen predikative buerkeste ahte lea daelie-dallah *plæjhkan* jallh NON-DURATIVE jih annjebodts, jallh Bergslanden baakoejgumie *stilling* jih *tilstand* (Bergsland 1994:118). Mohte gosse *pliejhkies* sjædta predikativesne guktie daennie raajesisnie:

dihste maa pliejhkies (Inf. 4)

buerkeste ahte dihte lea DURATIVE, jih gosse dam graadesojjehtidh:

dihste tyjje lea pliejhkebe mubpeste (Inf. 4)

guktie buerkeste ahte dihte tyjje lea DURATIVE *pliejhkebe* mubpeste, vuesiehtæmman plåajhkedamme gosse gåvnasjamme ålkine.

Mubpie vuesiehtimmie lea *såmskoes* jallh *såmskan* predikativesne mij jorkese don voestes systeemesne gosse NÆNNOESTIMMIE jih VIHTIESTIMMIE predikativine edtja sjidtedh.

såmskoes åejjeh (Inf. 1)

åejjeh dan såmskan (Inf. 1)

såmskan buerkeste subjeekte lea dan tseahkan jallh lea dennie tsiehkesne (Bergsland 1994:118). Gosse dellie adjektive molse, dellie predikative vaalta seamma hammoem goh attribuhte, vuesiehtæmman vuelelen

datne maa såmskoes (Inf. 2)

mij DURATIVE goerkesem guadta, jih buerkeste subjeekte lea iktegisth nimhtie, sov meanoej mietie.

Mubpie jorkesimmie lea OVVIHTIESVOETE, KVOTATIVE-DUBATIVE, goerkesasse. Govloes goh göökte adjektivh leah *-ies* attribuhtesne jñh mah jårrieh *-an* predikativegeatjan.

Nr	Attribuhte 4	Predikative 4	Attribuhte 1	Predikative 1
1	<i>staeries</i>	<i>staaran</i>	<i>staeries</i>	<i>staeries</i>
2	<i>saetnies</i>	<i>saatnan</i>	<i>saetnies</i>	<i>saetnies</i>

Tabeelle 42: Njealjede systeemen målsome voestes systeemese

Staeries mïerhke

Dihthe staaran lea

Daate adjektive aaj vâajnoe goh jorkese, vuelelen lea siejhme predikativehammoe:

Viesjies dihte åejvie gosse tjædtjebe dorje dam maam ij staaran lea. (BIE1985:86)

Mohte vuesiehtæmman vuelelen naan gusnie *staeries* aaj predikativesne;

Darjoej dam maam hijven jñh staeries lij almetjidie. (mov nueliesïeve). (BIE1985:86)

Gaajhkesh tjuerïeh giemhpes årrodh, jñh darjodh dam mij staeries lea. (mov nueliesïeve) (BIE1985:86)

Gaajhkesh badth daejrieh man staeries lea jñh guktie mov sijhteme. (mov nueliesïeve) (BIE1985:86)

Staeries jñh *saetnies* leah adjektivh mah jeenes utnieh gïelesne. Akte saerniestæjjan mïetie, gosse attribuhtehammoem predikativesijjesne lij dellie KVOTATIVE-DUBATIVE goerkesem åvtese buakta, jñh dle daejtie vuesiehtimmide utni;

dihthe lea saatnan (Inf. 1)

Gosse nimhtie jeehti, jñjtje meehti nænnoestidh jñh vihtiestidh ahte saatnan lij. Raajese vuelelen ;

daate lea gujht saetnies (Inf. 1)

buerkeste sopsestæjja saerneste maam joem, mohte ij soptsestæjja jñjtje maehtïeh vihtiestidh mejtie saatnan lea. Soptsestæjja vuesehtæmman govleme maam men ij jñjtje maehtïeh nænnoestidh mejtie saatnan jallh vihties lea. Daate DAATE KVOTATIVE-DUBATIVE lea. Jis bååstide vñjlelem dan raajesasse:

Gaajhkesh tjuerïeh giemhpes årrodh, jñh darjodh dam mij staeries lea. (BIE1985:86)

Dellie maahta dam *staeries* daennie raajesisnie guarkedh goh dihte mij, jiehts, edtji staaran årrodh jih eah subjeekth daennie raajesne jijtjh maehtieh nænnoestidh jallh viehtiestidh mejtie lea staaran jallh ij.

6.6 Vierhtiedimmie

Manne leam daennie boelhkesne vuesiehtamme guktie dah jaarjelsaemien guektienlihts attribuhte jih predikativehammoeh leah jih guktie dah målsoeh. Manne leam veedtjeme daejtie adjektivide giallatekno jnih divvun gaaltijefijlh. (GD2010). Jih destie leam raarhkeme olkese dejtie orrelöönemeadjektivide.

Dennie voestes systeemesne leah medtie 452 adjektivh, jih dejstie lea medtie 180 adjektivh guektienlihts adjektivh. Mubpene systeemesne leah 172 siejhme adjektivh jih 852 orrelööneme adjektivh guktie sjædta 1024 adjektivh. Gåalmadinie systeemesne lea medtie 348 adjektivh, dellie dovne guektienlihts jih guelmienlihts adjektivh. Jih dennie njealjadinie systeemesne leah 322 adjektivh tjåanghkanamme. Båetije bielesne våajnoe guvvesne:

<p>Voeste systeeme</p> <p><i>V/V; s/s;hts/hts;hth/hth;h/h;n/n</i></p> <p>452 adjektivh (m.å) jñh 1291 (m.m)</p>

<p>Mubpie systeeme</p> <p><i>V/-s</i></p> <p>172 sñejhme adjektivh</p> <p>852 löönemeadjektivh</p> <p>1024 ektesne</p>

<p>Gåalmede systeeme</p> <p><i>-s/V; hts/hth</i></p> <p>348 adjektivh</p>
--

<p>Njealjede systeeme</p> <p><i>-h/ -n; -s/-n</i></p> <p>322 adjektivh</p>

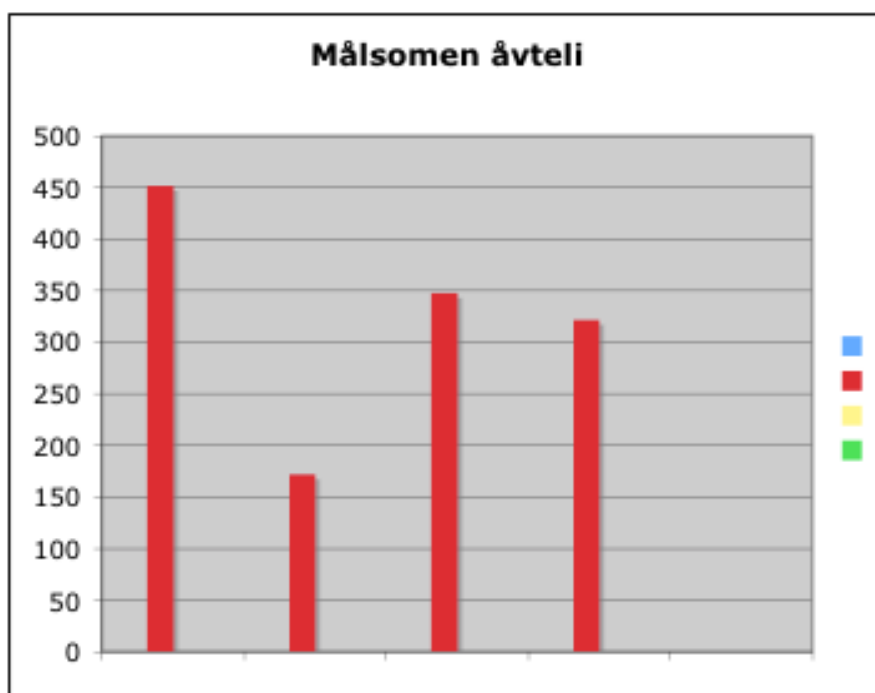
Guvvie 3: Man gellieh adjektivh fiereguhtene systeemesne

Voestes systeemesne dihte systeeme gusnie jeenems adjektivh 452 målsomen åvteli jñh 1291 målsomen mænngan juktie dihte dihte systeeme gosse dah mubpieh systeemh målsøeh. Dihte voestes systeeme gusnie attribuhte jñh predikative lea Bergslanden systeemen mietie voestes systeeme; 1 a. jñh 1 b., gusnie tjaala *'samme form som attributt og predikat'* jñh Bergslande systeeme 2.a, Daase aaj Bergslanden gåalmede systeeme gusnie *es* attribuhtesne jñh *ehke* predikativesne. Daate systeeme lea aaj Bergslanden systeemen mietie vijhtede c. systeeme, *'Særtilfeller (predikatformen for det meste foreldet)*. (Bergsland 1994(1982):116.) Daate aaj seamma systeeme goh Bergslanden voestes systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):52). Dah adjektivh daennie systeemesne lea NÅLLA-OPERASJOVNE, attribuhte jñh predikativehammoeh seamma hammoeh. Daennie systeemesne leah gaajhkh maadtoeh -*ie*, -*oe*, -*a* jñh -*e*, jñh gaajhkh nuelie-maadtoeh. Daen systeemesne adjektivh mubpijste systeemijste bætieh.

Mubpie systeeme lea Bergslanden systeemen mietie njealjede systeeme, gusnie tjåådtje *'Attributtform uten, predikatform med -s'* (op.cit). Daen systeemen maadtoe lea $-e^1$ jñ e^2 jñ nuelie maadtoe lea aaj *-ie*. Jeenemes daejstie adjektivijste Leah aaj daelie dan voestes systeemes tjaangeminie. Daate systeeme lea aaj seamma goh Bergslanden gålmede systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):53). Dah lööneme adjektivh daamtaj seamma attribuhte jñ predikativehamoeh åadtjoeh goh adjektivh mubpene systeemesne, jñ dan åvteste dah löönemebaakoeh disse bööremes sjiehtin.

Gålmede systeeme lea Bergslande systeemen mietie mubpie systeeme, 2 a. gusnie tjaala *"Attributtform med -s, Predikat uten (eller med -s)"* (op.cit). Daate aaj seamma systeeme goh Bergslanden mubpie systeeme seamma grammatihkegærjesne (Bergsland 1994(1982):52). Maadtoe jñ nueliemaadtoe daesnie lea *-ie*. Bergsland aaj tjaala altese grammatihkegærjesne (1994(1982):52) ahte daate dåehkie aaj åtna *-s* predikativesne. Daen systeemen lea göökte ovmesse predikativh, akte siejhme predikative mij *s* orreje jñ mubpie jis DISTRIBUTIVE predikative mij vokaline orreje. Naan gille dejistie jeenemes åtnalgovveminie adjektivijste aaj vokalem utnieh predikativesne. Gålmede systeemeste aaj adjektivh vaanenieh jñ målsoeh dan voestes syteeemesne.

Bergslanden njealjede systeeme lea seamma goh daate systeeme (Bergsland 1994(1982):53). Daennie systeemesne lea dihte IKKE-MORFOLOGIHKE proseesse, tjojemålsome. Daen systeemen maadtoe lea *-ie* jñ *-oe* jñ *-ah*. Attribuhte orreje *s*:ine jallh *h*:ine jñ tjoje molse *-an* predikativehamose. Vuelelen lea diagramme mij vuesehte man gellieh adektivh Leah fiereguhtene daaletje attribuhte-predikativen systeemesne:

Guvvie 4: Attribuhte-predikative målsomen åvteli

Vuelelen buerkestem man åvteste joekehtse Bergslanden systeemijste jìh daaletje systeemese. Bergslanden leah göökte systeemh, akte gusnie leah vjìhte systeemh (Bergsland 1994(1982):116) jìh mubpie systeeme gusnie njìelje systeemh (Bergsland 1994(1982):52).

Gusnie Bergslanden systeemen leah predikative hammoe, desnie noerhte-åarjelsemin raedtesne seerkemegietjine goerksovveme, vuesiehtæmman *eske*-gietjie, *-ehke*-gietjie jìh aaj såamesi mietie *adtje*-gietjie. *-skiëlmeske*, *-rååpsehke*, *-aeblihtadtje*, *-jalkede* mij lea Bergslanden mietie predikativehammoe jìh lea seerkemegietjine sjìdteme daaletje attribuhte-predikative systeemese. Varki viht juvlehtem daejtie baakojde gusnie joekehts;

Dah hammoe *eske*, *-ehke*, *-adtje*, *-de* gietjeh leah Bergslanden mietie predikativehammoe, mearan leah seerkeme gietjeh noerhte-åarjelsaemien raedtesne. Dìhte minngemes *-de* ij leah daarah seerkemegietjie, badth aervedem dìhte mahte lea bårastovveme hammoe. Bergslanden attribuhte-predikativen systeeme jìh daaletje attribuhte-predikativen systeemen gaskems lea naan morfologihke joekehts, vuesiehtæmman vuelelen:

Adjektive *skielme* 'skjelm, skurk' (Bergsland & Magga 1993:264) mij lea dellie substantive j̄ih *skielmeske* 'skjelmsk; skjelm' (op.cit) lea adjektiven hammoe. *-eske* gietjiem leah guerksovvem goh seerkemegietjine. *-eske* gietjie lij govlesovveme dagkeri baakojne, vuesiehtæmman *gierkeske, saadteske, balneske, goebleske, saadteske, morhteske* gosse laantem j̄ih dajvem buerkiestidh.

Adjektive *jalke* (Bergsland & Magga 1993:141) maam Bergslanden mietie lea d̄ihte sov vijhtedinie systeemesne, vuesiehtæmman "5. *Særtilfeller (predikatformen for det meste foreldet) b, jalke, jalkede jevn, slett*" (Bergsland 1994(1982):116). Daate adjektive lea göökte ovmesse adjektivh noerhte-åarjelsaemien radtesne, gusnie *jalke* lea dovne attribuhte j̄ih predikativehammoe, tjaanga daen voestes systeemesne, *jalkede* lea guelmienlihts adjektive j̄ih substantive mij buerkeste dam distributivitemem gusnie åådtje *jalkeds* dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne., guktie dah adjektivh tjaengieh dan voestes systeemesne.

Bergslanden mietie lea d̄ihte *-ehke* gietjie predikativehammoe gåalmadinie systeemesne (Bergsland 1994(1982):116) badth d̄ihte lea t̄j̄jelke seerkemegietjie noerhte-åarjelsaemien raedtesne. *-ehke*-gietjie sjædta dellie dovne attribuhtesne j̄ih predikativesne. Daate *-ehke*-gietjie lea seamma goh d̄ihte såevmien *-ehke*-gietjie aaj. *-ehke*-gietjie lea semantihken j̄ih funksjovnen mietie seamma åarjelsaemiengïelesne j̄ih såevmiengïelesne.

Bergslanden mietie lea d̄ihte *adtje*-gietjie predikativehammoe j̄ih substantivehammoe, badth naan saerniestæjjaj mietie lij d̄ihte noerhte-Åarjelsaemien dajvesne lea d̄ihte seerkemegietjie, mij guadta dam frekventative kontinuative j̄ih diminutive goerkesem. Guktie dellie *aeblehts* j̄ih *aeblihtadtje* leah göökte joekehts adjektivh mah tjaengieh dan voestes systeemesne.

Bergslanden mietie lea aaj *gabtege* predikativehammoe (Bergsland 1994(1982):116) mohte ij leah d̄ihte baakoe åehpies noerhte-åarjelsaemien raedtesne. Adjektive *gabte* lea dovne attribuhte j̄ih predikativehammoe mij lea voestes systeemesne.

Clark jeahta *The principle of contrast states any difference in **form** in a language marks a difference in **meaning*** (Clark 1987:2). Clarken mietie jeahta joekehts hammoeh joekehtslaakan guarkedh. Gosse leah leksikaale kontraasth teermi gaskemsh mah joekedieh smaareh-tjïertide, soptsestimmievuekide jïh konnotasjovnde. Gellieh dejstie kontraastijste leah tjïelkes, mearan dah mubpieh eah leah. Fïerhtene gïelesne leah dïejvesh jïh lahtesh mah sinsætnan lihkes jallh sinsitnide geptjïeh. Gelline lehkesne jallh gellien aejkien dle maehtieh dejtie låtnodh, jïh leah daennie tsïehkesne ahte '*overlap*' jïh '*partielle synonymije* (Clark 1987:4). Gosse dagkerh baakoeh jïjhtieh, Vuesiehtæmman *rööpses* jïh *rååpsehke* (Bergsland & Magga 1993:242) jallh *aeblehts* jïh *aeblietadtje* (Bergsland & Magga 1993:21) jïh *jalke* jïh *jalkede* (Bergsland & Magga 1993:141) dellie akte jeatja baakoe gåhkalåvva dehtie maadthbaakoste. Dagkerh adjektivh goh rööpses jïh rååpsehke vuesiehtieh ahte dïhte *gaptjese* ij leah equivalenteente synonymijasse. Mearan göökte baakoeh maehtieh låtnodh naan aejkien, eah dellie daarpesjh iktegisth nimhtie. Jïh dejnie tsïehkine gusnie eah leah equivalenteente, hov vuesiehtieh eah leah synonymije gaajhkine tsïehkine jallh lehkine. Guktie dellie lea jïjnïh synonymh mah våajnoeh barre goh synonymh, badth eah leah! Baakoeh joekehtslakan guerksåvva dajvijste dajvide. Ij leah barre dïhte men soptsestimmievuekine leah aaj emotïve *kolleringh* jïh konnotasjovnh. Guktie vuesiehtæmman *rååpsehke* (Bergsland & Magga 1993:242) lea tjïelke predikativehammoe åarjel-åarjelsaemien raedtesne jïh lea seerkemiegietjine noerhte-åarjelsaemienraedtesne mij buerkeste ahte lea debpelen dahkoe *rööpses*, men ij leah eevre *rööpses*. Soptsestæjjah veeljïeh baakoeh mah vuesiehtieh sijjen vuajnojde jïh attitude duejtie mubpide jallh byjresasse.

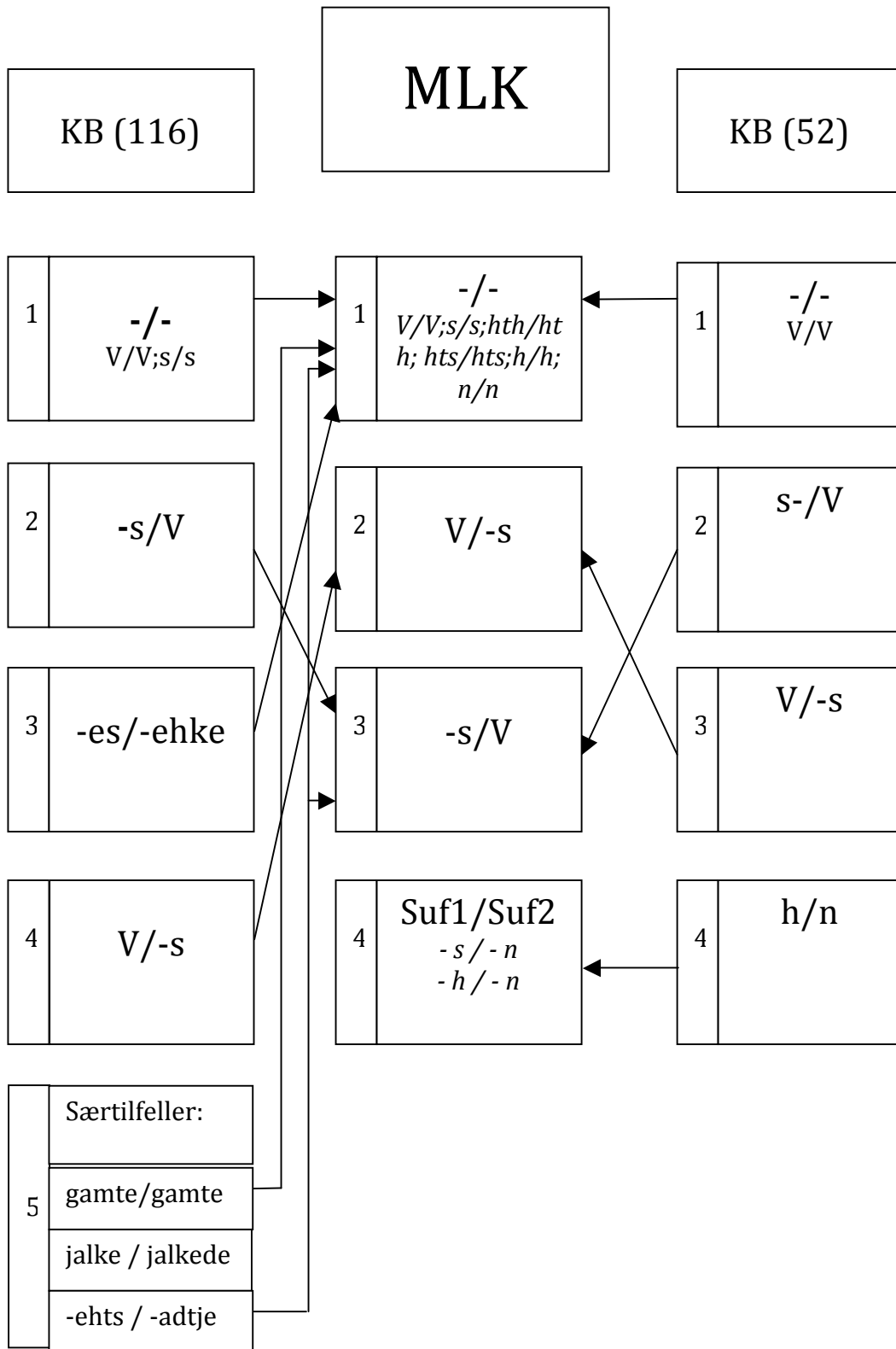
Gosse almetjh joekehts goerkesem biejjïeh ovmesse baakojde, vuesiehtæmman *dïevhtedh raejkide*. Almetjh daarpesjïeh orre baakoeh, vuesiehtæmman, gosse eah mujhtieh jallh gosse eah baakoeh gååvnesieh. Eah dellie almetjh gænnah provhkh dejtie baakoe-formeelle vierhtieh mah jaksoes leah gosse daarpesjïeh orre baakojde darjodh. Vuesiehtæman leah almetjh daarpesjamme baakoehammoem mij buerkeste ahte klaerie lea debpelen dahkoe maam adjektive buerkeste, vuesiehtæmman *rååpsehke*. Jïllhts baakoelåhkosne kaanne gååvnesamme gietjïeh jallh baakoehammoeh, vuesiehtæmman "*rööpses-masten, *reepses-masten rødaktig* jallh "*rööpses-laaketje, *reepses-laaketje rødaktig*" (Bergsland & Magga 1993:242) mah debpelen dahkoe seammalaakan buerkiestieh, men dej leah dellie jeatjah konnotasjovnh jallh kolleringh.

Mubpie adjektive vuesiehtæmman lij dihte *aeblehts* j̄ih *aeblihtadtje* gusnie naan saerniestæjjaj mietie dihte *adtje*-gietjie lea frekventative, kontinuative j̄ih aaj diminutive goerkesem åådtjeme. Gåalmede vuesiehtimie lij dihte *jalkede* mij lea distributive goerkesem åådtjeme noerhte-åarjelsaemien raedtesne mearan lea tjjelke predikativehammoe åarjel-åarjelsaemien dajvesne.

Nimhtie baakoeh joekedieh j̄ih almetjh orre baakoeh darjoeh j̄ih joekehts goerkesem biejjeh baakojde. Men naan adjektivh eah jeatjadehtieh, naan leah nimhtie ahte baetsieh sijjen baakoehammojne j̄ih man åvteste nimhtie?

Gosse orre baakoeh bætieh jallh baakoeh joekedieh guektien/-jallh gellienhaaran dellie lea aaj akte proseesse mij tsagkeste dejtie suppletive hammojde. Clark jeahta dihte lea *pre-emption by synonymy* (Clark 1987:7). Clark jeahta dah stinkes j̄ih konsisteente hammoeh leah guedteles baakoeh dan åvteste soptsestæjjah leah åehpies dej konvensjoneelle hammoejgumie gosse orre hammoeh sjidtieh. Nimhtie baakoeh seamma kontraastem gorredieh baeliej mietie. Dah stinkes j̄ih konsisteente adjektivh leah dagkerh adjektivh goh, vuesiehtæmman *gieries* -*gearehke* mij lea gåalmadinie systeemesne, *jaame/jaames* mij lea mubpene systeemesne j̄ih *kråavvoeh/kråavvan* mij lea njealjadinie systeemesne. Dah adjektivh leah barre vuesiehtæmman, j̄ienebh hov adjektivh mah leah dennie hammosne goh ovtetje. Dah leah baatsehts j̄ih dagkerh adjektivh eah man varki jeatjadehtieh dan åvteste dah adjektivh vâajnoeh goh lea stinkes adjektivh gielesne j̄ih lea aaj dobtshidie viedteldihkie. *The Principle of Contrast* lea læjhkan daerpies j̄ih vihkeles, dan åvteste dihte viehkehte konvensjonaliteetem j̄ih aerpiesvoetem gielesne gorredidh.

Dah joekehth daaletje systeemen j̄ih Bergslanden göökti systeemi gaskems naemhtie guvvine vâajnoe bætije bielesne:

Guvvie 5: Daaletje systeeme mohtedamme Bergslanden göökte systeemigujmie

6.7 *Veesmedahke*

Dah ovtetje predikativehammoeh Bergsladen systeemesne *-ehke, -adtje, -eske, -de* leah seerkemegietjine daaletje systeemesne. Bergsladen systeemen leah vjijhte systeemh (Bergsland 1994:116) mearan dihte daaletje systeemen leah njielje systeemh. Daaletje systeemen lea akte *S-SYSTEEME* gusnie golme systeemh, jih akte systeeme gusnie *IJ-SEGMENTAALE MORFOLOGIHKE* prossesse lea jarngesne.

Daaletje attribuhte-predikative *s-* systeemen leah kompleekse maalsomh. Dan maalsomen jarngesne leah dihte derivasjovne *-s*, gusnie lissehte *s*, jih dihte *0-*derivajasjovne, gusnie sleajhta *s* jih minngemes gosse *-s* sjædta *-h*. Dihte lissiehtimmie *-s* ovmessie lea: *SÏEJHME ATTRIBUHTE-PREDIKATIVEN MÏERHKE, DURATIVE* jih *NÆNNOESTIMMIE, VIHTIESTIMMIE* mïerhke. Dihte *0-*derivajasjovne, gusnie sleajhta aktem *-s*, leah: *SÏEJHME ATTRIBUHTE-PREDIKATIVEN MÏERHKE, NON-DURATIVE, KVOTATIV-DUBATIV, DISTRIBUTIVE* *JÏH ABSTRAAKTE*. *-h* gietjie lea *NON-DURATIVE* mïerhke. Gosse adjektivh maalsoeh, dellie voestes systeemese maalsoeh.

7 **Attribuhten adjektiven gellientaallenhammoej bealesne**

Daennie boelhkesne tjaalam guktie attribuhte kongruensesojjehte substantiven gellientaallenhammoejgumie. Tjïertestimmien gaavhtan daerpies jiehtedh im leah manne dan jïjnjem goerehtalleme dan bijre, men mov leah læjhkan vierhtieh mah dan raadtan daejriehhtieh aarjelsaemiengïelesne leah aaj kongruensesojjehtimmie attribuhte jih gellientaallen substantivi gaskems. Naan adjektivh jih raajesh åvtese vuelelen buaktam.

Eah guhte dejstie giëh leah tjaaleme aarjelsaemien adjektivi bijre, moeneme mejtie aarjelsaemien leah kongruensesojjehtimmie attribuhte jih substantive gaskems. Bergsland tjaala attribuhte jih predikativehammoe utnieh seamma hammoeh sahth mejtie leah aktentaallesne jallh gellientaallesne leah (Bergsland 1994(1982):115).

Åarjelsaemiengïelesne aaj vääjnoe goh leah adjektivh mah attribuhtesne gellientaallenhammoeh åadtjoeh gosse substantive lea gellientaallenhammosne, vuesiehtæmman dihteadjektive *faavroes* jih *faavroeh*.

Skuvlebaelijste leam liereme eah leah jaarjelsaemiengiesne naan gellientallenhammoeh adjektivine. Læjhkan badth leam govleme såamesh nimhtie dejtie baakojde *faavroes* aktentaallesne jïh *faavroeh* gellientaallesne provhkeme. Daate aaj govloes goh sjïere soptsestimievuekie kaarri gaskemsh, juktie såemies nyjsenæjjah saerniestæjjijste tsyögkehtallin tjarki dam gosse eelkim dejtie gihtjedidh daej baakoej bijre.

Attribuhte sg.	Predikative sg.	Attribuhte pl.	Predikative pl.
<i>faavroes</i>	<i>faavroes</i>	<i>faavroeh</i>	<i>faavroeh</i>

Tabeelle 43: Aaktentaallen-gellientaallen: *faavroes/faavroeh*

faavroes niejte jïh dihte niejte lea faavroes (Inf. 3 & Inf. 5)

faavroeh niejth jïh dah niejth leah faavroeh (Inf. 3 & Inf. 5)

Gosse daejtie adjektivide graadesojjehtidh, dellie saerniestæjjah dam graadesojjehtin goh *oe*-maadtoe adjektive, gusnie dellie dejtie guhkieshammojde utnin "*faavroehkåbpoe*" jïh "*faavroehkommes*". Badth Hasselbrinke naemhtie tjaala "*Langer Endvokal wird im Komp.verkürzt, z.B. buörie ‚gut‘, buör’ebe ‚besser‘; faavruo ‚schön, faavrube ‚schöner*" (Hasselbrink 1982:109). Guktie guarkam ovtetje dejtie åenekshammojde utnin gosse dam baakoe graadesojjehtidh. Ij lin dan åenekshammoeh ovnohkens mov saerniestæjjide, jiehtieh gåarede dovne åenekshammoeh jïh guhkieshammoeh utnedh, badth ajve jeehtin sijjide buerebe govloes dejtie guhkieshammojde *faavroehkåbpoe* komparativesne jïh *faavroehkommes* superlativesne utnedh. Daate adjektive lea dellie guektienhaaran gosse galka dam graadesojjehtidh, mohte guhkieshammojde lea jeenemes daej biejjiej åtnalgovveminie.

Vuelelen tabeellesne vuesiehtamme;

Positive	Komparative	Superlative
<i>faavroeh/faavroes</i>	<i>faavroehkåbpoe</i>	<i>faavroehkommes</i>
<i>faavroeh/faavroes</i>	<i>faavrebe</i>	<i>faavremes</i>

Tabeelle 44: Adjektiven '*faavroes*' graadesojjehtimmie

Nimhtie lea Ella Holm Bull graadesojjehtamme, vuesiehtæmman;

Faahketji dellie dihte faavremes niejte dejtie mubpide jeehti (BIR2002:52)

Daesnie lea dihte *faavremes* aktentaallen subjeektese viedteldihkie *niejte* mohte Bergslanden mietie lea dah ånekhshammojde aaj gellientaallen subjeektese viedteldihkie, vuesiehtæmman;

Saemien nyjsenæjjah badth faavrobe jijtse vaarjoej sisnie (BER1987:63)

Akten saerniestæjjan mietie dihte adjektive sojjehte subjeekten mietie, vuesiehtæmman;

Dihte niejte faavrebe (Inf. 5)

Dah niejth sagki faavroehkåbpoe (Inf. 5)

Mearan mubpie gaaltije nimhtie jeahta:

Dihte faavrebe goh gaajhkh doeh jeatjah, dihte faavroehkommes gåessie vuajneme
(NKAP)

Guktie daen mietie ij leah dihte sojjesovveme taalli mietie. Manne vuajnam daate göökte joekehts adjektivh, gusnie akte lea *oe*-maadtojne jñh mubpie jis lea *e*-maadtojne.

Dihte proseesse lea aaj daejnie adjektivine sjidteme *faavroe* → *faavre* sjidteme. *faavre* lea dellie substantivehammoe. Baakoe *faavre* tjåådtje baakoegærjesne, men lea dellie adverbaaline jñh dan lea jeatja semantihken sisvege; "*faavre straks, med én gang faavre laarhkenisti han slo seg i hjel med én gang; ij hov daate faavre ajpesth denne (slaktekniven) dreper jo ikke med én gang; faavre leah vuatjeme? har du skutt den steindød (så den døde med én gang?)*" Bergsland/Mattson Magga 1993:75) Bergslande lea aaj tjaaleme "*fawra (skjønn, vakker om kvinner)*" (Bergsland 1946:114) jñh lea åarjel-åarjelsaemien dajveste. Akten saerniestæjjan mietie aaj gåarede dam utnedh substantivine, adjektivine jñh aaj dovne adverbialine, vuesiehtæmman vuelelen;

Dihte faavre (Inf. 4)

Nimhtie (lea) faavre dåemiedidh (Inf. 4)

Åarjelsaemiengiesne lea konversjovne substantive jñh adjektive gaskems, guktie dihte *faavre* aaj gåarede adjektivehammojne årrodh jñh dellie dan mubpien systeemese tjaanga. Destie aaj dam komparativehammoem åådtje *faavrebe* jñh *faavremes* superlativesne. Dan åvteste im leah eevre siemes Hasselbrinkeine gosse tjaala "*Langer Endvokal wird im Komp.verkürzt, z.B. buörie ‚gut‘, buör’ebe ‚besser‘; faavruo ‚schön, faavrube ‚schöner‘*" (Hasselbrink 1982:109) dan åvteste *faavrebe* jñh *faavremes* leah graadesojjehtamme *e*-maadtoste, jñh dan åvteste aaj ånekhshammojde åådtje komparativesne jñh superlativesne. Im edtjh vielie graadesojjehtimmien bijre daennie boelhkesne tjaeledh.

Dihthe mij lea daerpies vueptiestidh, lea dagkerh adjektivh mah lin aaj gellientaallesne leah dagkerh adjektivh mah jeenemes utnieh gielesne, vuesiehtæmman:

Nr	Attribuhte sg.	Predikative sg.	Attribuhte pl.	Predikative pl.
1	<i>pårjan/pårjoes</i>	<i>pårjan</i>	<i>pårjoeh</i>	<i>pårjoeh</i>
2	<i>væjkeles</i>	<i>væjkele(s)</i>	<i>væjkelh</i>	<i>væjkelh</i>

Tabeelle 45: Gellientaallenhammoeh

pårjan maana (Inf. 2) Sg.Attr.
pårjoes maana (Inf. 3) Sg.Attr.
dihthe maana lea pårjan (Inf. 2) Sg.Pred.
pårjoeh maanah (Inf. 3) Sg.Attr.
dah maanah leah pårjoeh (Inf. 2) Sg.Pred.

Dah nyjsenæjja saerniestæjjah jááhkesjin disse *pårjan maana* lij dellie akte maana gie lij pårjan jìh *pårjoeh maanah* lin dellie gellieh maanah gieh lin pårjoeh, jìh seamma hammojde åtnalguvvieh predikativesne aaj *maana pårjan* jìh *doeh maanah leah pårjoeh*. Akten saerniestæjjan mietie lij dihte *pårjoes maana* attribuhtesne, maana gie barre iktegisth pårjan lij dabtoes -s dellie dam DURATIVE guadta. seamma goh dihte NÆNNOESTIMMIE jìh VIHTIESTIMMIE adjektive. Bergsland jìh Maggan mietie lea *pårjoeh* attribuhte jìh *pårjan* predikative, vuesiehtæmman "*pårjoeh; pred. pårjan urenslig, tilgriset*" (Bergsland & Magga 1993:230). Mubpie vuesiehtimmie vuelelen lea:

Dæjriejibie saemieh dej beeli lin væjkelh (JAA1997:16) Pl.Pred.
Amma dah væjkelh almetjh! (Inf. 4) Pl.Attr.
Væjkeles niejte (Inf. 6) Sg.Attr.
Dihthe lea væjkeles (Inf. 6) Sg.Pred.
Væjkele(s) (BER1985:55)

Dihthe gellientnaallen mïerhke lea *h* jìh aktentaallen mïerhke lea *s*-ine tjaalasovveme. Gellieh dæjstie adjektivijste molseme njealjede systeemeste, vuesiehtæmman *pårjoeh* attribuhte jìh *pårjan* prediktivesne, guktie dælie lea åådtjeme seamma hammoeh dovne

attribuhtesne jñh predikativesne, mohte dah jis dellie aktentaallen jñh gellientaallen goerkesem guedtieminie.

Idtjim edtjñh adjektiven seerkemegietjiej bijre maam daennie barkosne tjaeledh, men gosse tjaalam adjektiven gellientaallenhaamoej bijre, dellie daerpies aaj dam *lassje-gietjiem* aaj moenedh. Dñhte *lassje-gietjie* lea aaj barre goh guektienlihts gietjie gosse lihtside ryöknedh. Dah mubpieh adjektivh mah leah aktentaallesne jñh gellientaallesne leah *lassje-gietjiej*. Daesnie lea medtie njielje adjektivh mah dñemiedieh aktentaallen jñh gellientaallen mietie, *jaahkoelassje* lea vuesiehtæmman vuelelen:

	Attribuhte sg.	Predikative sg.	Attribuhte pl.	Predikative pl.
1	<i>jaahkoelassje</i> <i>jaahkoeladtje</i>	<i>jaahkoelassje</i> <i>jaahkoeladtje</i>	<i>jaahkoelassjh</i> <i>jaahkoeladtjh</i>	<i>jaahkoelassjh</i> <i>jaahkoeladtjh</i>
2	<i>ov-jaahkoelassje</i> <i>ov-jaahkoeladtje</i>	<i>ov-jaahkoelassje</i> <i>ov-jaahkoeladtje</i>	<i>ov-jaahkoelassjh</i> <i>ov-jaahkoeladtjh</i>	<i>ov-jaahkoelassjh</i> <i>ov-jaahkoeladtjh</i>
3	<i>rohkelassje</i>	<i>rohkelassje</i>		
4	<i>jupmelebæллоelassje</i>	<i>jupmelebæллоelassje</i>	<i>jupmelebæллоelassjh</i>	<i>jupmelebæллоejieh</i>

Tabeele 46: Lassje/ladtje-gietjie aktentaallesne jñh gellientaallesne

ov-jaahkoelassje almetje (Inf. 2) Sg.Attr.

dñhte lea ov-jaahkoelassje (Inf. 2) Sg.Pred.

doeh leah jaahkoelassjh almetjh (Inf. 2) Pl.Attr.

Dah leah jaahkoelassjh (Inf. 2) Pl.Pred.

Mubpien saerniestæjjan mietie lij dñhte predikativen hammoe aaj naemhtie:

Almetjh jaahkoeladtjh (Inf. 2) Pl.Pred.

Anna Jacobsen lea barre aktentaallen hammoem åtneme attribuhtesijjesne, guktie daesnie:

Mohte veanhta ij debpede mij bætieh, jñh jeahta jaahkoeladtje almetjh dah

byøroeh åvtesne vaedtsedh. (JAA2000:74)

Daesnie lea dovne aktentallen jñh gellientaallenhammoeh åtnalgovveme. Jeatjah adjektivh mah seammalaakan juhtieh leah: *rohkelassje/rohkelassjh*, *ov-jaahkoelassje/ov-jaahkoelassjh*, *jupmele-bæλλolassje/jupmele-bæλλoelassjh*. Dñhte minngemes adjektive åadtjoeji aaj *ije-gietjiem* gusnie dñhte aaj gellientaallenhammosne tjåadtjoeji. Vuesiehtæmman:

Dah almetjh leah jupmele-bælloejeh (Inf. 2) Pl.Pred.

Dihthe *ladtje* jìh *lassje* –gietjìeh leah Bergsland jìh Maggan mietie seamma gietjie, vuesiehtæmman "*meadtoelassje, *meadtoeladtje forbryter*" (Bergsland & Magga 1993:185). Ella Holm Bull lea nimhtie jarkoestamme

læhkoeladtje triengke (BIR2002:52)

Ij daesnie åvtese båetìeh ahte lea aktentaallen, gusnie dellie dihte adjektive daennie raajesisnie kongrueerie substantivine.

7.1 Vierhtiedimmie

Ryen tjaala nyjsenæjjah jìh kaarrh leah siebriedahkem sinsitnien gaskems joekedamme. Dah karrh leah dam åejviesibriedahkem reereme mearan dej nyjsenæjjaj sosiaale identiteete lij fualhkan viedteldihkie. Gosse leah nimhtie joekedamme, dellie lea dihte aaj gielem klaeriedamme (Ryen 1976:71). Adjektivh daesnie mej leah aktentaallen jìh gellientaallen hammojne leah dagkerh adjektivh mah jeenems utnieh gielesne, jìh guktie vuajnam dej adjektivi åtnoe leah joekehts nyjsenæjjaj jìh kaarri gaskemsh. Saemien siebriedahkesne aaj dah nyjsenæjjah dah maanaviellìeh jìh gåetieviellìeh almetjh lin, mah hoksin maanide jìh gåetièm. Dellie aaj daerpies vueptiestidh dejtìe adjektivide mah leah 43. tabeellesne leah dagkerh typihke baakoeh mah nyjsenæjjah reerìeh jìh aaj tjìertestìeh. Dihthe adjektive *faavroes/faavroeh* dah kaarrh saerniestin jìh idtjin gaajhkh nyjsenæjja saerniestæjjah eevre siemes dan bìjre leah. Dah krìsteles baakoeh aaj akten/-jìh gellientaallesne jìjhtin. Guktie daejtìe baakojde maahta joekedidh gieledomeeni mietie: 1) Nyjsenæjjaj baakoeh, 2) Kaarri baakoeh jìh 3) Krìsteles baakoeh.

Dah nyjsenæjjaj baakoeh leah dagkerh adjektivh mah govlesuvvieh maanasåjhtose, gåatan jìh fualhkan; vuesiehtæmman *pårjan maana* mij lea typihke adjektive mij lea nyjsenæjjaj gieledomeenesne. Domeene gusnie dah nyjsenæjjah utnieh definisjovnefaamoem nænnoestidh jìh reeredh. Ryen vielie tjaala gosse nyjsenæjjaj jìh kaarri barkoeh lin joekehts, lea dah kulturelle dïejvesh jìh soptsestimmievuekie joekehth sjìdteme. (Ryen 1976:71.) Vielie tjaala nyjsenæjjaj kultuvre åvteste båata *intimsfæresne*, fuelkesne jìh voelpi gaskems. Seammalaakan kaarri leah aaj kultuvre jìh dihte lea båatsose jìh sijjen barkose viedteldihkie jìh dihte daamtaj ålkolen dam *intimsfærem*. Saemien siebriedahke lea aaj ålmaj siebriedahke gusnie vuesehte ahte lea ålmah dah mah reerìeh jìh gusnie nyjsenæjjaj kultuvre ij leah dan åhepies jìh dan

vååjnesisnie leah. Buerie vuesiehtimmieh daase lea *faavroes jìh faavroeh* mij lea dagkere baakoe maam ålmah reerieh jìh aaj faamoem utnieh tjìertestidh. Luste jìh rovngelij dan åvteste gaajkhk ålmah vååjnin siemes lin dan baakoen bijre, moh dah nyjsenæjjah tsyögkehtallin dam! Adjektive *faavroes jìh faavroeh* leah dagkere adjektive mij lea kaarri faamoedomeenen åelesne. Domeenesne gusnie dah kaarrh utnieh definisjovnefaamoem nænnoestidh jìh reeredh.

Krìsteles baakoeh leah adjektivh maahta jiehtedh leah dagkerh adjektivh mah jeenems åtnalguvvieh båeries almetji gaskesmh. Krìstelesvoete lij aarebi joekoen viedteldihkie saemien siebriedahkese jìh aarkebiejjide. Guktie dah krìsteles baakoeh lin dellie aerviedimmesne aaj baakoeh mah daamtaj utnin. Eah leah dah viedteldihkie ålmide jìh nyjsenæjjide seammalaakan goh *faavroes/faavroeh jìh pårjoeh/pårjan*. Mohte dah leah baakoeh mah jeenems åtnalguvvieh gielesne båeries saemiej gaskems.

Dìhte mubpie mij leah joekoen gieltegs daejnie konstruksjovnine lea, ij leah aelkhie daejredh mejtie dah gellientaalllen haamoeh ovtetje baelijste orreme jallh mejtie lea giele dìhte mij jorkesamme, jallh leah smaarehtjìerte joekehts dajvi gaskemsh. Jis giele dìhte mij lea jorkeseminie, vïenhtem læjhkan dah gellientaallen haamoeh lin åarjelsaemiengielesne dellie goh Lagercrantz, Hasselbrinke jìh Bergsland lin goerehtalleminie dam gielem. Vuesiehtæmman *væjkeles/væjkelh* leah hammoeh mah leah nænnoes jìh vihties hammoeh daaletje gielesne aaj. Jis lea jorkesimmie gielesne, Sandøy jeahta nimhtie:

I språket ligg det alltid ein tendens til restrukturering – dvs. til nye grammatiske mønster (Sandøy, Helge 2006(2003):244)

Soptsestæjjah leah dam nuepiem åtnose vaalteme, orre grammatihke væjjoej mietie sojjehtidh. Jìh guktie Trosterud aaj jeahta "*det er nettopp i de mest høyfrekvente ordene, språket bruker alle sine muligheter og distinksjoner*"⁸ Dam adjektivem *væjkelh* lea nimhtie åtnalgovveme.

Idjim edtjh diakrovnen gielejorkesimmien bijre tjæledh, men daennie boelhkesne tjoeverem læjhkan moenedh ånnetji dan bijre. Daajroes hov indo-europeihki gieline jìh bantusne leah genuse jìh låhkoe mah sojjehtieh låhkoe mietie attribuhte jìh substantiven

---

⁸ Soptsestalleme Trond Trosterudine 28.04.2010

gaskems. Mohte eah leah genuse jallh lãhkoe uraalske gieline gænnah. Eah leah gænnah tyrkihke jallh mongolske gieline gænnah numeruskongruens attribuhte adjektivide. Jih luvliesaelhtiesåevmien gieline leah numeruskongruens attribuhte adjektivide, vuesiehtæmman:

isossa talossa
isoissa taloissa

Gaajhki daej gieli leah numerus kategorijine, guktie dah joekedieh *ålma* nom.sg jïh *ålmah* Nom.Pl mij lea tyrkihke *adam*, *adamlar* jïh *eahpele* marihke giellesne (mij lea uraalske giemoereste) *olma*, *olmavak*, mohte eah leah sijen genuse. Jis biejjibie *stoerre eahpele* lokative gellientaallesne marihke giellesne mij dellie sjædta

kugu olma (åasg. 'stoerre eahpele') Sg.Nom
kugu olmavlaköshte (åasg. 'stoerre eahpelisnie') Pl.Ine

Ij leah nimhtie:

kuguvlaköshte olmavlaköshte

Dïhte hov lea dïhte mij lea sïejhme. Genuse leksikaalen kategorijesne jïh attribuhtekongruense guktie daaroengïelesne, latinesne jïh jeatjah indoeuropeihke gieline. Jallh mubpene bielesne ij naan genuse leksikaalen kategorijine jïh ij naan kongruense attribuhte jïh substantiven gaskems numerusne!

Luvliesaelhtiesåevmien gieline leah jeatjhlaakan. Desnie leah nimhtie:

iso-i-ssa talo-i-ssa (åasg. 'stoerre gætine')
(Pl.Ine gåabpatjahkine hammojne)

gaajhki daej gieli: tyrkihke, mongolske jïh gaajhkh jeatjah uraalske gieli leah gellientaallenhammoeh, men eah leah sijen attribuhte kongruensesojehtimmie substantivine mah leah gellientaallesne. Badth ij leah luvliesaelhtiesåevmien gieline jallh saemiengïelesne gænnah. Luvliesåevmiengïelh leah dellie jeatjhlaaketje jeatjah uraalske gielijste, juktie luvliesåevmiengïeli leah numerus-kasus-kongruense jïh saemiengïelh utnieh sijen attribuhtesysteeme.

Jih dle naan tendeensh mordvinske giellesne, men barre aktene adjektivesne, jïh onne nganasansk-gïelesne jïh dle lea *buorre* noerhtesaemiengïelesne, gusnie lea bielikongruense. Joekehth bielikongruensesysteemh mah leah saemiengïeline, mearan leah dïeve kongruensesysteeme sãevmiengïelesne jïh eah leah vielie dejnie

gïeline mah eah leah naan genuse. Genuse lea tjïertestamme NP- sjsjnjie kongruense, mohte bïastolen ij gïaredh. Hocketten tjïertestimmie lea "*Genders are classes of nouns reflected in the behaviour of associated words*" (Hockett 1958:231).

Sijhtem vihth tjïertestidh im leah nööreme goerhetalledh dan jïjnem dan bïjre, men mov leah vierhtieh mah dan raadtan daejriehieh ãarjelsaemiengïelesne leah aaj dagkere attribuhte kongruensesojjehtimmie substantivigujmie gellientaallesne. Jis lea nimhtie ahte daate attribuhte kongruensesojjehtimmie substantivigujmie gellientaalesne aaj ãarjelsaemiengïelesne lea, dellie dïhte eevre guktie luvliesaelhtiesãevmien gïeline.

8 Digkiedimmie

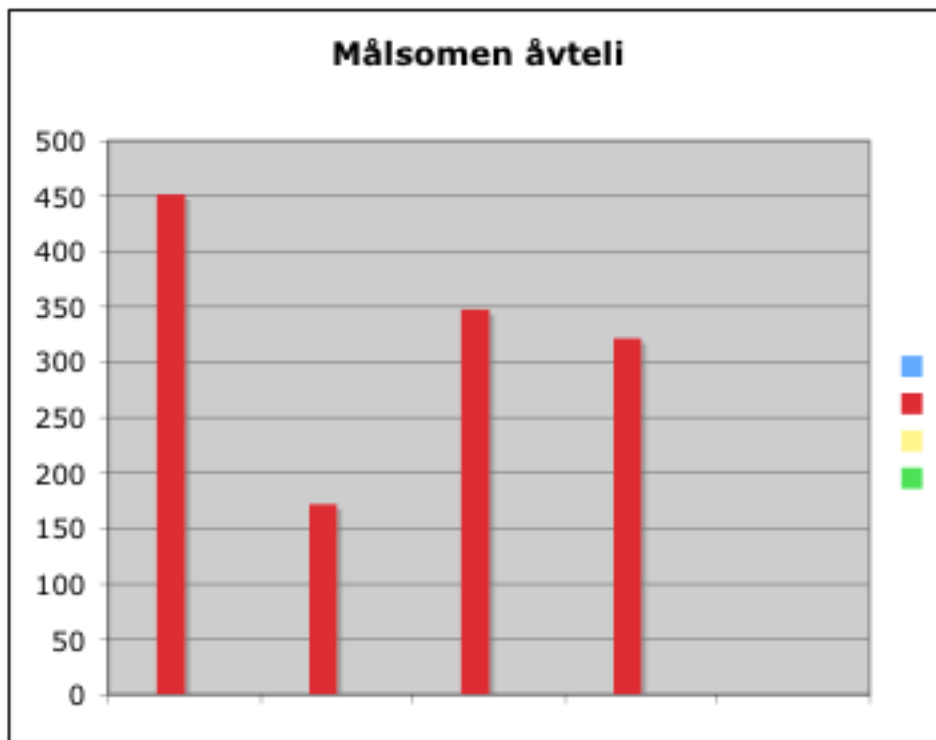
Manne edtjem gïehtjedidh smaareh-tjïertejoekehtsidie mah attribuhte-predikative systeemesne leah ãvtese buakteme, jïh edtjem daennie boelhkesne voejhkelidh buerkiestidh magkerh proseessh gïelesne leah gosse gïele joekehtshaaran joekede.

Ãarjelsaemien gïelesne leah jïjnjh baakoeh mah vïajnoeh goh synonymh, badth gosse vuartesje dejtie baakojde dellie ij leah eevre seamma læjhkan. Mohtedidh barre daejtie baakojde; ãarjel- ãarjelsaemien raedtesne jiehtieh *stïerhke* (Bergsland 1987(1943):100) jïh noerhte-ãarjelsaemien raedtesne jiehtieh *veaksehke*, *nænnoes* (Bergsland 1987(1943):100) jallh aaj *gaarmijes* (Inf. 3). Daesnie Bergslande tjaaleme leah synonymh, jïh saatnan hov dïhte aaj. Ij leah dïhte baakoe *stïerhke* åtnalgovveme dennie noerhte-ãarjelsaemien raedtesne, badth daate hov vuesehthe ahte baakoeh joekehtslaakan goerksãvva dajvijste dajvide. Soptsestimmievuekine leah aaj *emotive kollerinh* jïh konnotasjovnh. Soptsestæjjah veeljeh baakoeh mah vuesiehtieh sijjen vuajnojde jïh vïaromedamtesidie (dg. 'holdning') mubpide jïh byjresasse. Gosse ovmesse baakoeh veeljeh, nimhtie aaj mahta vuesiehtidh solidariteetem jïh identifikasjovnem akten åålmegasse jallh almetje-krærran, formeelle/ jallh- informeelle-laaketje jallh politihken gaavhtan. (Clark 1987:5.) Baakoeh maehthieh aaj låtnodh jeatjaj baakoejgumie jïh dagkerh *gaptjese* jallh *partieelel synonymije* mah leah baakoegærjine lea *thesaurine* åtnalgovveme. Gosse baakoe *stïerhke* lea ãarjel-ãarjelsaemien gïelesne dellie leah almetjh "daarpesjamme" dam baakoem mïetedh jïnebelãhkoen gïeleste, dïhte lea naemhtie jarkoestamme *stïerhke*, **stearhke* '*sterk (om folk, skohøy, saltlake, skare)*' (Bergsland & Magga 1993:293) guktie guarkam lea åtneme daej aamhtesi bïjre

mij lea bijjelen tjaalasovveme, almetji bijre, suejniej bijre, saelhtie-tjaetsien bijre jñh tjarven bijre. Im leah manne nõõreme giem gihtjedh gæssie dam baakoem pruvhkieh, guktie daelie barre jñjtje aervedem magkarinie konteekstine baakoem utnieh. Mohte vääjnoes goh, jarkoestimmeste ahte leah dagkeri konkreete aamhtesi bijre dam baakoem *stierhke* utnieh, men gæellie guktie dellie gosse abstrakte aamhtesi bijre? Kanne dellie jeatja baakoem utnieh gosse dobtesi bijre jallj jeatjah aabstrakte aamhtesi bijre soptsestieh? Gosse dagkerh baakoeh vuertieh edtjeh tjaangedh gïelese, dellie dah stuerie-stuerebh sijjiem vaeltieh baakoste mij lea *tjïertestamme*. Daate vuesehte ahte *gaptjese* ij leah seamma goh *equivalent*, seamma goh synonymije. Jalhts maahta göökte baakoeh jeatjaj baakoegujmie låtnodh, ij gåaredh gaajhkine lehkine/konteekstine dam darjodh. Daate vuesehte ahte gosse orre baakoeh jallh hammoeh bætieh gïelese dellie ij abpe dam goerkesem gaptjh, mohte barre bielie destie, guktie dellie sjædta partieelle synonyme. Clark tjaala *True synonyms probably do not exist* (Clark 1987:6). Guktie jalhts *stierhke*, *veaksehke*, *nænnoes jñh gaarmijes* synonymh leah, eah leah læjhkan synonymh dan åvteste dah hov joekehth kontekstine åtnalguvvieh. Vuesiehtæmman *gaarmijes* åtnalgåvva almetji bijre, jñh ij gåaredh jiehtedh vuesiehtæmman bijli bijre- gosse bijli bijre dellie aaj jeatja baakoe jæjhta; *jåalhkoes*, mij lea aaj sïejhme jiehtedh bovtsi bijre. Åarjelsaemien baakoelåhkosne lea stoerre joekehth almetji jñh juvri gaskems. Ij maehtieh provhkedh seamma baakoem almetji bijre guktie juvri bijre. Daate lij ånnetji leksikaalen joekehtsen bijre. Manne edtjem vuartasjidh magkerh dialektaale joekehts morfologihken muhteste.

8.1 Morfologihken smaarehtjïertejoekehth jñh målsomh

Åarjelaemien adjektivh målsoeh joekehth systeemide gosse orre goerkesem åadtjodh. Vuelelen diagramme vuesehte guktie dah adjektivh leah målsomen åvteli:

Guvvie 6: Attribuhte-predikative målsomen åvteli II

Vååjnesasse bööti guktie dah adjektivh målsoejin ovnessie systeemide, gusnie dovne -s gaarvene jñh aaj s- lissehte gietjide. Ovnessie goerkesem åadtjoeh gosse s-ehth jñh s-ine. Dan s-gietjien lea aaj njielje funksjovnh;

- 1) Attribuhte-predikativen sojjehtimmiegietjie
- 2) Seerkemegietjie -s, (lissiehtimmie -s)
- 3) 0-derivasjonene (sliejheme -s)

8.1.1 Målsome voestes systeemesne

Bergsland tjaala ij leah aelhkje joekehtidh seerkemegietjiem -s- attribuhte s-mierhkeste, jñh vielie tjaala dihte lea lööneme nordihkeste (Bergsland 1946:240).

Muvhtene kanne ij leah dihte gænnah aelhkje guarkedh, dan åvteste dihte --s lea gellielaaketje åarjelsaemiengiesne, guktie bijjelen leam tjaaleme. Jarkibie bååstide daan adjektivese *jåalhkoes* mij buerkeste ahte bijle jallh vuejemeråantjoe lea iktegesth nimhtie, jñh gosse *h* guktie daennie adjektivesne *jåalhkoeh* dellie adjektive NON-DURATIVE jñh annjebodts vuesiehtæmman:

jåalhkoes råantjoe

jåalhkoeh råantjoeh

Adjektiven lea seamma maadtoe *jåalhkoe* j̄ih dah allomorfh -s j̄ih -h ovmesse goerkesem guedtieh. Daah göökte adjektivh v̄aajnoeh barre goh synonymh, mohte gosse vuartesje dejtie, dellie akte destie durative j̄ih permaeneente goerkesem guadta j̄ih mubpie jis momentanem.

Mubpie vuesiehtimmie daase lea dihte adjektive *faavroeh* j̄ih *faavroes* gusnie allomorfh -h j̄ih -s leah gellientaallen j̄ih aktentaalen m̄ierhke. Vuesiehtæmman;

faavroeh niejth

faavroes niejte

Gusnie dihte -h gietjie daesnie lea gellientallen m̄ierhke j̄ih dihte -s-gietjie lea aktentaallen m̄ierhke. Guktie ij maehtieh dellie dam allomorfem -s j̄ih -h seammalaakan guarkedh. Almetjh leah vaalteme dam suffiksaale joekehtsem -s j̄ih -h j̄ih dam åtneme joekehts lehkinge j̄ih konteekstine: s-allomorfe lea dovne aktentallenm̄ierhke j̄ih DURATIVE permanentem̄ierhke j̄ih h-allomorfe lea gellientaallenm̄ierhke j̄ih NON-DURATIVE j̄ih annjebodts-m̄ierhke j̄ih buerkeste maam joem lea ånehks bodtesne. Gosse adjektive rihpese fr̄ijje variasjovnese dellie aaj almetjh dam åtnose vaeltieh j̄ih orre distinksjovnem daase biejjeh. Daejnie baakojne mah bijjelen leah lihkes j̄ih dah aaj sinsitniem geptjeh, guktie daennie tsiehkesne lea gaptjese (Eng. 'overlap') jallh partieelle synonymije. Clark jeahta joekehth hammoeh joekehtslaakan goerksuvvieh. Clark jeahta aaj gosse almetji leah veljies hammojste dellie sjiehteles nuhtjedh jeatja lehkinge j̄ih konteekstine. Clarken mubpie prinsihpe dellie jæjhta *Fill gaps* jallh åarjelsaemiengielese *dievhtedh raejkide*. Jis leah naan leksikaalen «*gaps*»- gusnie baakoeh f̄ååtesieh, jallh baakoehammoeh f̄ååtesieh gosse b̄avroem åvtese buektedh, dellie almetjh vaeltieh åtnose baakoehammoeh/allomorfh mestie *veljie* guktie daennie tsiehkesne -s j̄ih -h j̄ih almetjh dam aelkieh åtnose vaeltedh jeatja lehkinge j̄ih konteekstine.

Badth adjektivh aaj baetsieh sijjen staeries hammosne. Daennie voestes systeemesne leah veljie vuesiehtimmieh dejtie, vuesiehtæmman adjektive *b̄aeries*. Clark buerkeste *The Principle of Contrast* lea daerpies j̄ih vihkeles, dan åvteste dihte aaj viehkehte konvensjonalitetem j̄ih aerpiesvoetem gielesne gorredidh (Clark 1987). Clark buerkeste

prosesse *pre-emption by synonymy* barka gosse áehpies jñh dahkasjahteme hammoe voestes sijjiem vaalta ávteli reguleere teermide mah leah seammalaakan. Soptsestæjjah aktene siebredahkesne vuertieh aerpies jñh konvensjovnielle hammoe átnalguvvieh, jñh dejgumie soptsestæjjah bávroem eensilaakan buektieh. Dah stinkes jñh konsistente gietjeh leah guedteles gietjeh dan ávteste soptsestæjjah leah áehpies dej konvensjoneelle hammoejgumie gosse orre baakoeh jñh hammoe joekedieh, jñh nimhtie seamma kontraastem gorredieh baeliej mietie. Dah irreguleere hammoe leah daamtaj ovtetje hammoe mah eah leah vielie, mohte annje daaletje gielesne badth leah goh baatsehts leksikonesne.

8.1.2 Mubpie systeemeste → voestes systeemese

Naan adjektivh leah joe molseme voestes systeemese jñh desnie sjidteme, vuesiehtæmman dah adjektivh vuelelen:

Attribuhte	<i>plaave</i>	<i>noere</i>	<i>onne</i>	<i>buerie</i>	<i>skielme</i>	<i>stoerre</i>
Predikative	<i>plaave</i>	<i>noere</i>	<i>onne</i>	<i>buerie</i>	<i>skielme</i>	<i>stoerre</i>

Tabeelle 47: Adjektivh mah leah joe molseme mubpede systeemeste voestes systeemese

Dah leah Hasselbrinken jñh Bergslanden mietie mubpene systeemese dan ávteste ávtesne lij -s predikativesne daejnie adjektivine mah bijjelen leam moeneme (Hasselbrink 1981:106). Daesnie lea ELLISJOVNE -s. Dah adjektivh lea *biestielamme* dam sov -s gietjiem predikativehammosne. Nov maa leah Jijnjh adjektivh mah aaj biestelieh dam predikative -s gietjiem jñh vokaalem áádtje predikativesne, jñh dellie DUBATIVE-KVOTATIVE jallh NON-DURATIVE goerkesem áádtje. Dan bijre eensigábpoe tjaalam gosse gáalmeden systeemem málsomen bijre tjaalam 8.1.3 boelhkesne. Mohte dah adjektivh váajnoeh goh leah molseme voestes systeemese innovasjovnen tjírrh, juktie eah leah dej naan joekehth goerkesem vuesiehtæmman Bergslanden saerniestæjjijste *plaave/plaaves* (Bergsland & Magga 1993:224).

Díhte mubpie málsome daennie systeemese lea gosse lissiehtidh -s-em attribuhtese jñh nimhtie aaj vadda orre goerkesem adjektivese, vuesiehtæmman *giele/gieles* maam joekehtimmieboelhkesne tjeelim mubpien systeemem bijre, vuartesjh 6.3.2. Clark jeahta gosse joekehth hammoe dellie almetjh biejjeh joekehts goerkesem baakojde jñh hammojde (Clark 1987:10) guktie dellie ij naan saetnies synonymh. Almetjh dam átnose

vaeltieh jñh orre distinksjovnem daase biejeih, mij lea Clarcken mubpie prinsihpe *dievhtedh raejkide*. Daejnie baakojne mah bijjelen leah lihkes jñh dah aaj sinsitnide geptjeh, guktie daennie tsiehkesne lea *gaptjese* jallh partieelle synonymije. Almetjh daarpesjeh joekehtidh adjektivide gosse mij joem lea DURATIVE jñh permameente jñh gæssie maam joem leah NON-DURATIVE jñh annjebodts jñh åenehks boelhketjisnie. Dihte lissiehtimmie -s jñh ellisjovne -s *dam* hijvenlaakan åvtese buakta. Naan baakoeh hov baetsieh jñtsh systeemesne, vuesiehtæmman *jaame/jaames* jñh *lovve/lovves*. Dagkerh paradigmh vuesiehtieh dejtie reguleeritetide leksikonine, men veljies ir-reguleeritetijste leah aaj. Leksikonine dovne reguleere jñh ireguleere hammoeh ektese-vyöki berkieh gosse leksikonh gelkieh darjodh. Dah irreguleere hammoeh leah daamtaj ovtetje hammoeh mah eah leah vielie, mohte annje daaletje gïelesne, vg. Daennie tsiehkesne *jaame* lea dihte irreguleere hammoe åarjelsaemiengïelesne. Dagkerh irreguleere hammoeh vöörhkieh baakoej baalkide guktie ovtetje lin. Adjektive *jaame* ovtetje systeemem hijvenlaakan vuesehte. Dah irreguleere hammoeh leah daamtaj hammoeh maah dobtiesidie vïedteldihkie, vuesiehtæmman goh *jaame/jaames*, *gieries/gearehke* jñh leah aaj dagkerh adjektivh mah jeenemes åtnalguvvieh gïelesne. Dagkerh hammoeh *pre-empt* jallh tsagkestieh dejtie mubpide reguleere hammojde, gosse orre goerkeles baakoehammoeh darjodh. Nimhtie dagkerh adjektivh goh *jaame* baatsa jñtse systeemesne.

Dah adjektivh mah dellie baatseme jñtsh systeemesne leah *jaame/jaames*, *raajne/raajnes*, *lovve/lovves*, dagkerh adjektivh mah jeenems utnieh.

8.1.3 Gåalmede systeemeste → voestes systeemese

Daennie syteemesne lea dovne 0-DERIVASJOVNE, slïejhteme -s jñh DERIVASJOVNE, lissiehtimmie -s gosse adjektivh målsoeh daehtie systeemste voestes systeemese. Dovne Hasselbrink jñh Bergslanden mietie lij dihte -s muvhtene predikativesne jñh muvhtene ij. -s (Bergsland 1994(1982):116). Mohte idtjigan buerkesth gæssie *dam* -s jñhtiji predikativesne. Daen systeemem lissiehtimmie -s lea guektienlaaketje lea. -s lea DURATIVE permanente mïerhke, jñh lea aaj vihtiesvoete mïerhke gosse vihtiestidh jñh nænnoestidh maam joem lea. Dihte ellisjovne -s lea aaj guektienlaaketje. ELLISJOVNE -s lea NON-DURATIVE annjebodts-mïerhke jñh vuesehte mij joem lea barre onne bodtesne, jñh mubpie dihte buerkeste OVVIHTIESVOETEM, veanhoem jñh dihte DUBATIVE-KVOTATIVE goerkesem. Dihte slïejhteme -s lea aaj DISTRIBUTIVE predikative mij vuesehte bååstide vijries dajvese jallh

mij joem abstrakte. Dichte minngemes målsome lea *-ehts* j̄h *-ehth*. *-ehts* buerkeste ahte madtegelaakan destie mij adjektive lea j̄h *-ehth*-gietjie buerkeste ahte lea eevre namhtah mestie. Daennie systeemesne leah dellie golme joekehth goerksh åådtjeme.

Læjhkan leah adjektivh mah leah joe tjaangeme dan voestes systeemes j̄h desnie s̄j̄dteme. Dah adjektivh mah leah joe dan systeemes tjaangeme leah dagkerh adjektivh mah jeenemes åtnalguvvieh. Tabeelle vuelaen dam vuesehte, vuesiehtæmman:

Nr	Attribuhte	Predikative
1	<i>tjaebpies niejte</i>	<i>niejte lea tjaebpies</i>
2	<i>guhkies geajnoe</i>	<i>geajnoe lea guhkies</i>

Tabeelle 48: Målsome 3. systeemes voestes systeemes

Daah adjektivh maehetjibie dellie jiehtedh leah joe voestes systeemesne. Daate jorkesimmie lea innovasjovne gusnie ij naan joekehts goerksh åådtjoeh gosse lea *-s* jallh *s-ehth*. Naan leah seamma haamoeh åådtjeme gåabpatjahkine hammojne, vuesiehtæmman *guhkies*.

Dah adjektivh mah leah gåalamdinie systeemesne mah leah iemeles seerkedh KVOTATIVE-DUBATIVE (ovvihtiesvoete jallh veanhto) goerkesasse åådtjoeh *s-ehth* gietjie dovne attribuhtesne j̄h predikativesne j̄h VIHTIES j̄h NÆNNOESTIMMIE goerkesasse dellie *s-*gietjiem gåabpatjahkine hammojne. Guktie dellie maahta akte adjektive njieljen haaran seerkesovvedh, guktie vuesiehtimmie vuelaen:

Nr	Attr. 3	Pred. 3	Attr. 1	Pred. 1	Attr. 1	Pred. 1
1	<i>gaertjies</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjie</i>	<i>gaertjies</i>	<i>gaertjies</i>
2	<i>siegekies</i>	<i>siegie</i>	<i>siegie</i>	<i>siegie</i>	<i>siegekies</i>	<i>siegekies</i>

Tabeelle 49: Målsome 3. systeemes voeste systeemes

Dichte mubpie seerkemeproseesse lea gosse seerkedh adjektivem durative/permanennte goerkesse j̄h gosse galka buerkiestidh barre NON-DURATIVE j̄h annjebodts lea.

Fiereguhtene gielesne leah dagkerh tendeensh restruktureredh – aelkedh orre gramamtihke væjjoej mietie sojjehtidh. Korhonen aaj vuesehti gosse *0*-seerkemegietjeh

leah. Gusnie dellie attribuhte aktem lihtsem åeniehkåbpoe sjædta predikativeste (Korhonen, M. 1981:246.) Våajnoe goh saemiengielesne grammatihken væjjoe nimhtie lea, dovne lissiehtidh lihtsem, men aaj sliejhtedh aktem lihtsem.

Attr. 3	Pred. 3	Attr. 1	Pred. 1	Attr. 1	Pred. 1
<i>aerhkies</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkie</i>	<i>aerhkies</i>	<i>aerhkies</i>

Tabeelle 50: Målsome 3. systeemeste voestes systeemese

Dihthe minngemes vuesiehtimmie daennie systeemesne lea dihte Bergslaanden *ehts-* jïh -*ehth* predikativegietjie mij lea joekehtslaakan goerksåvva noerhte-åarjelsaemien dajvesne, vuesiehtæmman:

Attr. 3	Pred. 3	Attr. 1	Pred. 1	Attr. 1	Pred. 1
<i>bieljehts</i>	<i>bieljehtth</i>	<i>bieljehts</i>	<i>bieljehts</i>	<i>bieljehtth</i>	<i>bieljehtth</i>

Tabeelle 51: Målsome *hts/hth* – voestes systeemese

Dam joekehtsem daej adjektivi gaskemsh leam joe 6.2.6 boelhkesne tjaaleme, guktie im edtjïh vielie dan bijre tjaeledh. Men Bergslanden mietie *hts* –attribuhtegietjie jïh *hth* lea predikativegietjie, mearan daaletje systeemesne leah dah joekehtsh adjektivh. Almetjïh leah daarpesjamme dam distinksjovnem biejedh. Clark buerkeste *true synonyms don't exist* guktie göökte joekehth goerkesh aaj juekehte göökte hammojde. Daejnie vuajnojne ij maehtieh gaavnedh göökte joekehth goerkesh seamma hammojne. Adjektivine leah morfologihken nuepieh orre adjektivh darjodh. Almtjïh orre baakoeh darjoeh gosse eah mujhtieh jallh gosse eah leah baakoeh. Dellie almetjïh aelkieh «*raejkieh dievhtedh*» Clarken baakoejgumie. Almetjïh daarpesjïeh orre goerkesem buektedh, jïh adjektivine lij dihte joe desnie gosse -s lij joe seerkemegietjine. Dam seerkemegietjiem utnin guektienhaaran, akte dam DURATIVITETEM jïh permanenteem jïh mubpie jis vihtiesvoetem åvtese buektedh. Båastolen dihte attribuhte-predikativen systeeme nuepiem rihpeste ovvihtiesvoetem DUBATIVE-KVOTATIVEM jïh ANNJEBODTS-VOETEM åvteste buektedh gosse sliejhtedh dam -s-em. Nimhtie almetjïh biejieh orre goerkesem adjektivide mej leah joekehts hammoeh guktie adjektivine *gaertjies/gaertjie* jïh *bieljehts/bieljehtth* mij lij Hasselbrinken jïh Bergslanden mietie barre attribuhte jïh predikativehammoe. Daaletje attribuhte-predikative systeemen leah njïelje orre adjektivh dejstie sjïdteeme ovmessie goerkesigumie.

Golme adjektivh leah baatseme gåalmanie systeemesne: *âehpies/âahpetje*, *aelhkies/aelhkie gieries*, *gearehke jîh rîektes/reaktoe*. *Âehpies* lea, guktie aarebi moenene, jeatjhlakaan Bergsland jîh Maggan baakoegærjan mietie, mohte gåabpatjahkh hammoeh *âehpie* jîh *âahpetje* leah substantivehammoeh. Læjhkan lea daate stînkesh jîh aerpiesvoete hammoeh. Clark buerkeste soptsestæjjah aktene siebredahkesne vuertieh stînkesh, aerpiesvoete jîh konsisteente hammoeh åtnalguvvieh, jîh dejgumie soptsestæjjah bævrom eensilaakan buektieh. Dah stînkesh jîh konsisteente hammoeh leah guedteles hammoeh juktie soptsestæjjah leah *âehpies* dej konvensjoneelle hammoejgumie gosse orre hammoeh joekedieh, jîh nimhtie seamma kontraastem gorredieh baeliej mietie. Dah moeneldihkie adjektivh leah dagkerh adjektivh mah aaj jeenemes utnieh gielesne.

8.1.4 Njealjede systeemesne → voestes systeemesne

Daennie systeemesne leah göökte målsomh. *-oeh* gietjeh attribuhtesne predikativesæjjan tjaengieh jîh dellie durativeetem jîh permanenteem åvtese buektieh. Naan gellieh adjektivh båastolen juhtieh, guktie dellie predikativehammoeh attribuhtesæjjan tjaanga. *-n* dellie buerkeste mij joem lea dennie tsiehkesne jallh denne plieresne lea. Mubpie lea *s*-gietjie attribuhtesne mij sïejhme *-n* åtna predikativesne. *-s* lea aaj tjaangeminie predikativesæjjan jîh gosse dam dorje dellie ovvihtiesvoetem jîh veanhtoem, kvotative-dubativen goerkesem åvtese buakta.

Dennie *h/n*-dåehkesne leah 46 adjektivh mah målsoeh voestes systeemesne, men aervedem jïenebh adjektivi leah tendeensh dahkoe målsodh. Guktie leam tjaaleme almetjh daarpesjeh orre goerkesem åvtese buektedh. Dïhte predikativen *n*-gietjie buerkseste dam plierem, hammoem jîh tsiehkiem dælie, jîh *h*-gietjie lea dïhte DURATIVE mïerhke. Almetjh daarpesjeh *raejkieh dievhtedh* gielesne jîh orre adjektivh jîh goerksh åvtese buektedh, jîh attribuhte-predikativen systeeme dæjtie nuepide vadta. Gosse dellie joekehth hammoeh, almetjh dæjtie joekehthside åtnose vaeltieh. Guktie dellie synonymh sjidtieh. Clarcken mietie eah leah tjïelke jallh saetnies synonymh, men partieelle synonymijh ihke baakoehammoeh sinsitnide geptjeh. Gosse dagkerh leah, almetjh dæjtie pruvhkieh gosse orre goerkesem åvtese buektieh. Vuesiehtæmman *jåasoeh* jîh *jåasan* mij lea Bergslanden jîh Maggan mietie tjïelke attribuhte jîh predikativehammoeh. Attribuhtehammoeh tjaanga dan predikativesæjjan jîh vadta dellie

orre goerkesem, DURATIVE jñh permanente goerkesem. Clarcken mietie gosse dagkerh prossesh dellie almetjñh *raejkide dievhtieh* gielesne, dan åvteste almetjñh aelhkieslaakan orre baakoeh darjoeh, jñh nimhtie aaj liepieh synonymide.

Dñhte mubpie målsome daennie systeemesne lea dñhte *s/n*-dåehkesne, gusnie dñhte attribuhtehammoem DUBATIVE-KVOTATIVE goerkesem åvtese buakta, vuesiehtæmman:

Nov maa dñhte saetnies

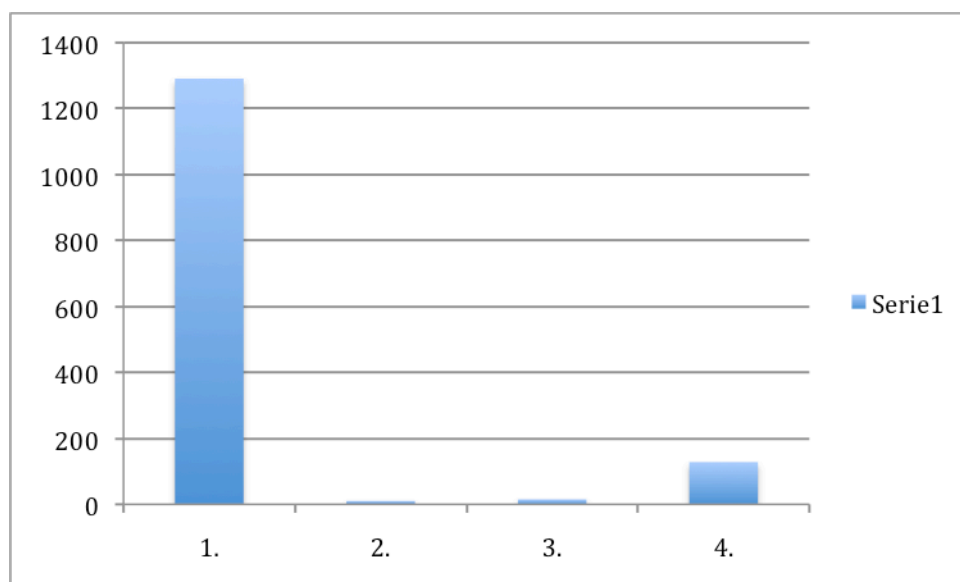
gusnie dñhte attribuhtehammoe lea predikative *n*:en sijjesne mij buerkeste kvotative -dubative goerkesem. Dñhte lea dñhte mubpie *raejkie* daennie systeemesne maam almetjñh leah deavhteme. Daennie systeemesne jñjnñh adjektivh baetsieh jñjtsh systeemesne. Guktie dellie lea jñjnñh adjektivh mah *pre-empt* evtiedimmiem voestes systeemesne målsodh. Gellieh buerkiestimmieh daase leah: 1) Lagercrantz tjeeli daate systeeme lij dñhte jielije systeeme (Lagercrantz 1926:85). Daate systeeme lij naa stoerre ovtetje baelijste joe, jñh daennie systeemesne leah aaj jñjnñh adjektivh mah jeenems åtnalguvvieh gielesne. 2) Daennie systeemesne aaj dñhte predikativehammoe *-n* mij buerkste haamoem, plierem, jñh tsiehkien mij lea NON-DURATIVE jñh annjebodts, -goerkesem mij lea daerpies åadtjodh åvteste buektedh. 3) Daennie systeemesne leah aaj dah adjektivh mah båastolen tjoejemålsomem (dg. 'omvendt omlyd') substantivide vedtieh, vuesiehtæmman:*jåasoeh* mij lea tjjelke adjektive jñh *jåase* mij lea substantive/adjektive. 4) Ij leah daennie systeemesne naan konversjovne substantivi jñh adjektivi gaskemsh, guktie dah adjektivh daennie systeemesne leah tjjelke adjektivh. Guktie aaate systeeme lea aaj sagki joekehtslaakan mubpiej systeemi muhteste, gusnie dñhte *-s* dñhte barre joekede mejtie lea attribuhte jallh predikativehammoe. Daen systeemen joekede attribuhte kjñh predikative ij-segmentaale morfologihke prossesse tjoejemålsominie. Guktie barre dñhte, manne vñenhtem, *tsagkeste* jallh *pre-empt* daen systeemen adjektivide daehtie syseemeste rñpmedh.

8.2 Veemedahke

Gellieh prossesh ektese-vyöki berkies gosse smaarehtjñerth joekedieh sinsitnijste. Gosse lea joekehth baakoehammoeh almetjñh dejtie joekethslaakan guarkoeh, guktie eah leah tjjelke jallh saetnies synonymh badth partieelle synonymh, baakoehammoeh mejtie almetjñh joekehts konteekstine utnieh. Almetjñh sijhtieh iktegisth orre jñh tjjelkes båvroeh åvtese buektedh jñh jis grammtihkesysteeme rñhpeste daejtie nupeide, dellie almetjñh dejtie åtnose vaeltieh. Naan baakoeh baetsieh sijjen ovtetje hammosne, dan åvteste dah åehpies, jñh dåahkasjehteme

hammoe voestes sijjiem vaalta åvteli regulære teermh mah leah seamma. Dagkerh baakoeh jallh baakoehammoeh ovtetje systeemem hijvenlaakan vuesiehtieh. Daestie mahtam jiehtedh dah systeemh mah vâajnoeh goh sijhtieh jieldh, lea dihte voestes systeeme jïh njealjede systeeme. Hævvi dihte voestes systeeme dihte stööremes, men dihte njealjede systeeme mubpien sæjjan båata. Mubpene systeemesne leah naan gille adjektivh mah baetsieh jïh seammalaakan dennie gåalmadinie systeemesne. Guktie dellie vâajnoe goh åarjelaemien attribuhte-predikativen systeeme guektienhaaran joekede, akte -s systeeme jïh mubpie gusnie dihte ov-segmentaale morfologihke proseesse lea jarngesne.

Vueleen vuesehtem guktie diagramme lea gosse adjektivh leah molseme:

Guvvie 7: Attribuhte-predikative målsomen mænngan

Bergsland tjaala adjktivien lea vïjhte systeemh (Bergsland 1994:116) jïh mubpien jis nijelje systeemh, daate ij seamma jokedimmie goh Hasselbrinken systeeme. Sammallahiti tjaala adjektivien systeeme lea seamma gaajhkine saemien gïeline. Riessler tjaala attribuhte jïh predikative leah seamma sjïdteminie gaajhkine saemiengïeline.

9 Minngiebaakoeh

Gellieh prossesh ektese-vyöki berkieh gosse smaarehtjïerth sinsitnijste joekedieh. Daennie barkosne vuesehtem guktie dihte daaletje åarjelsaemien attribuhte-predikative

systeeme lea. Dam systeemem leam mohtedamme Bergsladen göökte systeemigujmie, jih destie smaarehtjiertejoekehts leam gaavneme. Dejtie vuelelen edtjem ähepiedehtedh.

Goh ohtsedim saerniestæjjah dle gihtjim almetjh giejtie deejrim meehtin mannem vaestiedidh gielen bijre. Goh soptsestim saerniestæjjajgujmie dellie buerebhlaakan guarkajim guktie sijjen gieletsiehkje lij. Dejtie joekedim guektienhaaran guktie akten dâehkesne lin *substraktive* jih aaj *funskjoneelle* guektiengieles jih mubpene dâehkesne dah gieh *primæreguektiengieles*. Jeenemes saerniestæjjijste lin dennie voestes dâehkesne. Dîhte mij aaj âvteste bööti, nyjsenæjjide gyöhpekåbpoe orre gielem lierieh jih målsoeh, dan âvteste dah kaarrh daamtaj baetsieh aerpiesvoete jielegisnie, bäätsosne, mearan nyjsenæjjah barkoem uhtsieh jienebelåhkoen siebriedahkesne.

Ovtetje gieledotkeme åarjelsaemien gielen bijre leah barre bieje me dam morfologihken boejhkehtasse våaroeminie gosse buerkiestidh mij dîhte joekehtse adjektive jih substantive gaskems. (Bergsland 1946:115) Daennie barkosne åvtese buaktam, ahte tjoevere dovne morfologihke jih syntaktihke bielide vuratasjdih gosse joekehtidh adjektive nomeenijstie.

Ovtetje gieledotkijh eah leah siemes mejtie adjektivine lea maadtoe. (Bergsland 1946:115). Mearan Hasselbrik tjaala adjektivesne lea maadtoe (Hasselbrink 1981:105). Adjektiven leah hævvi maadtoe jih maahta dovne primæremaadtoem, seerkememaadtoem gaavnedh tjojemålsomisnie, jih maahta aaj dejtie gaavnedh vokaalemålsomigujmie gosse substantivine. Gosse aaj gellien aejkien konversjovne adjektivi jih substantivi gaskems dîhte aaj daejrehte maadtoe aaj adjektivesne. Mubpie: daate aaj sïejhme mïerhke uraalske gieline. Uraalske gieli leah joekehth maadthklaash, men seamma morfologije. Båastolen lea germaanske gieligujmie gusnie dej leah sojjehtimmieklaassh.⁹

Dîhte mij verkemes vååjnesasse bööti, jih guktie manne aaj aerviedim, dîhte daaletje attribuhte-predikativen systeeme lea jeatjhlaakan Bergslanden systeemeste (Bergsland 1994:116). Bergslanden leah göökte systeemh, akte systeeme mij lea åarjel-

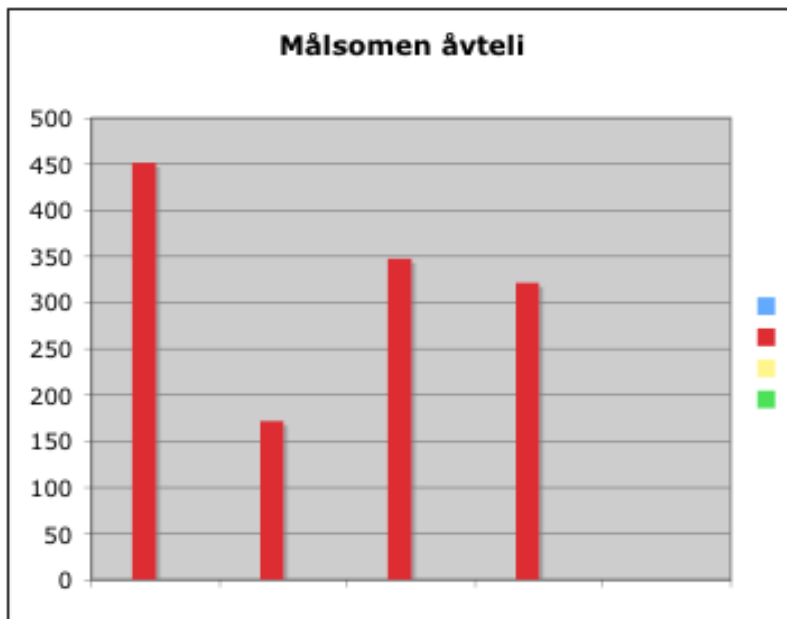
---

⁹ Soptsestalleme Trond Trosterudine 12.10.2009

äärjelsaemien dajveste (ibid) jñh Bergslanden mubpie systeeme mij aaj vääjnoe goh lea seamma goh Hasselbrinken systeemem. (Bergsland 1994:52-53).

Gellieh prossesh ektese-vyöki berkieh gosse smaarehtjierth sinsitnijste joekedieh. Dah ovtetje predikativehammoeh Bergslanden systeemesne *-ehke, -adtje, -eske, -de* leah seerkemegietjine daaletje systeemesne. Bergslanden systeemen leah vijhte systeemh (Bergsland 1994:116) jñh dan lea aaj systeeme gusnie njielje systeemh (Bergsland 1994:52), mearan dihte daaletje systeemen leah njielje systeemh. Daaletje systeemen lea akte S-SYSTEEME gusnie golme systeemh, jñh akte systeeme gusnie IJ-SEGMENTAALE MORFOLOGIHKKE prossesse lea jarngesne. Guktie dihte daaletje adjektiven systeemen leah 452 adjektivh voestes systeemesne, 172 (1021) leah mubpene systeemesne, 348 lea gäälmadinie systeemesne jñh 322 leah njealjadinie systeemesne. Vuelelen ohtje diagrammetje mij dam vuesehte:

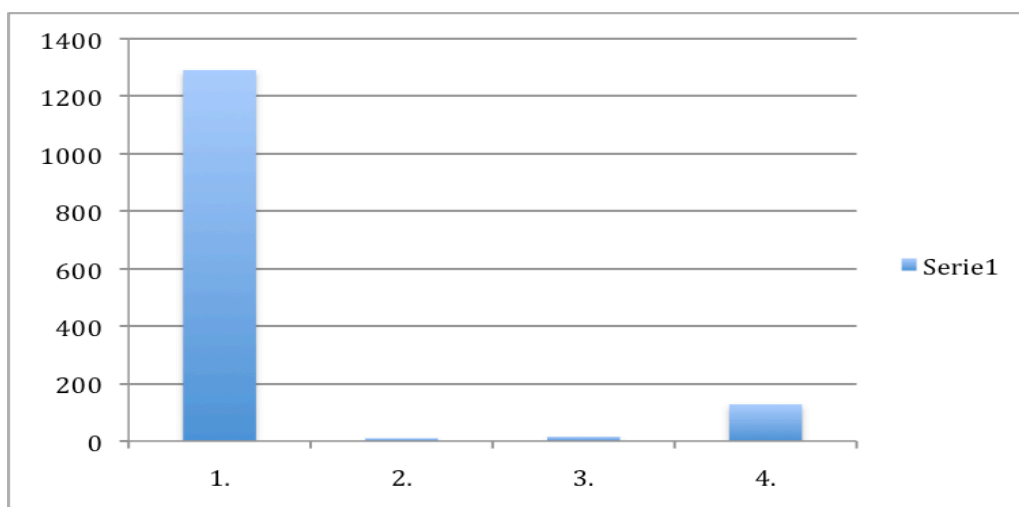
Guvvie 8: Attribuhte-predikative målsomen åvteli

Dan barkoen tjirrh aaj adjektiven gellientaallenhaamoeh jijhtin. Im leah nööreme goerhetalledh dan jijnjem dan bijre, men mov leah vierhtieh mah dan raadtan daejriehhtieh aarjelsaemiengielesne leah aaj attribuhte kongruensesojjehtimmie substantivigujmie mah leah gellientaallesne. Jis lea nimhtie ahte dihte

gellientaallenkonstruksjone aaj åarjelsaemiengïelesne lea, dellie dïhte eevre guktie luvliesaelhtiesåevmien gieline.¹⁰

Daaletje attribuhte-predikative *s*-systemen leah kompleekse målsomh. Dan målsomen jarngesne leah dïhte derivasjovne *-s*, gusnie lissehte *s*, jïh dïhte 0-derivasjovne, gusnie sleajhta *-s* jïh minngemes gosse *-s* sjædta *-h*. Dïhte lissiehtimmie *-s* ovnessie lea: SÏEJHME ATTRIBUHTE-PREDIKATIVEN MÏERHKE, DURATIVE jïh NÆNNOESTIMMIE, VIHTIESTIMMIE mïerhke. Dïhte 0-derivasjovne, gusnie sleajhta aktem *-s*, leah: SÏEJHME ATTRIBUHTE-PREDIKATIVEN MÏERHKE, NON-DURATIVE, KVOTATIV-DUBATIV, DISTRIBUTIVE jïh ABSTRAAKTE. *-h* gietjie lea NON-DURATIVE mïerhke. Gosse adjektivh målsoeh, dellie voestes systeemese målsoeh.

Adjektivesne lea dagkerh grammatihken nuepieh mejtje almetjh åtnose vaeltieh. Dïhte lea sïejhme proseesse Clarken mietie (Clark 1987:8). Destie sjædta, dïhte daaletje attribuhte-predikativen systeeme vielie joekedieh. Daelie jis leah guektienhaaran joekedieh. Våajnoe goh dellie ahte dïhte mubpie jïh galmede systeeme raaktan gaarvenieh, barre dah eevre stïnkesh jïh konsisteente adjektivh mah dejnie systeemine baetsieh jïh dah jeenemes daejstie systeemijste voestes systeemese tjaengieh. Njealjede systeemeste leah aaj adjektivh mah målsoeh voestes systeemese, men daate systeeme lea stïnkebe jïh nænnobe systeeme mubpien jïh gåalmeden systeemijste. Njealjede systeemene lea dïhte IJ-SEGEMENTAALE MORFOLOGIHKE PROSEESSE mij våajnoe goh *tsagkeste* jallh *pre-empt* dan systeemene adjektivide daehtie systeemeste målsodh. Dïhte diagrammetje dellie naemhtie våajnoe målsomen mænngan:

¹⁰ Soptsestalleme Trond Trosterudine 28.04.2010

Guvvie 9: Attribuhte-predikative målsomen mænngan

Mejtie daate daejrehte, åarelsaemien attribuhte-predikativen systeeme lea gaertjiedeminie? Riessler tjeeli attribuhte jïh predikativehammoeh leah seamma sjïdteminie gaajhkine saemien gïeline (Riessler 2006:147). Nov maa vâajnoe goh debpelen dahkoe saatnan. Jeenemes attribuhte jïh predikativehammoeh leah konsonaantine jallh barre vokaline gåabpatjahkine hammojne sjïdteminie. Vâajnoe goh daennie minngemes diagrammesne barre juhteles-laakan dan raadtan jâhta.

Lidteratuvre

Lohkemes vierhtieh

Tjoejenassbaanth 4 saerniestæjjijste jñh tjaalegh 11 saerniestæjjijste, vielie bievnesh dej bijre 2. boelhkesne.

BER1996 = Bergsland, Knut 1996: *Bidrag til sydsamenes historie*. Skriftserie, Nr. 1. Sámi dutkamiid guovddáš/Senter for samiske studier. Tromsø: Universitetet i Tromsø.

BER1987 = Bergsland, Knut 1987(1943): *Gåbrehki soptsesh* (Røros-samiskeskripter) Oslo: Universitetsforlaget.

BER1985 = Bergsland, Knut – Hasselbrink, Gustav 1985: *Saemien lohkeme-gærja*. Oslo: Universitetsforlaget.

BB1974 = Bergsland, Knut – Bull, Ella Holm 1974: *Lohkede saemien* = Sørsamisk lesebok. Oslo: Universitetsforlaget.

BIE1985 = Bientie, Bearna 1985-86: Akten áejvien bijre. – *Áarjel-saemieh, Samer i sør*. Árbok nr. 2 s. 86. Snåsa: Saemien sijte.

BIR2002 = Birkeland, Kirsti 2002: *Staaloeh vienhtieh aske lea dállle – 25 áarjelsaemien heamturh mejtie Kirsti Birkeland vaajestamme*. Oslo: Cappelen Forlag a.s.

BUL2001 = Bull, Ella Holm 2001: *Dejpeladtje muvhtth vätnoeh jih vuekieh*. [Jokkmokk]: Sámiij áhpadasguovdásj/Samernas Utbildningssentrum.

ÅS6 = Bull, Ella Holm 2000: *Áarjel-saemien 6 Govhtede gærja*. Indre Billefjord: Idut.

ÅS5 = Bull, Ella Holm 1997: *Áarjel-saemien 5 Vijhtede gærja*. Kárášjohka: Davvi Girji o.s.

ÅS4 = Bull, Ella Holm 1995: *Áarjel-saemien 4 Nealjede gærja*. Kárášjohka: Davvi Girji o.s.

ÅS3 = Bull, Ella Holm 1995: *Áarjel-saemien 3 Gåalmede gærja*. Kárášjohka: Davvi Girji o.s.

BUL1985 = Bull, Ella Holm 1985-86: Saatnan soptese. Dellie goh Krihke gonnoeh Aannah edtjigan ávtelistie minnedh. – *Áarjel-saemieh, Samer i sør*. Árbok nr. 2 s. 119-121. Snåsa: Saemien sijte.

GKA1987 = Gaebpien Gåsta/Gustav Kappfjell 1987: *Gaaltije*. [Kautokeino]: DAT o.s.

GD2010 = Giellatekno jñh Divvun 2010: adjektive gaaltijefijle

(<https://victorio.uit.no/langtech/trunk/gt/sma/src/adj-sma-lex.txt>)

(14/05/2010)

- NKAP = Gaebpien Nejla/Nils Olav Leonard Nilsen Kappfjell 1940-85: *Gïetetjaalegh Gærjah. 1-16 jih gærja 19. Maajehjaevrie.*
- JAA2000 = Jaahkenelkien Aanna/Jacobsen, Anna 2000: *Don jih daan bijre III.* Daasta Berteme. Maajejaevresne/Majavatn.
- JAA1998 = Jaahkenelkien Aanna/Jacobsen, Anna 1998: *Don jih daan bijre II.* Maajejaevresne/Majavatn: Daasta Berteme.
- JAA1997 = Jaahkenelkien Aanna/Jacobsen, Anna 1997: *Don jih daan bijre I.* Maajejaevresne/Majavatn: Daasta Berteme.
- JAA1993 = Jaahkenelkien Aanna/Jacobsen, Anna 1993: *Goltelidh jih soptsestidh.* Daasta Berteme. Aarbortesne/Hattfjelldal.
- JAC1994 = Jacobsen, Anna 1994/1995: *Learoeverhtieh mah ij Leah olkese vadteme.* Mosjøen Videregående skole. Mosjøen.
- JÅM1985 = Jåma, Martha 1985-86: *Mov skuvle-tijjeste. – Åarjel-saemieh, Samer i sør.* Årbok nr. 2 s. 133-139. Snåsa: Saemien sijte.

Tjaaleldahken læstoe

- Bergsland, Knut 1994(1982) : *Sydsamisk grammatikk.* Karasjok: Davvi Girji o. s.
 ----- 1978: *Materiale til sørsamisk grammatikk. Ij Leah olkese vadteme ms. 112*
 bielieh. Ural-altaisk institutt, Universitetet i Oslo.
- 1946: *Røros-lappisk grammatikk: et forsøk på strukturell språkbeskrivelse.*
 Institutt for sammenlignende kulturforskning Serie B, Skrifter Volum 43. Oslo:
 Aschehoug.
- Bergsland, Knut – Hasselbrink, Gustav 1985(1957): *Saemien lohkeme-gærja.* Saemien
 Ööhpehtimmeraerie/Samisk utdanningsråd. 2. utgave. Tromsø:
 Universitetsforlaget
- Bergsland, Knut – Magga, Lajla Mattsson 1993: *Åarjelsaemien-daaroenbaakoegærja –*
Sydsamisk-norsk ordbok. Indre Billefjord: Idut.
- Bye, Patrik – Trosterud, Trond – Vangsnes, Øystein 2003: *Språk og språkvitenskap. Ei*
innføring i lingvistikk. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Bolinger 1975: *Aspects of language* (2nd.ed) New York: Hartcourt Brace Jovanovich.
- Börestam, Ulla – Huss, Leena 2001: *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik.*
 Lund: Studentlitteratur.

- Clark, Eve 1987: The principle of contrast: A constraint on language acquisition. B. MacWhinney (red.): *Mechanisms of language acquisition*, s. 1-33. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc.
<http://www.isrl.illinois.edu/~amag/langev/author/eclark.html> (07.05.10)
- Crystal, David 2003: *A Dictionary of Linguistics – Phonetics*. -5th ed. USA: Blackwell Publishing.
- Elsvatn, Leif 1991: Nach der Mundart von Wefsn – Om språkforskeren Eliel Lagercrantz. *Åarjel-saemieh-Samer i sør: Årbok nr. 4*. s. 31-34. Snåsa: Saemien sijte.
- Endresen, Rolf Theil 1993(1988): Morfologi. – Simonsen, H. G. – Endresen, R. T. – Hovdhaugen, E. (red.): *Språkvitenskap – En elementær innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grosjean, F. 1998: Studying bilinguals: methodological and conceptual issues. *Bilingualism: Language and Cognition 1 (2)* s. 131-149.
- Hasselbrink, Gustav 1981-1985: *Südlappisches Wörterbuch*. Dialekt- och folkminnesarkivet. Uppsala: Lundequistska bokhandeln.
- Hockett, C. F. 1958: *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan.
- Johansen, Inger 2006: *Det er ikkje eit museumsspråk – det har noko med framtida å gjera. Ei sosiolingvistisk undersøking av revitaliseringa av sørsamisk*. Mastergradsavhandling i nordisk språkvitenskap, våren 2006. Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, NTNU.
- Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Korhonen, Olavi 1979: *Bákkogir'je julevsámes dárrui dárus julevsábmaí – Lulesamisk svensk svensk lulesamisk ordbok*. Almqvist & Wiksell. Uppsala.
- Kåven, Brita – Jernsletten, Johan – Nordal, Ingrid – Eira, John Henrik – Solbakk, Aage 2002: *Sámi-dáru sátnegirji – Samisk-norsk ordbok*. Kárášjohka: Davvi Girji o.s.
- Lagercrantz, Eliel 1926: *Wörterbuch des Südlappischen nach der Mundart von Wefsen*. Serie B, volum IV. Oslo: Aschehoug.
- 1923: *Sprachlehre des Südlappischen nach der Mundart von Wefsen*, Bulletin 1. Kristiania: Universitets etnografiske museum.
- Lorentz, Ove 1973: *Towards a generative phonology of southern Lappish - A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for degree of magister artium*. Oslo: Universitetet i Oslo.

- Magga, Ole Henrik 2001[1998]: *Minnetale over professor Dr.Philos.Knut Bergsland holdt i Den historisk-filosofiske klasses møte den 1. oktober 1998*. Årbok. Det Norske Videnskaps-Akademi. Særtrykk.
- Nickel, Klaus Peter 1994: *Samisk grammatikk*. Rievdaduvvon 2. deaddileapmi. Kárášjohka: Davvi girji o.s.
- Riessler, Michael 2006: *Om samiskans attributiva adjektivform*. s. 135-150. Andrea Amft – Mikael Svonni Mikael (red.): *Sápmi Y1K – Livet i samernas bosättningsområde för ett tusen år sedan*. Sámi dutkan. Umeå: Umeå Universitet.
- Ryen, Else 1976: *Språk og kjønn*. Oslo: Forlaget Novus.
- Sammallahti, Pekka 1998: *The Sami languages – An Introduction*. Kárášjohka: DavviGirji.
- Sandøy, Helge 2006(2003): Kontakt og spreining. Mæhlum, B. – Akselberg, G. – Røyneland, Unn – Sandøy, H. (red.): *Språkmøte. Innføring i sociolingvistikk*. Oslo: Cappelen.
- Sveen, Andreas 2008(2005): Syntaks. Kristoffersen, E. K. – Simonsen, H. G. – Sveen, A. (red.): *Språk – en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Söderström, Sven 1983: Gustav Hasselbrink 1900-1982. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*. Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala.
- Trosterud, Trond 2003: Morfologi og leksikalsk semantikk. Bye, P. – Trosterud, T. – Vangsnes, Ø. (red.): *Språk og språkvitenskap. Ei innføring i lingvistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Vangsnes, Øystein A. 2003: Syntaks og komposisjonaltitet. Bye, P. – Trosterud, T. – Vangsnes, Ø. (red.): *Språk og språkvitenskap. Ei innføring i lingvistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Vesikansa, Juoko 1977: *Johdokset*. Porvoo: WSOY.

Lissiepaehperh

Lissiepaehpere 1: Åeniedimmieh

Akk.
Pl.Attr
Pl.Pred
Sg.Attr.
Pl.Attr
eng.
dg.
åasg.
Inf.
Gen.
m.å
m.m

Lissiepaehpere 2: Tabeellh jñh guvvieh

Guvvie 1: Dajve gustie saerniestæjjah bætieh Kaarhte lea veedtjeme Kirsti Birkelanden gærjeste <i>Staaloe</i> h vienhtieh <i>aske lea dâl</i> le 114. biele sne.....	11
Guvvie 2: Daaletje systeeme mohtedamme Bergslanden göökte systeemigujmie..	47
Guvvie 3: Man gellieh adjektivh fieregugtene systeemesne.....	102
Guvvie 4: Attribuhte-predikative målsomen åvteli.....	104
Guvvie 5: Daaletje systeeme mohtedamme Bergslanden göökte systeemigujmie	108
Guvvie 6: Attribuhte-predikative målsomen åvteli II.....	119
Guvvie 7: Attribuhte-predikative målsomen mænngan.....	127
Guvvie 8: Attribuhte-predikative målsomen åvteli.....	129
Guvvie 9: Attribuhte-predikative målsomen mænngan.....	131
Tabeelle 1: Bievnes	16
Tabeelle 2: Attribuhte-predikative systeeme	45
Tabeelle 3: Maadtoe <i>gebtie</i> -.....	51
Tabeelle 4: Maadtoe <i>lievlie</i> -	51
Tabeelle 5: Maadtoe <i>vuerie</i> -.....	52
Tabeelle 6: Adjektivh mah leah molseme voestes systeemese	55
Tabeelle 7: Attribuhte = predikative.....	58
Tabeelle 8: Voestes systeemen attribuhte-predikative.....	58
Tabeelle 9: Voestes systeemen attribuhte-predikative II.....	60
Tabeelle 10: Målsome voestes systeeme → ← Njealjede systeeme.....	60
Tabeelle 11: Målsome voestes systeeme → ← Njealjede systeeme II.....	61
Tabeelle 12: <i>hts/hts</i> attribuhtesne jñh predikativesne.....	62
Tabeelle 13: <i>hts/hts</i> attribuhtesne jñh predikativesne.....	63
Tabeelle 14: <i>hts</i> jñh <i>hth</i> gåabpatjahkine hammojne.....	65
Tabeelle 15: <i>hts</i> vuestie <i>hth</i>	68
Tabeelle 16: <i>hth</i> dovne attribuhtesne jñh predikativesne.....	68
Tabeelle 17: <i>h</i> dovne attribuhtesne jñh predikativesne.....	70
Tabeelle 18: Målsome voestes systeemeste njealjede systeemese	71
Tabeelle 19: Målsome voestes systeemesne	72
Tabeelle 20: <i>n</i> dovne attribuhtesne jñh predikativesne.....	73
Tabeelle 21: Maadtoe <i>jillie</i> -.....	77
Tabeelle 22: Maadtoe <i>riektie</i> -.....	78
Tabeelle 23: Mubpien systeemen maadtoe III.....	78
Tabeelle 24: Maadtoe <i>jissie</i> -.....	78
Tabeelle 25: Vokaale attribuhtesne jñh -s predikativesne	79
Tabeelle 26: Målsome mubpien systeemeste voestes systeemese	81
Tabeelle 27: Maadtoe <i>ie</i> -	83
Tabeelle 28: Gåalmeden systeemeste voestes systeemese molseme.....	85
Tabeelle 29: 3. systeemen adjektive molse voestes systeemese	86
Tabeelle 30: Iktegisth # Annjebodts	87
Tabeelle 31: Distributive predikative	88
Tabeelle 32: 3. systeemen attribuhte jñh predikative.....	89
Tabeelle 33: 3. systeemen attribuhte jñh predikative II.....	90
Tabeelle 34: <i>hts</i> attribuhtesne jñh <i>hth</i> predikativesne	91
Tabeelle 35: Njealjede systeemen attribuhte jñh predikative.....	91

Tabeele 36: Seerkeme substantive adjektivese	93
Tabeele 37: Substantiveste adjektivese	94
Tabeele 38: Seerkeme substantiveste adjektivese.....	95
Tabeele 39: 1. Systeeme - 4. systeeme målsome.....	95
Tabeele 40: 4. systeemen attribuhte jih predikative.....	97
Tabeele 41: Målsome njealjede systeemeste voestes systeemese	99
Tabeele 42: Njealjede systeemen målsome voestes systeemese.....	100
Tabeele 43: Aaktentaallen-gellientaallen: faavroes/faavroeh.....	110
Tabeele 44: Adjektiven 'faavroes' graadesojehtimmie.....	110
Tabeele 45: Gellientaallenhammoeh.....	112
Tabeele 46: Lassje/ladtje-gietjie aktentaallesne jih gellientaallesne.....	113
Tabeele 47: Adjektivh mah Leah Joe molseme mubpede systeemeste voestes systeemese	121
Tabeele 48: Målsome 3. systeemeste voestes systeemese	123
Tabeele 49: Målsome 3. systeemeste voeste systeemese	123
Tabeele 50: Målsome 3. systeemeste voestes systeemese	124
Tabeele 51: Målsome <i>hts/hth</i> – voestes systeemese.....	124